

ИНСТИТУТ ЗА
ЈАВНО ЗДРАВЉЕ
ВОЈВОДИНЕ

Град Нови Сад
City of Novi Sad

ЗДРАВСТВЕНИ ПРОФИЛ ГРАДА НОВОГ САДА И ОКВИР ГРАДСКОГ ПЛАНА ЗА ЗДРАВЉЕ

НОВИ САД
ЗДРАВ ГРАД

ИНСТИТУТ ЗА
ЈАВНО ЗДРАВЉЕ
ВОЈВОДИНЕ

Град Нови Сад
City of Novi Sad

„Нови Сад – здрав град“

ЗДРАВСТВЕНИ ПРОФИЛ ГРАДА НОВОГ САДА И ОКВИР ГРАДСКОГ ПЛАНА ЗА ЗДРАВЉЕ

Нови Сад, јануар 2016. године

ИЗДАВАЧ:

Институт за јавно здравље Војводине

УРЕДНИЦЕ:

Доц. др Оља Нићифоровић Шурковић, специјалиста социјалне медицине
Драгица Јовишевић, дипл. психолог

ПРИЛОГЕ ПРИПРЕМИЛИ (по азбучном реду):

Др сци. мед. Миодраг Арсић, специјалиста социјалне медицине
Проф. др Ержебет Ач Николић, специјалиста социјалне медицине
Доц. др Сања Бијеловић, специјалиста хигијене
Проф. др Горана Драговац, специјалиста епидемиологије
Прим. др Светлана Илић, специјалиста епидемиологије
Драгица Јовишевић, дипл. психолог
Доц. др Весна Мијатовић Јовановић, специјалиста социјалне медицине
Доц. др Оља Нићифоровић Шурковић, специјалиста социјалне медицине
Проф. др Владимир Петровић, специјалиста епидемиологије
Виолета Поповић, спец. струк. мед. сестра
Доц. др Милка Поповић, специјалиста хигијене
Доц. др Снежана Укропина, специјалиста социјалне медицине
Асист. др Сања Хархаји, специјалиста социјалне медицине

КОРИЦЕ:

Цртеж деце настао у оквиру конкурса Предшколске установе „Радосно детињство“ под називом „Мој град“; вртић „Веселко“, предшколска група, васпитачице Славица Станковић и Невенка Јањић, ликовни педагог Јелена Тишма; фотографија: Зоран Страјин.

ТЕХНИЧКА ОБРАДА:

Јосип Михајловић

ПРИПРЕМА И ШТАМПА:

Футура, Петроварадин

Публикацију „Здравствени профил Града Новог Сада и Оквир градског плана за здравље“ припремио је Институт за јавно здравље Војводине у сарадњи са Градском управом за здравство Града Новог Сада у оквиру пројекта „Нови Сад - здрав град“. Пројекат је финансиран из средстава буџета Града Новог Сада.

Захваљујемо свим установама и институцијама које су нам доставиле бројне показатеље и тиме значајно допринеле изради Здравственог профила Града Новог Сада, а посебно Јовани Петровић (Департман за физику, Природно-математички факултет у Новом Саду) и др Владани Стефановић (Завод за здравствену заштиту студената, Нови Сад) које су учествовале у састављању прилога.

Посебну захвалност дугујемо и учесницима истраживања „Брза процена квалитета живота у Граду Новом Саду“ и Консензус конференције који су својим есејима и разменом знања и мишљења пружили значајан увид у потребе, ставове, вредности и визију грађана и грађанки Новог Сада у вези са унапређењем здравља у граду.

Захваљујемо се свим грађанима који су нам уступили фотографије, као и деци и младима на њиховим цртежима и литерарним радовима.

За све додатне информације, коментаре, предлоге и сугестије контактирајте нас путем е-поште: novisad.zdravgrad@izjzv.org.rs

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

614(497.113 Novi Sad)

НОВИ Сад - здрав град : здравствени профил града Новог Сада и оквир градског плана за здравље / [уреднице Оља Нићифоровић Шурковић и Драгица Јовишевић]. - Нови Сад : Институт за јавно здравље Војводине, 2016 (Петроварадин : Футура). - 150 стр. : илустр. ; 23 cm

Тираж 350.

ISBN 978-86-86185-59-4

а) Јавно здравство - Нови Сад б) Здравствена заштита - Нови Сад

COBISS.SR-ID 304297223

САДРЖАЈ

1. УВОД	5
1.1 О Европској мрежи здравих градова	5
1.2 Здравствени профил града – сврха и методологија израде	5
1.3 О пројекту „Нови Сад – здрав град“	6
2. О НОВОМ САДУ: НЕКАД И САД	7
2.1 Географски положај	7
2.2 Клима	8
2.3 Организација Града Новог Сада	8
2.4 Историја Новог Сада	8
2.5 Градови побратими	12
2.6 Туризам	12
2.7 Култура	12
2.8 Универзитет	16
3. ГРАД НОВИ САД КРОЗ ДОСТУПНЕ ПОКАЗАТЕЉЕ	17
3.1 Популација	17
3.2 Здравствено стање	22
3.3 Стил живота	40
3.4 Становање	49
3.5 Социо-економски показатељи	49
3.6 Животна средина	52
3.7 Физичка инфраструктура	67
3.8 Политика јавног здравља и доступност услуга јавног здравља	69
3.9 Додатна литература	73
4. КАКО НОВОСАЂАНИ ДОЖИВЉАВАЈУ СВОЈ ГРАД? „БРЗА ПРОЦЕНА КВАЛИТЕТА ЖИВОТА У ГРАДУ НОВОМ САДУ“	74
4.1 Увод	74
4.2 Методологија истраживања	74
4.3 Приказ резултата	77
4.4 Закључак	99
4.5 Литература	99
5. КОНСЕНЗУС КОНФЕРЕНЦИЈА	100
6. ОКВИР ГРАДСКОГ ПЛАНА ЗА ЗДРАВЉЕ ГРАДА НОВОГ САДА	105
7. ГРАД НОВИ САД КРОЗ ОБЈЕКТИВ ГРАЂАНА	116
8. „ГРАД НОВИ САД ПО МОЈОЈ МЕРИ“: ЦРТЕЖИ И РЕЧИ ДЕЦЕ И МЛАДИХ	137

1. УВОД

1.1 О Европској мрежи здравих градова

Пројекат „Здрави градови“ Светске здравствене организације (СЗО) представља глобални покрет који начело „Здравље за све“ покушава да утемељи и отелотвори на локалном нивоу. Он подразумева ангажман локалне самоуправе за унапређење здравља у граду кроз процес политичког деловања, институционалних промена, изградње капацитета, планирања на партнерској основи и иновативним пројектима. Око 100 градова су чланови Европске мреже здравих градова СЗО, а постоји и 40-ак националних мрежа здравих градова широм Европског региона које броје више од 1400 градова и општина.

Примарни циљ Европске мреже здравих градова СЗО је да се здравље постави високо на друштвеној, политичкој и економској лествици градских власти. Здравље спада у домен свих сектора, а локалне самоуправе су у јединственој позицији, са могућношћу да заштите и промовишу здравље својих грађана, као и њихово благостање.

Покрет за Здраве градове промовише свеобухватну и систематску политику у планирању за здравље. Град се прихвата као сложен организам који живи, дише, расте и стално се мења. Здрав град је онај град који унапређује своју околину и проширује своје ресурсе како би људи, дајући подршку једни другима, могли да досегну свој највиши потенцијал. Појам “Здрав град” подразумева процес, а не само исход. Здрав град није само онај град који је досегао одређени ниво здравља. То је град у коме постоји свест о здрављу као важној друштвеној вредности и на чијем унапређењу желимо да радимо континуирано.

Здравствени профили градова представљају кључну добит пројекта Светске здравствене организације „Здрави градови“. Они пружају увид у озбиљне напоре који се улажу како би се унапредило здравље на локалном нивоу. Они делују као основа за заговарање здравих стилова живота, одређивање приоритета у решавању здравствених проблема и одговорности за здравље. Профили су скуп информација о здрављу грађана и о условима у којима они живе. Они су основни алат за унапређење здравља на нивоу града и на тај начин морају бити саставни део процеса стратешког планирања. Припрема профила ствара јединствену прилику за међусекторски рад уз мотивисање и ангажовање локалне заједнице, грађана и медија.

1.2 Здравствени профил града – сврха и методологија израде

Добар профил треба да описује град и факторе који утичу на здравље својих грађана на њима близак и препознатљив начин и да на основу података које садржи доводи до предлога за позитивне промене и унапређење здравља, што само по себи генерише ентузијазам и енергију, ствара политичку подршку и доводи до активног укључивања локалне заједнице.

Здравствени профил једног града је квантитативни и квалитативни опис здравља грађана и фактора који утичу на њихово здравље. Он идентификује

постојеће проблеме, предлаже подручја за унапређење и стимулише позитивну акцију.

Здравствени профил града има за циљ да:

- сумира здравствене информације које су релевантне за здравље у граду,
- идентификује факторе који утичу на здравље у граду,
- препозна и предложи области које би обезбедиле унапређење здравља,
- служи као подстицај за промене које су позитивне за здравље грађана,
- предложи кораке за постизање унапређења здравља,
- подстиче међусекторску сарадњу,
- укаже на потребу за новим подацима о показатељима здравственог стања,
- информише и заинтересује јавност, политичаре, стручњаке различитих профила и креаторе политике о питањима која утичу на здравље на лако разумљив и информативан начин,
- да учини здравље и његове детерминанте видљиве и
- забележи и прикаже ставове заједнице о здравственим проблемима у граду.

Здравствени профил града није статичан документ, већ га је потребно обнављати и објављивати у редовним временским интервалима. Редовно објављивање омогућава постављање стратешких циљева унапређења које треба испунити, праћење имплементације донесених препорука и видљивост постигнутих достигнућа.

1.3 О пројекту „Нови Сад – здрав град“

Одлуком Скупштине Града Новог Сада децембра 2012. године Град Нови Сад је приступио V фази Европске мреже здравих градова СЗО и тиме постао једини град из Републике Србије који је члан ове мреже.

Приликом приступања Града Новог Сада мрежи, формиран је Координациони одбор за учешће Града Новог Сада у Европској мрежи здравих градова СЗО, а стручни и саветодавни рад у оквиру приступања и реализације V фазе пројекта „Нови сад – здрав град“ поверен је Институту за јавно здравље Војводине.

Скупштина Града Новог Сада је у јуну 2014. године донела Одлуку о давању подршке за учешће Града Новог Сада у VI фази Европске мреже здравих градова СЗО (2014-2018), и Закључак којим је утврдила да стручни и саветодавни рад у процесу приступања и реализације VI фазе Европске мреже здравих градова СЗО обавља Институт за јавно здравље Војводине. У октобру 2014. године Европска мрежа здравих градова одобрила је приступање Града Новог Сада VI фази.

2. О НОВОМ САДУ: НЕКАД И САД¹

Нови Сад је административни, привредни, културни, научни и туристички центар Аутономне Покрајине Војводине и други град по величини у Србији.

Аутор: Срђан Срђанов

Нови Сад је један од најразвијенијих градова у југоисточној Европи, на кључним воденим и копненим саобраћајницама, препознат као сигурно, здраво и подстицајно место за живот, рад и инвестирање. Успешан и ефикасан административни центар Војводине, град са електронском локалном управом која подстиче и подржава развој савремене привреде. Лидер у сектору информационих технологија, развоја здраве хране и еко сектора, дистрибуције и логистике. Инкубатор иновација, модеран универзитетски, културни, туристички, сајамски и конгресни центар региона, традицијом богат фестивалски град међународног значаја. Стабилна, савремена и демократична мултинационална заједница, град с перспективом и препознатљивим статусом двосмерних урбаних врата Европе.

2.1 Географски положај

Градско подручје Града Новог Сада налази се у средишњем делу Војводине на надморској висини од 72 до 80 m. Географске координате града су 45°46` северне географске ширине и 19°20` источне географске дужине, док површина града износи 702,7 km². Град обухвата низијске пределе у јужној Бачкој и брдовите пределе Фрушке горе у северном Срему. Нови Сад лежи на 1255. километру тока Дунава, који кроз Нови Сад тече широко, кроз равницу, градећи многобројне аде, рукавце и спрудове.

Нови Сад има веома повољан географски положај и у физичко-географском и у саобраћајном погледу. Преко територије Града Новог Сада пролази више магистралних путева и железничких пруга, који су од међународног значаја. Кроз град пролази саобраћајни коридор број 10 који на свом основном правцу од Салцбурга до Солуна повезује осам, а укључујући краке, још шест

¹ Извор: Интернет страница Града Новог Сада; Стратегија приступачности Града Новог Сада 2012-2018; Културни центар Новог Сада.

држава. Коридор број 7 или Дунавски коридор воденим путем, преко Дунава, повезује земље западне Европе са Црним морем. Пловним малим каналом Нови Сад је повезан са системом канала Дунав – Тиса – Дунав који омогућава саобраћајне везе пловним путем и то узводно до Средње Европе и низводно према Црном мору.

2.2 Клима

Клима у Новом Саду прелази из умерено-континенталне у континенталну, тако да град има сва четири годишња доба. Преко јесени и зиме понекад дува хладан ветар кошава, који обично траје од три до седам дана. Кошава може током зиме да створи наносе и сметове снега током вејавица и међава. Просечна температура ваздуха у граду је 10,9 °С, средња температура у јануару је –1 °С, док је у јулу 21,6 °С. Годишње падне просечно 578 mm падавина, а број дана са падавинама је 122.

2.3 Организација Града Новог Сада

Градска заједница се састоји из две градске општине: Градска општина Нови Сад и Градска општина Петроварадин. Општина Нови Сад се простире на 11 катастарских општина, а општина Петроварадин на четири. Подручја градских општина чине насељена места, односно подручја катастарских општина: Бегеч, Будисава, Буковац, Ченеј, Футог, Каћ, Кисач, Ковиљ, Лединци, Нови Сад – град, Петроварадин, Руменка, Сремска Каменица, Степановићево, Ветерник и Стари Лединци. Град је подељен на 46 месних заједница.

2.4 Историја Новог Сада

Нови Сад се убраја у млађе градове, иако постоје трагови живота у њему још у доба неолита, од настанка тундри и степа Паноније, после настанка леда и повлачења Панонског мора. У историји овог града, помиње се као насеље у доба Римљана и варварских најезда, аварских и турских освајача.

За три века свог постојања Нови Сад је био и остао стециште становништва различитог националног порекла, које је својим обичајима, културом па тако и архитектуром давало свој печат изгледу града.

Данашњи Нови Сад заснован је крајем XVII века, 1694. године када је преко пута Петроварадинске тврђаве на левој обали Дунава, подигнуто утврђење Мостобран и с њим никло војничко-занатлијско насеље Срба граничара. Било је ту и нешто лађара, рибара и мањи број трговаца, који су већином дошли Великом сеобом Срба под патријархом Арсенијем Чарнојевићем.

Некадашње мало насеље је било познато по имену: Рацко село, затим Рацки град, па Петроварадински шанац, док данашњи назив града, Нови Сад, датира од 1. фебруара 1748. године када су становници Петроварадинског шанца, трговци и занатлије, са 95.000 форинти од Бечког двора (Марије Терезије) купили статус слободног града. Царским декретом за патрона града одређен је свети Ђорђе, а истовремено са додељеном привилегијом Нови Сад је добио и печат са

грбом. На грбу су приказане три крунасте куле поред реке које надлеће Нојев голуб са маслиновом гранчицом, симболом мира и благостања.

Нови Сад, добивши статус слободног града био је у сталном економском, културном и градитељском развоју, при чему се у његовој архитектури лагано губи оријентални утицај, а нов колорит донеће Мађари, Русини и Словаци досељени из северних угарских жупанија.

Овај успон је на трагичан начин заустављен бомбардовањем града са Петроварадинске тврђаве 12. јуна 1849. године од стране мађарске војске. Том приликом град је био веома разрушен, а његов центар готово потпуно уништен. Становништво је са око 20.000 спало на око 6.000 људи, а услед те огромне штете привреда и живот у Новом Саду су потпуно замрли.

Међутим, град је врло брзо обновљен и у другој половини XIX века доживео је пуни процват у сваком погледу. У политичком смислу, то време је обележено снажном личношћу националног лидера Срба Светозара Милетића. Истовремено, у граду је живео и стварао читав низ изузетних књижевника, уметника, научних и културних радника. Због тога је, с разлогом, прозван „Српском Атином“ или „Рацким Паризом“.

Нови Сад је из I светског рата изашао неоштећен захваљујући својој удаљености од фронта. Након пораза и распада аустроугарске монархије, одлуком Велике Народне скупштине, која је заседала 25. новембра 1918. године у новосадском хотелу "Мајер", Војводина је припојена Краљевини Србији.

У периоду између два светска рата, Нови Сад је нарастао у значајан привредни центар за ондашње прилике.

Пред II светски рат, Нови Сад је имао око 70.000 становника, а становништво је било подељено на богате и сиромашне. Око 5.500 људи било је запослено у индустрији (металопрерађивачка, текстилна и прехрамбена најразвијеније). У трговини је било око 2.900 запослених. У области угоститељства било је 562 објекта, три хотела, новосадска Јодна бања. Убрзано се развијало грађевинарство, тако да је град пред II светски рат имао 10.312 кућа (1918. године само 4.149 кућа). У области занатства била је регистрована 1.671 радња.

Најтеже, најболније и најкрвавије дане у својој историји, Новосађани су имали 1941. године, када је Нови Сад пао у руке окупатора. Градом је одјекивала свакодневна пуцњава, почела су убијања, хапшења и пљачке. Само у априлу 1941. године убијено је око 500 Новосађана. За неколико месеци из Новог Сада протерано је око 15.000 становника, међу којима је било много деце. Био је то почетак денационализације овог града, са циљем стварања велике Мађарске. У масовном покољу од 21. до 23. јануара 1942. године, на улицама, игралиштима, на обали Дунава, убијено је око 5.000 Новосађана.

23. октобра 1944. године Нови Сад је дочекао слободу, али разрушен, десеткован, са свега 40.000 становника, без иједне фабрике, без струје. Град је после ослобођења временом постао један од најзначајнијих економских, културних и просветних центара у Југославији. Од 1945. године Нови Сад је главни град Аутономне Покрајине Војводине. Ослобођени град поново почиње да се

насељава, тако да је већ 1948. године Нови Сад имао преко 75.000 становника.

Брзи опоравак града после ратних страхота утицао је и на индустрију, тако да у индустрији већ 1952. године Нови Сад има 7.780 запослених радника, а само две године касније 9.460 радника. Обновљена је и проширена производња у металопрерађивачкој, електроиндустрији, текстилној и прехранбеној индустрији. Захваљујући налазиштима нафте, развија се нафтна и хемијска индустрија са прерадом.

Трговина је у предратном и послератном периоду имала традиционално велики утицај на развој града и живот његових грађана. Од некадашњих радњица, град је добио модерне савремене продавнице и робне куће.

Изграђене су потребне комуналије и саобраћајнице и разни инфраструктурни објекти. Сви делови града су међусобно повезани, међусобно се надовезују и чине јединствен урбани простор, специфичан за ово подручје равнице.

Историја Новог Сада кроз године:

- 1687. година - почетак модерне историје Новог Сада (Хабзбуршка монархија преузима дотадашњу превласт над просторима Бачке и већег дела Срема од Османлијског царства);
- 1692. године почела градња Петроварадинске тврђаве;
- 1694. године преко пута Петроварадинске тврђаве на левој обали Дунава, подигнуто утврђење Мостобран – зачетак Новог Сада;
- 1734. године започета градња Саборне цркве Светог Ђорђа;
- фебруара 1748. године становници Петроварадинског шанца, трговци и занатлије, са 95.000 форинти од Бечког двора (Марије Терезије) купили статус слободног града;
- 1748. године постављен Први Магистрат;
- 1845. године на новосадским улицама појавили су се фијакери, а на главном градском тргу (данас Трг слободе) направљено је њихово стајалиште;
- 1847. године основан Музеј Војводине;
- 1853. године Нови Сад добио прву Пошту;
- 1861. године основано Српско народно позориште;
- 1864. године Матица српска пресељена у Нови Сад;
- 5. марта 1883. године у 11 сати и 14 минута у Нови Сад је стигао први путнички воз из Суботице, чиме је званично отпочео железнички саобраћај;
- 1892. године појавио се први аутомобил у Новом Саду;

- 1894. године „Магистрат“ је после више селидби коначно добио своју зграду (Градска кућа) на главном Градском тргу;
- 1895. године изграђена Римокатоличка жупна црква Имена Маријиног;
- јануара 1895. године одржана Прва скупштинска седница;
- 1898/1899. године изграђена је Трговачка академија (данас Економска школа);
- 1900. године у продужетку Дунавске улице изграђена судска палата (данас Музеј Војводине);
- 1901. године изграђен Владичански двор;
- 1909. године изграђена је Новосадска синогога;
- 1910. године уместо плинског светла уведено је електрично осветљење;
- 1911. године електрични трамвај замењује трамвај са коњском вучом;
- 25. новембра 1918. године, после Првог светског рата, Војводина припојена Краљевини Србији;
- 1930. године уведен аутобуски саобраћај;
- 23. октобра 1944. године ослобођење града у Другом светском рату;
- 1956. године установљено Стеријино позорје;
- 28. јуна 1960. године основан Универзитет у Новом Саду.

Здравство кроз године

- 1740. године основана прва апотека у Новом Саду;
- 1786. основана војна болница, претеча данашњег Војномедицинског центра у Петроварадину;
- од 1907. до 1909. године грађена је велика зграда Градске болнице са хируршким, ушним, интерним, гинеколошким и стоматолошким павиљонима, претеча данашњег Клиничког центра Војводине;
- 1910. године почело са радом Варошко јодно купатило, које 1971. године постаје Завод за реуматске болести, претеча данашње Специјалне болнице за реуматске болести;
- 1920. године основана Стална бактериолошка станица, претеча данашњег Института за јавно здравље Војводине;
- 1923. године основан Дом народног здравља као средишна матична установа за подизање општег здравственог стања становништва;
- 1944. годину отворено Дечје одељење у оквиру Војне болнице; после укидања Војне управе, 1947, Дечје одељење улази у састав Покрајинске болнице и добија назив Дечје одељење Покрајинске болнице; од 1969. године постоји Институт за здравствену заштиту мајке и детета, а од 1992.

године има садашњи назив Институт за здравствену заштиту деце и омладине;

- 1955. године основана три Дома здравља: Дом народног здравља „Стари град“, Дом народног здравља „Нови Сад“ и Дом народног здравља „Петроварадин“;
- 1955. године оснива се Студентска поликлиника у Новом Саду као огранак Студентске поликлинике Београдског Универзитета;
- 1960. године почео са радом Институт за туберкулозу који 1972. године постаје Институт за плућне болести и туберкулозу у Сремској Каменици;
- 1961. године основана Студентска поликлиника као самостална радна организација при Универзитету у Новом Саду, претеча данашњег Завода за здравствену заштиту студената Нови Сад;
- 1963. године све постојеће апотеке интегрисане у Апотеку „Нови Сад“;
- 1965. године основан Завод за онкологију који од 1981. године постоји под називом Институт за онкологију;
- 1967. године настао Дом здравља „Нови Сад“ интеграцијом 47 ванболничких здравствених организација;
- 1977. године основан Институт за кардиоваскуларне болести у Сремској Каменици.

2.5 Градови побратими

Модена (Италија), Чангчун (Кина), Дортмунд (Немачка), Норич (Енглеска), Печуј (Мађарска), Атинска општина Илиоуполи (Грчка), Будва (Црна Гора), Темишвар (Румунија), Нижњи Новгород (Русија).

2.6 Туризам

Из године у годину Нови Сад бележи све већи број страних туриста. Главне туристичке атракције су Дунав, Петроварадинска тврђава, Фрушка гора са 17 манастира, салаши у непосредној близини града, Новосадски сајам, многобројни музеји, галерије, светски познати фестивали и манифестације. Од туристичких објеката Нови Сад располаже са 35 категорисаних објеката од чега су 23 хотела, 25 некатегорисаних објеката (преноћишта) и 9 хостела. Укупан број лежајева је 3.500. У овим објектима се бележи преко 120.000 гостију, од тога страних преко 76.000 (подаци за 2014. годину), који остваре више од 250 хиљада ноћења. Годишње у Нови Сад пристане 400 бродова са туристима, само Пољопривредни сајам посети 300 хиљада посетилаца, Егзит више од 150 хиљада.

2.7 Култура

Нови Сад је добио надимак „Српска Атина“ још током Хабзбуршке управе у 18. и 19. веку јер је био средиште српске културе, политике и друштвеног живота.

Данас, Нови Сад није само највећи културни центар Војводине, већ и један од значајнијих културних центара Републике Србије.

Нови Сад је град музеја, галерија и других споменика културног живота, град који сједињује у себи културе тј. културне споменике многих нација које су кроз историју настањивале или још увек настањују овај град.

- **Значајне грађевине у Новом Саду**

Верски објекти – поред православних цркава (Саборна црква, Успенска, Николајевска, Алмашка и др.), у Новом Саду постоји и велелепна Римокатоличка жупна црква Имена Маријина, грађена у неоготском стилу коју Новосађани зову Катедрала иако њој тај ранг не припада, затим Синагога, грађена у стилу сецесије, у којој се данас због изузетне акустике одржавају концерти класичне музике, Русинска гркокатоличка црква Светих апостола Петра и Павла, као и многи други верски објекти.

Позоришта - Српско народно позориште, најстарије професионално позориште код Срба, основано је у Новом Саду 1861. године. Оно је смештено на Позоришном тргу, простире се на преко 20.000 m² и има највећу позоришну сцену у Србији. Поред Српског народног позоришта, друга познатија позоришта у граду су Позориште младих и Новосадско позориште.

Матица српска је најстарија књижевна, културна и научна институција српског народа, основана у Пешти 4. фебруара 1826. године, а 1864. пресељена је у Нови Сад. Библиотека Матице српске садржи око 3 милиона публикација. Галерија Матице српске је највећа и најцењенија галерија у Новом Саду, а подељена је на две засебне галерије које се налазе у центру града.

Музеји - У граду се налази неколико музеја и бројне приватне или јавне галерије. Најпознатији музеј је Музеј Војводине, који је основала Матица српска 1847. године, у којем се налази трајна колекција која представља српску културу и живот у Војводини током историје. Музеј Новог Сада на Петроварадинској тврђави има сталну колекцију везану за историју тврђаве. Ту су још и Галерија ликовне уметности поклон збирка Рајка Мамузића и Спомен-збирка Павла Бељанског – једна од највећих колекција српске уметности 20. века (од 1900. до 1970).

Друге значајне културне установе у граду су огранак Српске академије наука и уметности, Војвођанска академија наука и уметности, Градска библиотека у Новом Саду, Историјски архив у Новом Саду, Архив Војводине (који чува многе историјске документе са подручја Војводине који датирају у прошлост до 1565. године), Културни центар Новог Сада (који организује значајне манифестације и представља актуелну културу Новог Сада), итд.

Петроварадинска тврђава је главни симбол Новог Сада. Изграђена је на десној обали Дунава и пре неколико векова служила је Хабзбуршкој монархији у одбрани од турске најезде, а данас се на простору ове велелепне тврђаве одржава један од највећих европских музичких фестивала – *EXIT*. На трђави се налази велика Сахат-кула, на којој велика казалка показује сате, а мала минуте, да би лађари издалека видели колико је сати.

- **Најзначајније манифестације**

Стеријино позорје је установљено 1956. као стални фестивал националне драме и позоришта такмичарског карактера, у оквиру прославе и обележавања 150. годишњице рођења и стогодишњице смрти великог српског комедиографа Јована Стерије Поповића. Од тада Стеријино позорје сваке године организује позоришни фестивал, који се одржава у Новом Саду крајем маја. Репертоар се формира на основу селекције коју бира трочлани селекторски тим са уметничким директором на челу. На фестивалу могу учествовати професионална позоришта и групе из земље и иностранства с представама рађеним по текстовима наших писаца, као и домаћа позоришта са представама рађеним по текстовима страних писаца.

Змајеве дечје игре – најпознатији фестивал дечје књижевности, који обухвата мултимедијалне програме за децу и младе у оквиру којих су заступљени сви видови уметничког стваралаштва за децу, као и дечјег стваралаштва: позориште, литература, музичке представе... Мирослав Антић је рекао: „Змајеве дечје игре су за мене биле и остаће једине игре у нас које се не играју, него чине предиван књижевни, критичарско-поетски, социолошко-педагошки, естетско-идеолошки, етички напор, да свет најмлађих добије право и часно место у литератури...”

Егзит (званично *EXIT*) је музички фестивал који се одржава једном годишње на Петроварадинској тврђави у Новом Саду, почевши од 2000. године. Важи за један од највећих музичких фестивала у Југоисточној Европи. Сваке године, средином јула, овај фестивал окупља бројне светске и домаће музичке звезде које наступају на преко двадесет различитих бина, које су махом подељене у односу на музички жанр који је на њима заступљен. Егзит подржава и велики број друштвених кампања, као и кампања у локалној заједници.

Cinema City је међународни филмски фестивал који се једном годишње одржава у Новом Саду. Током осам дана Нови Сад постаје град-фестивал, са богатим филмским, музичким и академским програмом. У оквиру програма *Cinema City* прикаже се више од 100 остварења независне продукције. Посебна пажња у оквиру филмског програма усмерена је на промоцију младих филмских аутора из земље, региона и света.

Фестивал Новосадске музичке свечаности (НОМУС) настао је по идеји истакнутог културног посленика Антона Еберста 1975. године. Веома брзо по оснивању фестивал је израстао у централну музичку манифестацију у Новом Саду, с обзиром на то да су на њој представљана најуспешнија остварења југословенских интерпретатора и композитора. Самим тим НОМУС је стицао поверење посетилаца и поштовање међу његовим учесницима. Захваљујући Музичкој омладини Новог Сада овај новосадски међународни фестивал озбиљне музике данас је фокусиран претежно на концерте камерне музике. То значи да на овој манифестацији већином наступају мањи, али разноврсни састави у смислу различитих инструменталних комбинација.

Фестивал уличних свирача од 2000. године сваке године крајем лета обрадује Новосађане и њихове госте. Овај фестивал на улице града доводи најразноврсније уметнике са интернационалне сцене, којима је улично свирање и

наступање на трговима стил живота, али и призната уметност која има своје фестивале и друге начине испољавања широм света. Од почетка новог миленијума и Нови Сад је домаћин уличне уметности, а посећују га сви најпознатији улични свирачи света, који наступају и на другим престижним фестивалима Европе и шире. На тај начин они на ово поднебље доносе културу и дух својих средина, да би их размењивали са овдашњим љубитељима уличне уметности и са другим извођачима.

Интернационални фестивал алтернативног и новог театра у Србији – ИНФАНТ, једини такве врсте одржава се у Новом Саду. Постао је тачка сусретања стваралаца који позоришну уметност посматрају на нов и другачији начин. Ово је једини фестивал тог типа у земљи, аутентичан и веома уважен у другим европским земљама, међу уметницима и критичарима који прате најновије тенденције у области сценског стваралаштва.

Дани Бразила – новосадски самба карневал који постоји од 2010. године у Новом Саду, протеклих година спојио је на хиљаде људи са културом Бразила, а посета фестивала Дани Бразила постала је жеља свих оних који воле Бразил, а нису толико далеко. Радионице капуере, самба плеса, самба удараљки, изложбе, пројекције филмова, концерти, журке и препознатљива карневалска поворка основни су део програма који овај фестивал чини примамљивим за посетиоце из свих делова света. Ови бесплатни програми одвијају се на 7 локација у сарадњи са стручњацима али се прилика даје и радозналима који желе да се опробају у новим вештинама.

Међународни фестивал прозе – ПРОСЕФЕСТ је основан са намером да књижевност врати њеним коренима, живом и непосредном контакту аутора са читаоцима. Током фестивала еминентни домаћи и страни писци читају своја дела у јавним просторима, одлазе у гимназије и на факултете, где се књижевност програмски изучава, и воде дијалоге да ђацима и студентима на заједнички одабране теме.

Новосадски цез фестивал је високим стандардима својих садржаја, начина припреме и реализације, високо рангиран на мапи европских цез фестивала и већ је постао жељена дестинација најеминентнијих музичара из наше земље, Европе и света, као и публике која све више пристиже и из других, ближих и даљих, градова. Посебност овог фестивала интернационалног карактера се огледа у презентовању првенствено ауторске музике. У главном програму учествују најуспешнији домаћи цез ансамбли и најугледнија имена светске цез сцене. Фестивал у свом програму има и издавање књига, компакт дискова и видео записа.

Међународни новосадски књижевни фестивал основан је 2006. године од стране Друштва књижевника Војводине у циљу афирмације савремене књижевности, непосредног односа према живој речи писца, као и упознавања значајних писаца из земље и света, и са идејом о потреби афирмације српске културе, те посебно културе у Војводини и Новом Саду.

ЕУРО-ИН ФИЛМ је промоторни и промотивни фестивал европске филмске културе и уметности који промовише актуелности у европском и независном професионалном филму. То је је фестивал отворене форме и садржаја са увек

отвореним срдчним позивом свим добронамерницима европског и независног филма на конструктивну сарадњу.

- **Нови Сад – Европска престоница културе**

Град Нови Сад је донео одлуку да се кандидује за титулу Европске престонице културе 2021. године, када ће она по први пут бити доступна и градовима и земљама ван Европске уније. На трагу позитивних искустава других престоница, пројекат Нови Сад 2021 осмишљен је као платформа за развој културних и креативних потенцијала Града који ће наредних година имати за циљ да оснажи културну виталност града, омогући урбану регенерацију, те побољша интернационални углед и туристичку понуду Новог Сада. На тај начин Град Нови Сад би радом на кандидатури за Европску престоницу културе 2021. године развио свој локални концепт и стратегију одрживог развоја културног сектора са тежиштем на: оснаживању институција културе, обнови културног наслеђа, јачању културне партиципације, развоју културних и креативних индустрија, децентрализацији и међусекторској сарадњи.

2.8 Универзитет

Универзитет у Новом Саду је са више од 50.000 студената и 5.000 запослених једно од највећих образовних и научних средишта у Централној Европи. Спада у ред такозваних комплетних или свеобухватних универзитета, који су карактеристични по томе што пружају знања из готово свих научних области. У оквиру Универзитета изводи се настава из 300 акредитованих студијских програма на нивоу основних, мастер, специјалистичких и докторских студија, чији су носиоци факултети и универзитетски центри за интердисциплинарне и мултидисциплинарне студије. Значајну улогу у стварању научне подлоге за њихово перманентно осавремењавање, сем факултета и центара, имају и два научна института.

Студентима Универзитета у Новом Саду су на располагању специјализоване службе које обезбеђују здравствену заштиту, смештај и исхрану. Здравствене услуге пружа Завод за здравствену заштиту студената у оквиру којег постоје специјализоване амбуланте, превентивна саветовалишта и одељења лабораторијске дијагностике. Смештај и исхрану обезбеђује Студентски центар. Ниво услуга одговара стандардима који су прихваћени у развијеним европским државама².

² Извор: Интернет страница Универзитета у Новом Саду: <https://www.uns.ac.rs/>

3. ГРАД НОВИ САД КРОЗ ДОСТУПНЕ ПОКАЗАТЕЉЕ

3.1 ПОПУЛАЦИЈА

3.1.1 Укупан број грађана на одређени датум

Према последњим званичним подацима о статистици становништва, процењује се да је Град Нови Сад средином 2014. године имао 348.540 становника. У односу на последњи попис из 2011. године број становника је већи за 2%, а у односу на попис 2002. године повећан је за 16,5%.

348.540 (процена на дан 30.06.2014. године)

341.625 (попис 2011. године)

299.294 (попис 2002. године)

3.1.2 Густина становања

Густина становања за територију Града Новог Сада просечно износи 25 становника по хектару, већа је у самом градском језгру (33 становника по хектару), док је на сремској страни знатно мања (Петроварадин 8 становника по хектару, Сремска Каменица 10 становника по хектару).

3.1.3 Број становника по насељима

Град Нови Сад има 16 насељених места, од тога четири градска – Нови сад, Футог, Петроварадин и Сремска Каменица у којима је (према попису из 2011. године) живело укупно 277.522 становника и дванаест „осталих“ или „приградских“ насеља која броје 64.103 становника или 18,8% укупне популације Града.

Табела 1: Број становника по насељима Града Новог Сада, 2011. година

Насеље	Број становника
Нови Сад	231 798
Футог	18 641
Ветерник	17 454
Петроварадин	14 810
Сремска Каменица	12 273
Каћ	11 740
Руменка	6 495
Ковиљ	5 414

Насеље	Број становника
Кисач	5 091
Буковац	3 936
Будисава	3 656
Бегеч	3 325
Ченеј	2 125
Степановићево	2 021
Лединци	1 912
Стари Лединци	934
Укупно	341 625

3.1.4 Полна и старосна структура становништва (са међусобним интервалом од по 5 година)

Број жена већи је од броја мушкараца у Новом Саду. На сваких 1.000 жена долази 899 мушкараца. Оваква полна структура описује се као негативан маскулинитет и одраз је бољег здравственог стања становништва као резултат смањења смртности жена фертилне доби (период између 15. и 49. године живота) и продужења животне доби.

Индекс старости је однос броја становника старих 0-19 година и броја становника старих 60 и више година. У Граду је тај однос 0,94 и показује да је процес демографског старења значајна карактеристика популације Новог Сада (гранична вредност је 0,4).

Табела 2: Полна и старосна структура становништва Града Новог Сада, 2014. година

Старост (године)	Укупно	Мушкарци	Жене
0-4	19 972	10 367	9 605
5-9	17 752	9 025	8 727
10-14	16 711	8 511	8 200
15-19	16 878	8 777	8 101
20-24	20 999	10 337	10 662
25-29	27 479	13 058	14 421
30-34	30 376	14 620	15 756

Старост (године)	Укупно	Мушкарци	Жене
35-39	28 742	14 179	14 563
40-44	24 610	11 983	12 627
45-49	23 247	11 174	12 073
50-54	22511	10549	11962
55-59	23022	10565	12457
60-64	23584	10525	13059
65-69	17573	7544	10029
70-74	12741	5325	7416
75-79	11739	4761	6978
80-84	6731	2519	4212
85-89	2972	981	1991
90-94	782	221	561
95+	119	28	91
Укупно	348 540	165 049	183 491

Извор: Републички завод за статистику, процена броја становника за 2014. годину

3.1.5 Процент деце у популацији

Табела 3: Процент деце у популацији Града Новог Сада (2014. година)

Старост (године)	%
0-1	1,2
1-4	4,5
5-14	9,9

Извор: Републички завод за статистику, процена броја становника за 2014. годину

3.1.6 Процент старих особа у популацији

Удео лица старих 65 и више година у укупној популацији Града је 15,1%. Овај показатељ представља зрелост становништва и према њему становништво Града Новог Сада се сматра старим (гранична вредност је 10%).

Табела 4: Процент старих особа у Граду Новом Саду (2014. година)

Старост (године)	%
65+	15,1
75+	6,4
85+	1,1

Извор: Републички завод за статистику, процена броја становника за 2014. годину

3.1.7 Историјски трендови и будуће пројекције становништва

У периоду од 1948. до 2011. године, број становника Новог Сада у пописним годинама био је већи у односу на сваки претходни попис. Популација Града је у наведеном периоду утростручена.

Графикон 1: Упоредни преглед броја становника Града Новог Сада (1948 – 2011. година)

Извор: Попис становништва, домаћинства и станова 2011. године у Републици Србији, Републички завод за статистику

Предвиђање броја становника у будућности, односно пројекција становништва, заснива се на односу фертилитета, морталитета и миграција у претходном периоду. Према варијанти средњег раста становништва, број становника до 2041. године повећао би се за око 40.000. Под претпоставком нултог миграционог салда (једнак број исељених и досељених лица), број становника у 2041. години могао би бити смањен за приближно 25.000 и у њему би тада живело 317.798 становника.

Табела 5: Пројекције становништва Града Новог Сада

	Укупно	Мушкарци	Жене
Процена становништва средином године, 2011.	341 228	161 555	179 673
Средња варијанта, 2041.	382 303	181 704	200 599
Варијанта нултог миграционог салда, 2041.	317 798	153 685	164 113

Извор: Републички завод за статистику, <http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/> (приступ 03.09.2015.)

3.1.8 Етничко порекло великих група становништва

Према националном саставу, становништво Новог Сада је релативно хомогено и Срби чине близу четири петине становништва (78,8%). На другом месту су Мађари (3,9%), а удео свих осталих етничких група појединачно не прелази 2%.

Табела 6: Национални састав становништва Града Новог Сада, 2011. год.

Национална припадност	Број становника	%
Срби	269 117	78,78
Албанци	356	0,10
Бошњаци	149	0,04
Бугари	155	0,05
Буњевци	287	0,08
Власи	13	0,00
Горанци	709	0,21
Југословени	2 355	0,69
Мађари	13 272	3,88
Македонци	1 111	0,33
Муслимани	1 138	0,33
Немци	429	0,13
Роми	3 636	1,06
Румуни	891	0,26
Руси	329	0,10
Русини	2 160	0,63
Словаци	6 596	1,93
Словенци	412	0,12

Национална припадност	Број становника	%
Украјинци	484	0,14
Хрвати	5 335	1,56
Црногорци	3 444	1,01
Остали	1 821	0,53
Нису се изјаснили	15 923	4,66
Регионална припадност	9 781	2,86
Непознато	1 722	0,50
Укупно	341 625	100,00

Извор: Попис становништва, домаћинстава и станова 2011. у Републици Србији, Републички завод за статистику

3.1.9 Особе са инвалидитетом

Тачан број особа са инвалидитетом у укупној структури становништва Новог Сада није познат, јер податке о томе не поседује нити ажурира ниједна установа у граду. Имајући у виду процене Светске здравствене организације да особе са инвалидитетом чине око 10% укупне популације, процењује се да у Новом Саду живи око 36.000 особа које имају неки облик инвалидитета.

3.2 ЗДРАВСТВЕНО СТАЊЕ

3.2.1 ВИТАЛНА СТАТИСТИКА

Стопе рођења: 11,8‰ (2014. година)

Стопа фертилитета: 46,6‰ (2014. година)

Основни показатељи позитивног природног кретања становништва су наталитет и фертилитет. Наталитет (рађање) се изражава стопом наталитета која представља број живорођене деце на сваких 1000 становника. Вредност наталитета је неповољна, јер се повољном стопом наталитета сматрају вредности од 13 до 20‰. Фертилитет је број живорођене деце на 1000 жена у фертилној доби и за Град Нови Сад ова вредност износи 46,6‰ и такође је неповољна (гранична вредност је 50‰).

Стопа смртности: 11,1‰ (2014. година)

Показатељ негативног природног кретања становништва је морталитет (умирање) и резултат је деловања више фактора међу којима су биолошки (старост), стандард живота, структура морбидитета (обољевања) и квалитет здравствене заштите. Нешто већи наталитет у односу на морталитет има за последицу благо позитиван природни прираштај становништва од 0,6‰ у 2014. години. Град Нови Сад је једино подручје у Војводини у којем је регистрован позитиван природни прираштај.

Стандардизована стопа морталитета (у поређењу са националном популацијом) од свих узрока и одабраних узрока смрти

Стандардизована стопа смртности у 2014. години је 8,4‰ и нешто је већа него у земљама Европске уније где је износила 8,1‰ према подацима из 2012. године, али мања него у Војводини и Републици Србији. Према структури узрока смрти, стопе морталитета од тумора и кардиоваскуларних болести такође су више, а морталитет од повреда је нешто мањи у односу на земље чланице ЕУ.

Табела 7: Стандардизована стопа морталитета

	Нови Сад 2014.*	Војводина 2014.*	Србија 2014.*	ЕУ 2012. (чланице после 2004.)**
Сви узроци смрти	8,4‰	9,5‰	8,9‰	8,1‰
Тумори	2,2‰	2,3‰	2,0‰	1,9‰
Кардиоваскуларне болести	4,2‰	4,9‰	4,5‰	4,0‰
Повреде	0,3‰	0,4‰	0,3‰	0,5‰

*Стопа смртности стандардизована у односу на стандардно европско становништво

**Извор: European health for all database (HFA-DB), <http://data.euro.who.int/hfad/> - приступ 02.09.2015.

Стопа перинаталне смртности

Смртност одојчади је значајан и осетљив индикатор здравља становништва и изражава се бројем умрле одојчади на 1000 живорођене деце у једној години. Циљ Светске здравствене организације за Европски регион је да смртност одојчади буде испод 20‰, а у земљама у којима је ова циљ достигнут тежити стопи од 10‰ и мање. Са стопом смртности одојчади од 3,2‰ овај циљ је у Новом Саду већ достигнут.

Перинатална смртност узима у обзир број мртворођене деце и број умрле новорођенчади у периоду до навршених недељу дана живота. Стопа перинаталне смртности од 7,0‰ у 2014. години приближна је вредности за Европску унију од 6,1‰ у 2012. години.

Табела 8: Стопа перинаталне смртности и стопа смртности одојчади

	Нови Сад 2014.	Војводина 2014.	Србија 2014.	ЕУ 2012.*
Стопа перинаталне смртности	7,0‰	9,3‰	8,8‰	6,1‰
Стопа смртности одојчади	3,2‰	4,6‰	5,7‰	3,9‰

*Извор: European health for all database (HFA-DB), <http://data.euro.who.int/hfad/> - приступ 21.09.2015.)

Стопа смртности мајки

У 2014. години није регистрована ниједна жена умрла због стања везаних за трудноћу, рађање и бабиње, што указује на добру здравствену заштиту жена, односно висок квалитет здравствене заштите.

Стопа абортуса

Регистрована стопа прекида трудноће (број абортуса на 1000 жена у фертилном добу) у Новом Саду је 11,8‰ у 2014. години. У Републици Србији ова стопа у 2013. години је 12,1‰. Процењује се да око 30% свих трудноћа у Европи завршава намерним прекидом. Узимајући у обзир број рођених у Граду Новом Саду у 2014. години, очекивана стопа прекида трудноће је 14,0‰ што се приближно уклапа у ову процену.

Изгубљене године живота

Изгубљене године живота се односе на податак о укупно изгубљеним годинама живота због преране смрти становништва настале због одређених узрока смрти; прераном смрћу сматра се смрт која се догодила пре одређеног старосног доба. Због преране смрти у Новом Саду се потенцијално изгуби близу **70 година живота на сваких 1000 становника**, а у Републици Србији 84 године. Највећи губитак узрокују смрти због тумора, затим кардиоваскуларних болести и повреда.

Табела 9: Број потенцијално изгубљених година живота на 1000 становника старости 0-75 година (YPLL – years potentially life lost) у 2014. години

Обољење	Нови Сад	Србија
Сви узроци смрти	69,7	84,1
Тумори	24,7	27,9
Кардиоваскуларне болести	18,8	25,0
Повреде	6,9	8,3

Извор података за индикатор: Републички завод за статистику

Смрти које су могле бити избегнуте (смрти од узрока за које постоје ефикасни облици превенције и/или лечења). Малигна обољења која би се могла ефикасно спречити или открити у раној фази и даље су узрок смрти становника Новог Сада. Међу њима су карцином грлића материце, карцином дојке и колоректални карцином који заједно чине 6,1% од укупног броја особа умрлих у 2014. години, што представља проценат смрти које су могле бити избегнуте.

Табела 10: Број умрлих према обољењима у Граду Новом Саду (2014. година)

Обољење	Број умрлих
Карцином грлића материце	13
Карцином дојке	87
Колоректални карцином	135

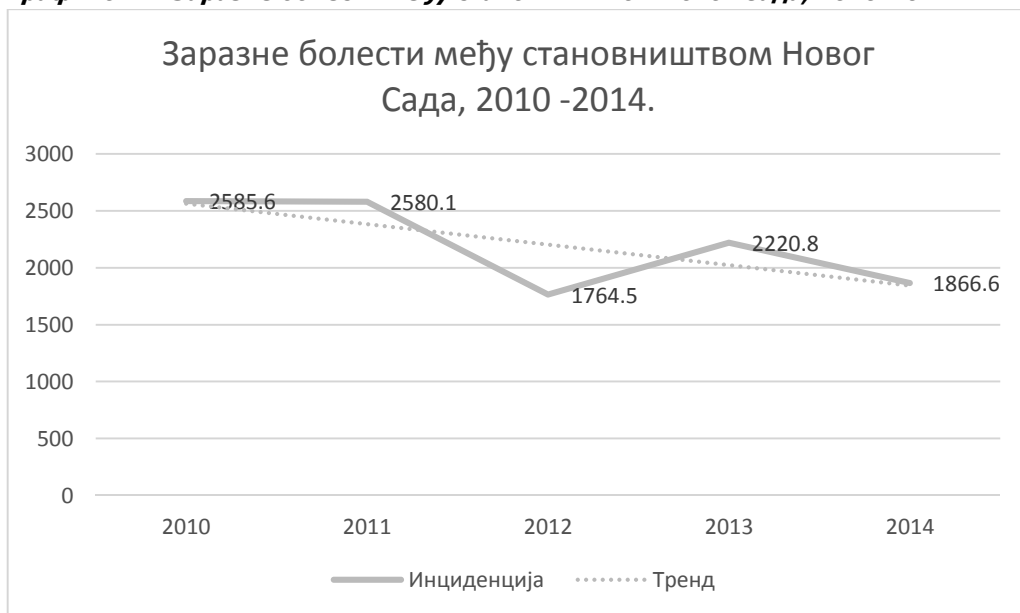
Извор: Републички завод за статистику

3.2.2 МЕРЕ МОРБИДИТЕТА

Обољевање од заразних болести

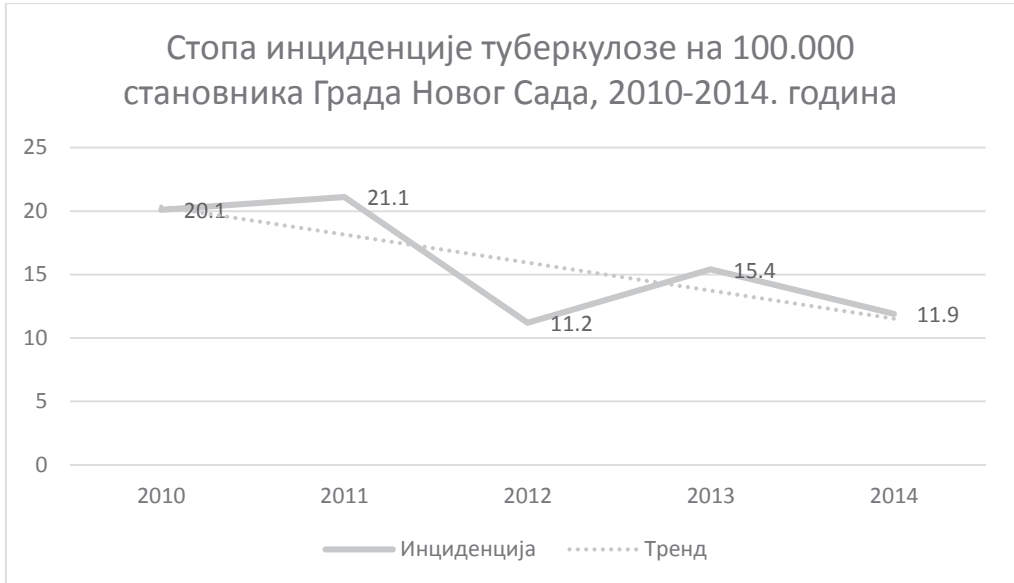
Заразне болести се непрекидно јављају међу становништвом а број оболелих је већ годинама релативно константан и зависи од успешности примењених мера спречавања ширења инфекција .

Графикон 2: Заразне болести међу становништвом Новог Сада, 2010-2014.

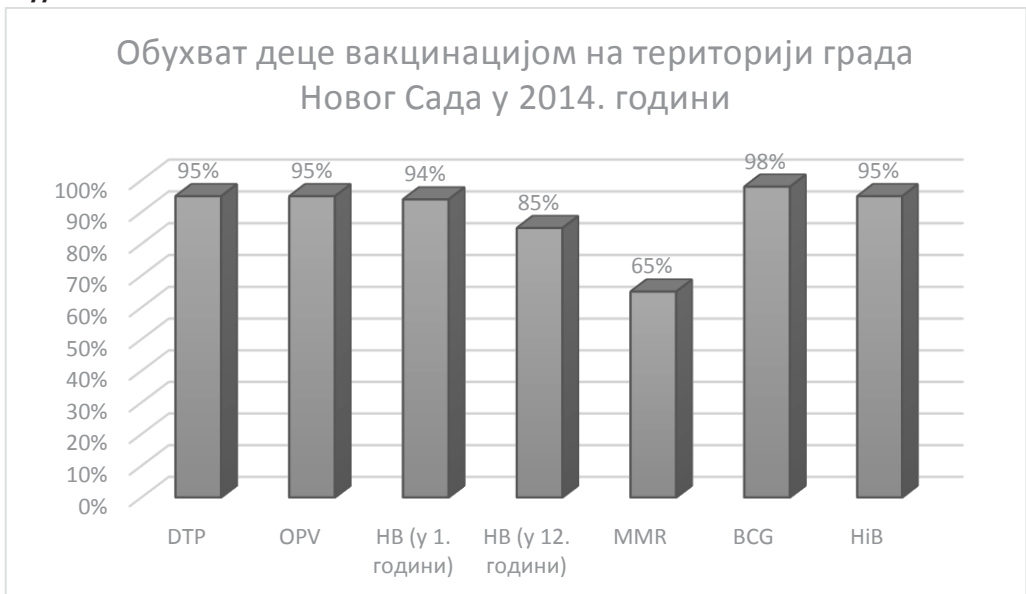
Историјски гледано, једино је вакцинација као мера спречавања ширења болести довела до драстичног смањења броја оболелих, тако да у Граду Новом Саду нема оболелих од дечије парализе од 1961, од дифтерије од 1971. године а појава једног оболелог од туберкулозе на 10.000 становника у 2014. години сврстава нас у градове са веома ниском стопом инциденције.

Графикон 3: Стопа инциденције туберкулозе на 100.000 становника Града Новог Сада, 2010-2014. година

Захваљујући високом обухвату деце препорученом вакцинацијом (графикон 4), у Новом Саду се и остале вакцинабилне болести јављају као појединачни случајеви или као мање породичне епидемије.

Графикон 4: Обухват деце вакцинацијом на територији града Новог Сада у 2014. години

Најмање успешне мере превенције су опште мере спречавања ширења респираторних инфекција, јер се ваздух као пут ширења не може искључити из ланца ширења инфекције, као што је то случај са контаминираним намирницама, храном или предметима.

Због тога се у 2014. години на листи 10 најчешћих заразних болести налази чак 5 респираторних инфекција против којих се не спроводи вакцинација као што су стрептококна ангина, варичела, пнеумоније, шарлах, инфективна мононуклеоза и једна вакцинабилна болест, велики кашаљ, против које се спроводи вакцинација код деце узраста до 5 година, где смо захваљујући увођењу нових тестова од 2012. године установили да ова болест циркулише међу старијом децом као последица нестајања заштитног имунитета након више од 5 година од вакцинације (графикон 5).

Графикон 5: Заступљеност врста заразних болести код становника Новог Сада у 2014. години

На листи 10 најчешћих болести налазе се и цревне заразне болести (проливи изазвани клостридијом и други заразни проливи) и шуга као представник паразитарних обољења која не престаје да се појављује у колективима у виду мањих породичних или већих епидемија. У 2014. години регистроване су две епидемије шуге у институцији за децу ометену у развоју са 38 оболелих.

Болести које се шире контаминираним храном и водом у случају заједничког извора могу изазвати епидемије. Хидричне епидемије нису забележене међу становницима Новог Сада деценијама уназад, а просечан број епидемија које се шире храном у последњих 5 година је 7 углавном мањих породичних епидемија. Тако је у 2014. години регистровано 4 епидемије, од којих су две мање породичне епидемије тровања изазваних бактеријом салмонелом

пореклом из термички необрађених јаја, и две веће епидемије са по 40 оболелих, једна епидемија проузрокована конзумирањем инфицираних коњских кобасица паразитом трихинелом спиралис купљених у приватној месари у Новом Саду и друга епидемија алергијске реакције проузрокована конзервисаном туњевином са повишеним нивоом хистамина међу децом у предшколском колективу.

Хроничне незаразне болести у Новом Саду

Хроничне незаразне болести (ХНБ) су водећи узроци обољевања и умирања у савременом свету и главни јавноздравствени изазов данашњице. Ради се о обољењима дуготрајног тока, не пролазе спонтано и често остављају трајне последице. Међу овим болестима најзаступљеније су болести срца и крвних судова, малигне болести, дијабетес, хроничне опструктивне болести плућа, при чему често једна особа болује истовремено од више болести из ове групе обољења.

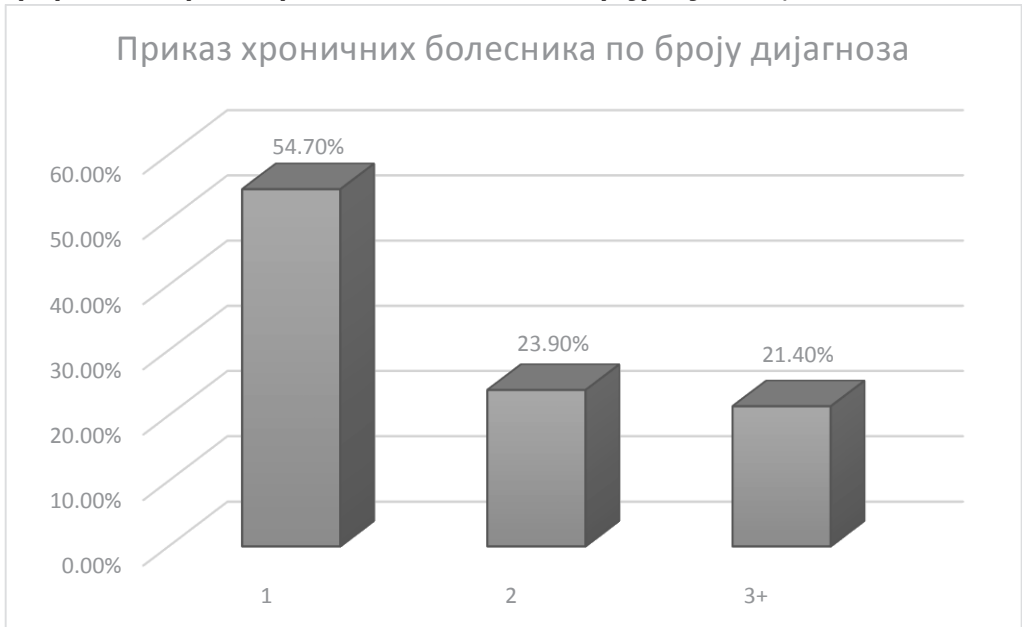
Њиховом настанку значајно доприносе начин живота и услови животне средине и углавном настају као последица дуготрајног и истовременог деловања више различитих фактора који повећавају вероватноћу настанка ових обољења и које називамо факторима ризика. Међу најважнијим факторима ризика на које сами можемо деловати и тако превенирати настанак хроничних незаразних обољења су пушење, физичка неактивност, неправилна исхрана, злоупотреба алкохола, прекомерна телесна тежина и др.

У контроли хроничних незаразних обољења најважније су мере превенције, као и стално праћење њиховог кретања и резултата спроведених превентивних мера, што је наглашено и у оквиру глобалног акционог плана Светске здравствене организације (СЗО) за период 2013-2020. године.

Увођење електронског картона (е-картон) у Дому здравља Нови Сад и јавног електронског сервиса (ЈЕС) у Институту за јавно здравље Војводине дају могућност да се сагледа величина проблема ХНБ на територији Града, путем евидентирања сваког појединачног болесника, а не само болести, чиме се корисник/пацијент ставља у центар здравственог система. Захваљујући е-картону и ЈЕС-у могу истовремено да се прате оболели од ХНБ, али и свака болест посебно. Овакав начин праћења је у складу са препоруком Европске асоцијације за јавно здравље (*European Public Health Association -EUPHA*), према којој је неопходно померање тежишта са базичних дескриптивних анализа обољења на сагледавање комбинованих морбидитета, што је предуслов дефинисања одговарајућих стратегија.

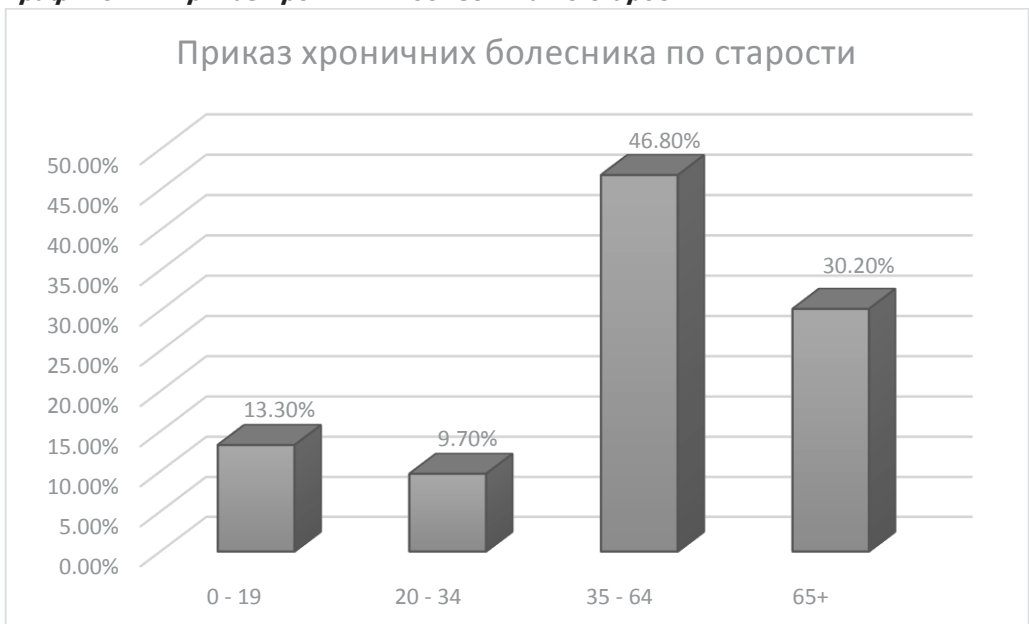
У Новом Саду је у 2014. години било 101.905 особа оболелих од једне или више хроничних незаразних болести, изузимајући повреде, што чини стопу од 2.908 на 10.000 становника, односно скоро трећина становника Новог Сада су особе оболеле од једне или више хроничних болести. У Европској унији (ЕУ 27) самоизјашњавањем је утврђена преваленција од 30,8% особа оболелих од хроничних болести. Од свих хроничних болесника у Новом Саду сваки пети има три или више дијагнозе, што указује да мултиморбидност постаје све значајнији здравствени проблем (графикон 6).

Графикон 6: Приказ хроничних болесника по броју дијагноза, 2014. година

Већина хроничних болесника припада старосној групи од 35 до 64 године што представља радно активно становништво (графикон 7).

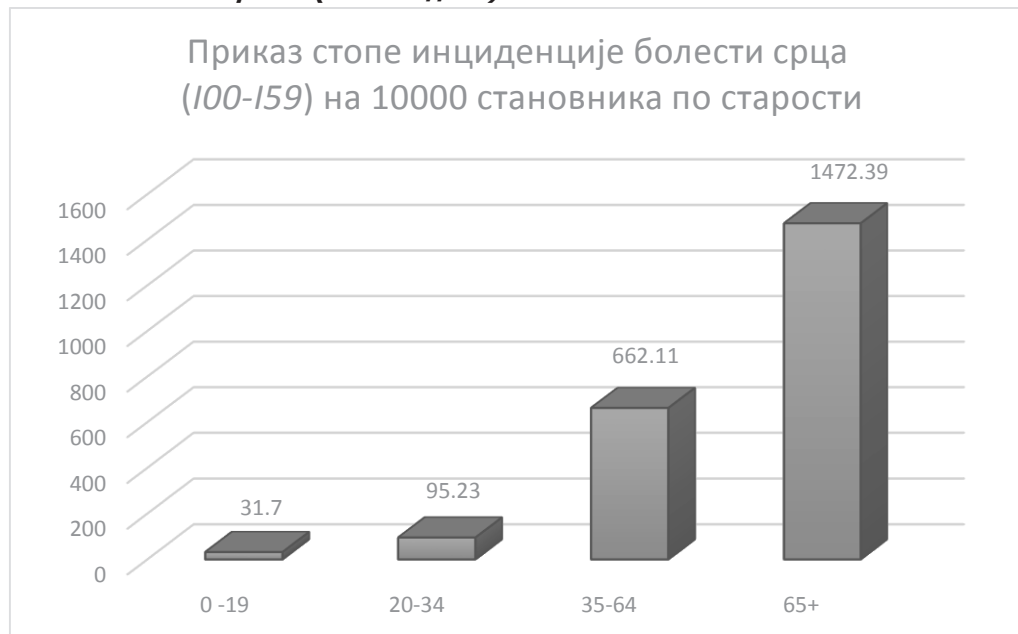
Графикон 7: Приказ хроничних болесника по старости

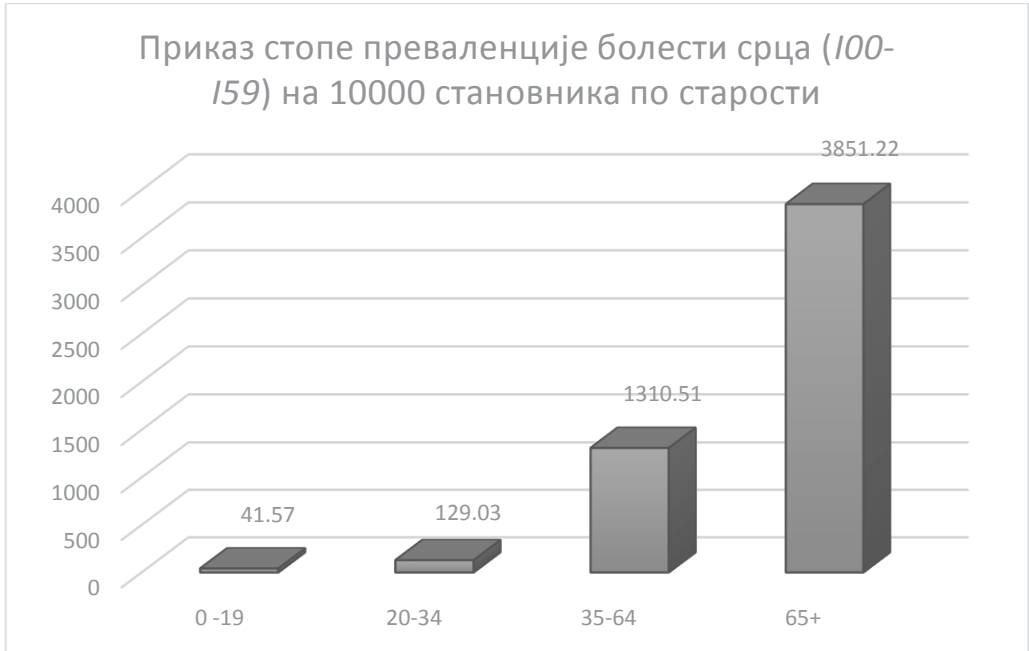
Међу хроничним болестима које имају највећи јавноздравствени значај могу се издвојити болести срца, малигне болести и повреде као посебна група.

Кад су у питању болести срца, у 2014. години у Новом Саду је било 18.250 новооболелих особа (графикон 8), што је чинило инциденцију од 520,86/10.000. Укупан број оболелих од ових болести је износио 39.763, стопа преваленције је износила 1.135/10.000, односно сваки девети становник Новог Сада је оболео од неке болести срца (графикон 9).

Графикон 8: Приказ стопе инциденције болести срца (I00-I59) на 10000 становника по старости (2014. година)

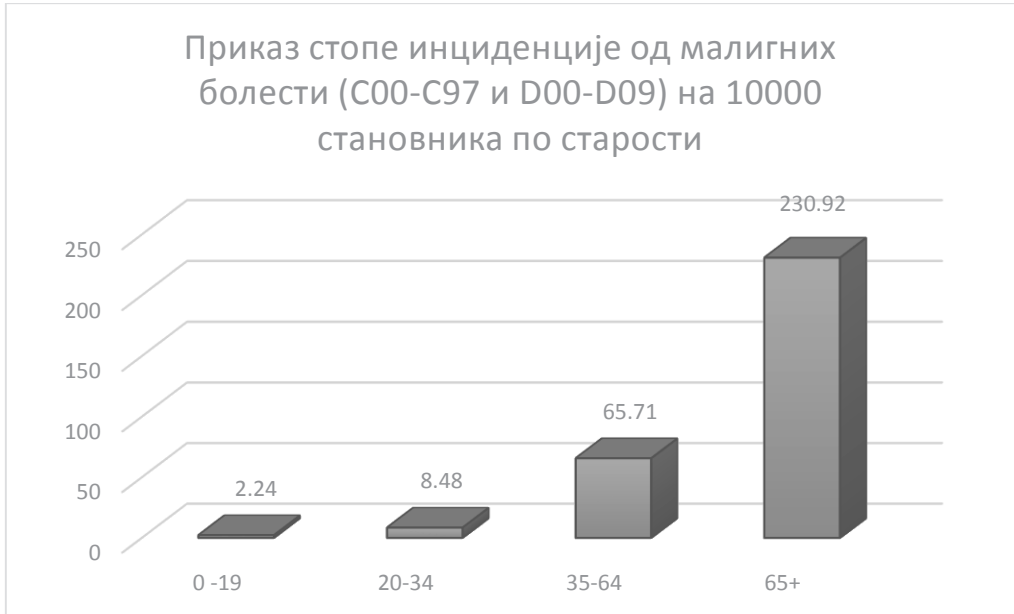

Графикон 9: Приказ стопе преваленције болести срца (I00-I59) на 10000 становника по старости (2014. година)

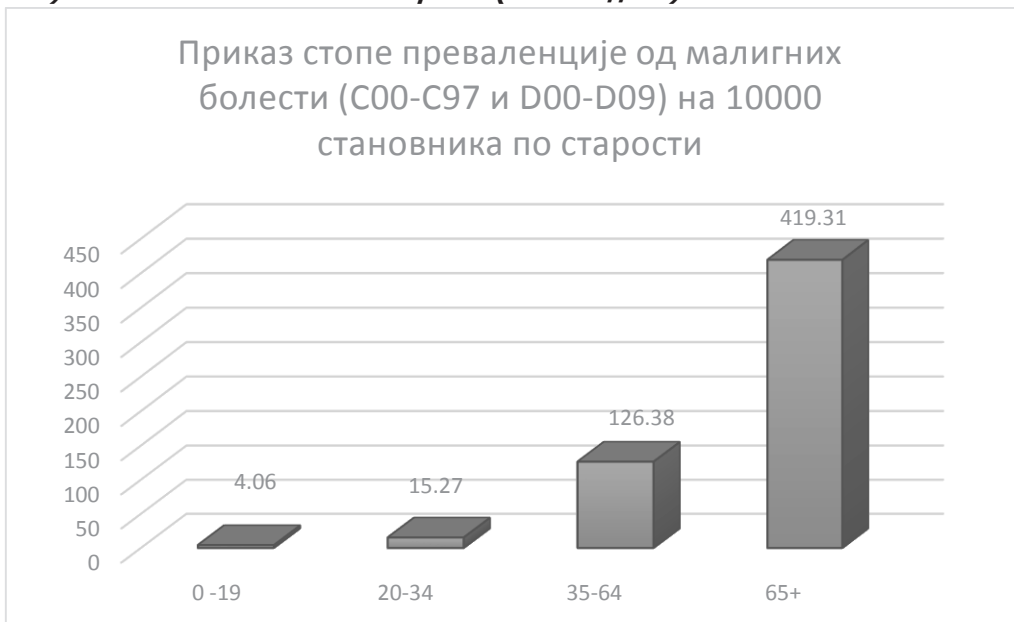

Број новооболелих од малигнух болести у 2014. години је износио 2200 чинећи инциденцију од 63/10.000 (графикон 10). Исте године, у Новом Саду је било укупно 4.096 оболелих односно, на сваких 10.000 становника њих 120 је оболело од малигне болести (графикон 11). Највећа стопа обољевања од ових болести је код особа старијих од 65 година, али нагли пораст новооболелих је међу радно активним становништвом.

Графикон 10: Приказ стопе инциденције од малигнух болести (C00-C97 и D00-D09) на 10000 становника по старости (2014. година)

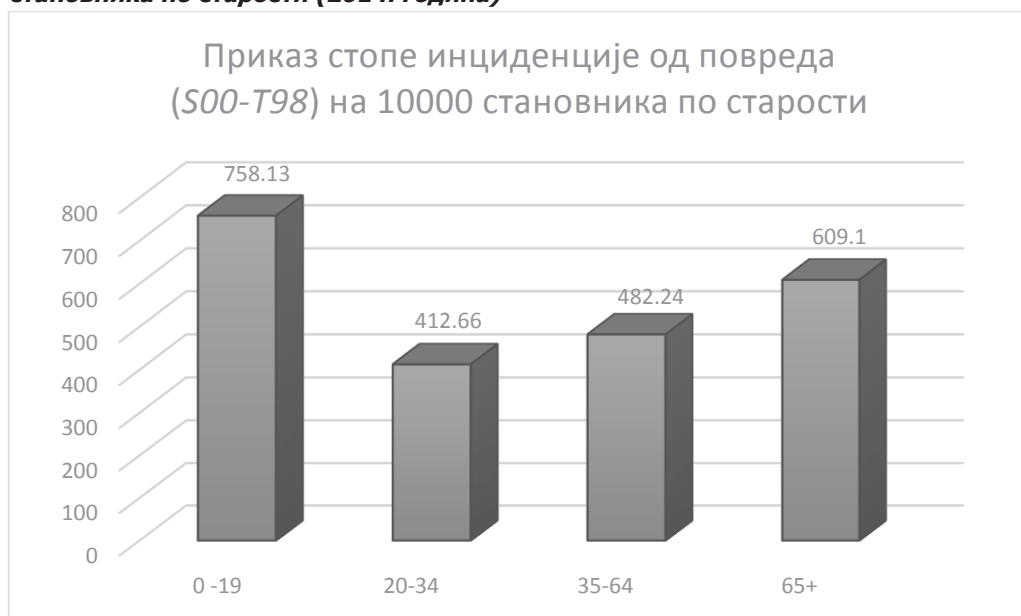

Графикон 11: Приказ стопе преваленције од малигнух болести (C00-C97 и D00-D09) на 10000 становника по старости (2014. година)

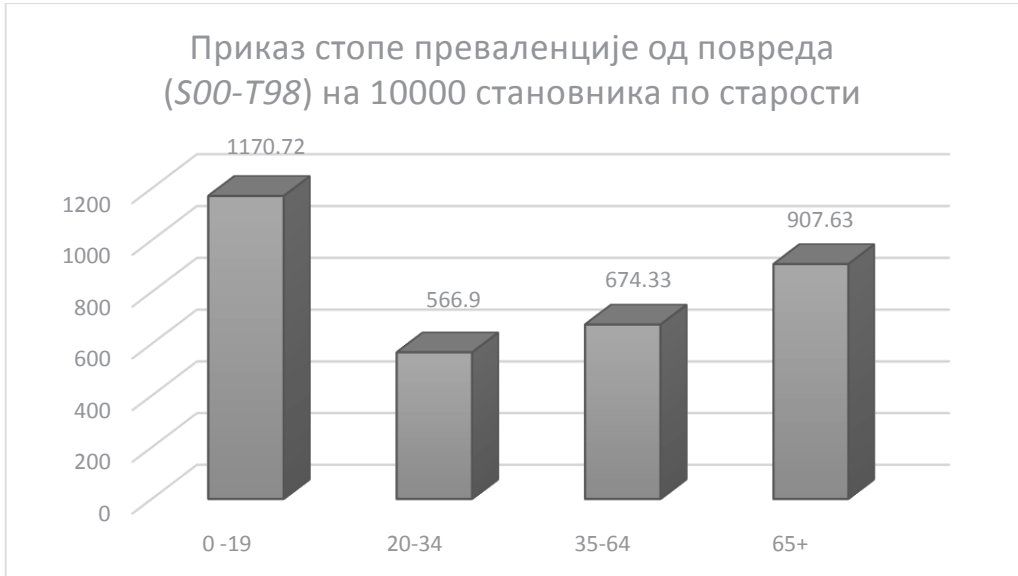

Повреде представљају велики јавноздравствени проблем не само због броја особа које се повређују него и због здравствених и економских последица које остају након повређивања, као и чињенице да је највећи број повреда међу најмлађом популационом групом. Током 2014. године, у Новом Саду је било 18.926 новоповређених, од тога, 28% су биле повреде деце и омладине старости од 0 до 19 година. Стопа инциденције је била највиша међу овом популационом групом и износила је 758 на 10.000 становника, односно свако 13. дете је током 2014. године било изложено трауматизму. Укупан број особа које су имале здравствене последице због новонасталих и старих повреда у 2014. години је био 27.450 (783/10.000), а посматрано по старосним групама најугроженији су били најмлађи (свако девето дете узраста од 0 до 19 година) и најстарији у популацији (свака једанаеста особа старија од 65 година) (графикон 13).

Графикон 12: Приказ стопе инциденције од повреда (S00-T98) на 10000 становника по старости (2014. година)

Графикон 13: Приказ стопе преваленције од повреда (S00-T98) на 10000 становника по старости (2014. година)

3.2.3 МРЕЖА ЗДРАВСТВЕНИХ УСТАНОВА И ЗАПОСЛЕНИ У ЗДРАВСТВЕНИМ УСТАНОВАМА

На територији општине Нови Сад здравствену заштиту становништва обезбеђује 16 здравствених установа.

Примарну здравствену заштиту становништву Новог Сада обезбеђују Дом здравља Нови Сад, три завода (за хитну медицинску помоћ, здравствену заштиту студената и здравствену заштиту радника) и Апотека Нови Сад. **Више нивое здравствене заштите** обезбеђују: Клинички центар Војводине, Институту у Сремској Каменици (за кардиоваскуларне болести, онкологију и плућне болести), Институт за здравствену заштиту деце и омладине Војводине, Специјална болница за реуматске болести Нови Сад, Завод за трансфузију крви Војводине, Завод за антирабичну заштиту – Пастеров завод, Клиника за стоматологију Војводине, Институт за јавно здравље Војводине и Војномедицински центар Нови Сад.

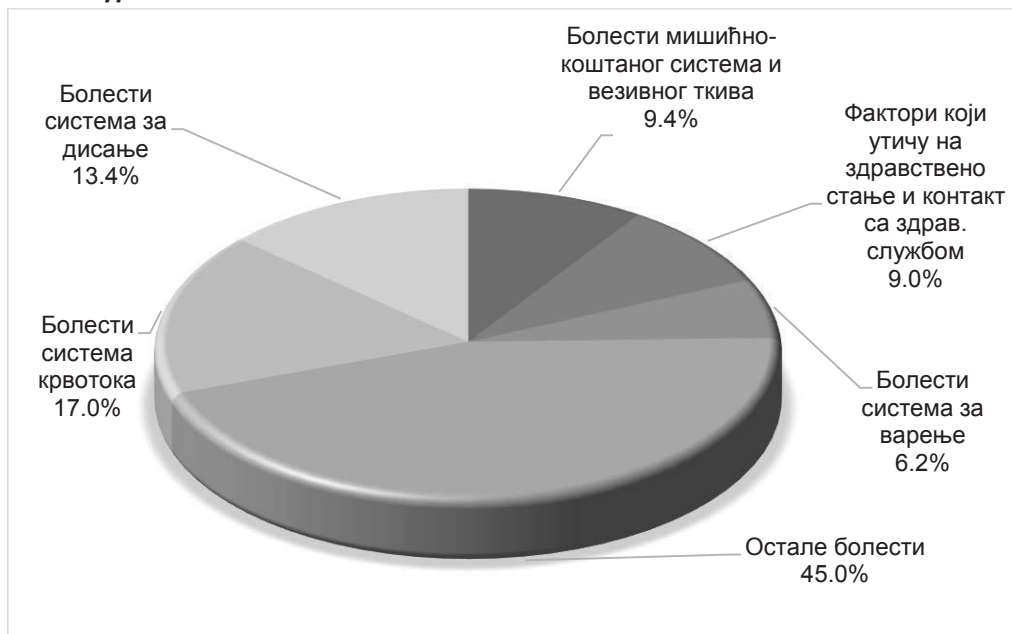
Здравствену заштиту становништва Новог Сада у 2014. години обезбеђивало је 8.085 радника, од тога 6005 здравствених радника. Од укупног броја 1.517 су лекари (77,6% специјалиста), 125 стоматолога и 121 фармацеут.

Морбидитет – обољевање

Обољевање становништва се приказује и анализира у зависности од тога где се пацијенти лече, као ванболнички и болнички морбидитет.

Најчешће болести одраслог становништва су хроничне незаразне болести које чине половину од укупног ванболничког морбидитета (графикон бр. 14). Узроци обољевања становништва Новог Сада се битније не разликују од осталих делова Европског региона где хроничне незаразне болести (кардиоваскуларне, малигне, респираторне и дијабетес) чине 77% оптерећења болестима³.

Графикон 14: Водеће групе болести у служби опште медицине у Новом Саду у 2014. години

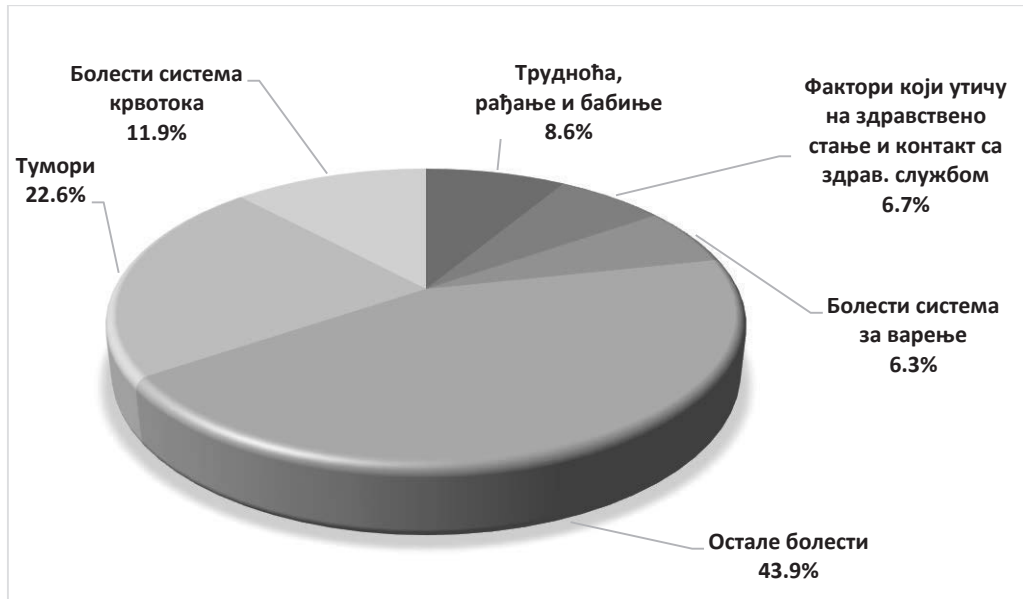
Најчешћи узроци обољевања деце предшколског и школског узраста Новог Сада су болести система за дисање (47,5%), заразне и паразитарне болести (17,9%). Код деце предшколског узраста значајно место још заузимају и болести ува и мастоидног наставка (7,6%), док код деце школског узраста, повреде, тровања и последице деловања спољних фактора (6,6%).

Болести мокраћно-полног система (47,0%), заразне и паразитарне болести (2,2%) и тумори (2%) представљају водеће узроке ванболничког морбидитета жена. Посебан значај у оквиру групе заразних и паразитарних болести имају дијагнозе друге инфекције (13,9%) претежно пренете полним путем и сексуално преносиве инфекције хламидијом, док се у групи тумора значајем издвајају тумори глатких мишића материце и доброћудни и злоћудни тумори дојке.

Најчешће болести становништва које је лечено у болничким установама припадају групи тумора и кардиоваскуларних болести (графикон 15).

³ World Health Organization Regional Office for Europe, Prevention and control of noncommunicable diseases in the European Region: a progress report 2014.

Графикон 15: Најчешће групе обољења у структури болничког морбидитета у 2014. години

Посматрано по дијагнозама болести, најчешћи узроци болничког лечења (уколико се изузму хоспитализације због спонтаног порођаја) су: *злоћудни тумори душника и плућа, злоћудни тумор дојке и друга медицинска нега*.

Ванболнички и болнички морбидитет у Новом Саду по структури и уделу појединих група болести се не разликује значајно од морбидитета у Републици Србији⁴.

Остваривање примарне здравствене заштите (ПЗЗ)

У оквиру ПЗЗ обезбеђеност становништва лекарима је у свим службама задовољавајућа осим у Служби за здравствену заштиту одраслог становништва где постоји недостатак лекара, односно обезбеђеност становништва лекарима је мања од Правилником⁵ прописаног норматива, као и од просека у Републици Србији (табела 11).

Оптерећеност лекара највећа је у служби за здравствену заштиту деце, где је број посета по лекару већи од прописаног норматива, као и од републичког просека. У осталим службама оптерећеност лекара је мања од прописаних норматива (табела 11).

⁴ Извор: Институт за јавно здравље Србије "Др Милан Јовановић Батут"; Здравствено статистички годишњак Републике Србије 2013. година, Београд 2014.

⁵ Правилник о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе („Сл. гласник РС“, бр. 43/06, 112/09, 50/10 и 79/11, 10/12, 119/12, 22/13)

Табела 11: Обезбеђеност становништва и оптерећеност лекара у ПЗЗ у Новом Саду, 2014. година

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА	БРОЈ СТАНОВНИКА НА 1 ЛЕКАРА			БРОЈ ПОСЕТА НА 1 ЛЕКАРА		
	Нови Сад	Република Србија	Норматив Правилника	Нови Сад	Република Србија	Норматив Правилника
Одраслог становништва	1.925	1.509	1.600	6.600	6.770	7.350
Деце 0-6 година	862	626	850	7.700	5.088	6.300
Школске деце и омладине	1.153	1.280	1.500	4.840	4.984	6.300
Жена	4.731	5.516	6.500	3.520	2.583	6.300

У оквиру превентивне здравствене заштите Дом здравља Нови Сад спроводи превентивне прегледе новорођенчади и одојчади, предшколске и школске деце, жена и одраслог становништва, док се прегледи студената обављају у Заводу за здравствену заштиту студената Нови Сад.

Обухват превентивним прегледима, осим за труднице, за све остале категорије становништва је мањи у односу на предвиђени обим према Правилнику⁶, при чему се нарочито истиче недовољан обухват систематским прегледима школске деце и студената, као и прегледима породиља и одраслог становништва (табела 12).

Превентивни прегледи у вези са планирањем породице се спровode у оквиру Службе за здравствену заштиту жена Дома здравља Нови Сад у присуству оба партнера и укључују, по потреби, клинички и гинеколошки преглед, упућивање на додатне претраге и прегледе и савете у вези са планирањем породице и родитељством. Број реализованих услуга у 2014. години је износио 1.253.

У оквиру примарне здравствене заштите обављају се скрининг прегледи на: карцином грлића материце, карцином дојке, карцином дебелог црева, депресију, дијабетес тип 2 и на кардиоваскуларне болести. У току 2014. године обухват скрининг прегледима је био значајно мањи у односу на планирани за све предвиђене категорије становништва (табела 13).

⁶ Правилник о садржају и обиму права на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања и о партиципацији за 2015. годину („Сл. гласник РС“, 1/2015).

Табела 12: Остваривање превентивне здравствене заштите у Новом Саду у 2014. години

Назив услуге	Групација становништва	Број посета по становнику према садржају и обиму превентивних мера у ПЗЗ	Остварење		
			Број посета	Број посета по становнику	Обухват (%)
Патронажне посете	трудници	1	3.367	0,8	79,4
	породиљи и новорођеном детету	5+5	21.503	5,1	100,0
	одојчету	2	8.258	2,2	100,0
Превентивни преглед	новорођенче	1	3.241	0,76	76,4
	одојче	5	16.202	4,3	85,2
	2. година	2	6.768	1,8	89,0
	4. година	1	3.384	0,9	89,0
	6. година	1	3.150	0,9	89,0
	ученика I, III, V и VII разреда основне школе	1	7.853	0,6	57,5
	ученика I и III разреда средње школе	1	3.860	0,6	57,5
	студената I и III године студија	1	8.650	0,6	58,2
	трудница	5	27.854	6,6	100,0
Преглед (ултразвучни)	трудница	4	12.919	3,0	76,2
Превентивни преглед	породиља	2	1.843	0,4	21,7
	жене 15 и више година	1	11.648	0,07	7,3
	одрасло становништво (19-34 година)	1 у 5 година	575	0,006	0,6
	одрасло становништво (35 и више година)	1 у 2 године	3.765	0,02	1,9

Табела 13: Обухват скрининга карцинома и/или хроничних обољења у односу на планирани национални обухват, Нови Сад 2014. година

СКРИНИНГ	ПЛАНИРАНИ ОБУХВАТ*	ОБУХВАТ СТАНОВНИШТВА (%)
Карцином грлића материце	33,3% жена 25-64 године	15,2
Карцином дојке	50% жена 50-69 године	14,0
Карцином дебелог црева	50% особа 50-74 године	0,9
Депресија	100% старијих од 18 година	2,4
Дијабет тип 2	33,3% особа 35 и више година	3,1
Кардиоваскуларне болести	20% особа 35-69 година	0,26

*Правилник о садржају и обиму права на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања и о партиципацији за 2015. годину („Сл. гласник РС“, 1/2015).

Рад и коришћење стационара

Болнички постељни капацитети у 2014. години износе 2.655 постеља, чиме се обезбеђује 430 постеља на 100.000 становника Јужнобачког округа (новосадске болничке капацитете користе болесници не само са подручја Јужнобачког округа већ и целе Војводине). Обезбеђеност постељама у Новом Саду је мања од просека на нивоу Србије (546 постеља/100.000 становника), као и од просека у Европском региону (665/100.000) и на нивоу Европске уније (542/100.000 становника)⁷.

У установама болничке здравствене заштите, према подацима за 2014. годину, запослено је укупно 3.325 здравствених радника – 825 лекара (133 лекара/100.000 становника) и 2.500 здравствених радника са вишом и средњом стручном спремом (430 здравствених радника /100.000 становника). Број лекара на 100.000 становника Јужнобачког округа је значајно мањи у односу на просек у развијеним земљама попут Швајцарске (394 лекара), Шведске (423 лекара), Немачке (443 лекара), Холандије (308 лекара), Италије (419 лекара) и Словачке (339 лекара)⁸.

У 2014. години у стационарним здравственим установама лечено је укупно 86.303 болесника, са просечном дужином трајања лечења од 8,1 дан, што одговара просеку на нивоу Србије, док је просек на нивоу Европског региона 9,5

⁶ Извор: Институт за јавно здравље Србије “Др Милан Јовановић Батут”; European health for all database (HFA-DB) World Health Organization Regional Office for Europe.

⁸ Извор: OECD Statistics; European health for all database (HFA-DB) World Health Organization Regional Office for Europe.

дана⁹. Просечна заузетост постеља на нивоу Општине је била оптимална и износила 72,9%.

У стационарним установама на територији Новог Сада се налази 9 ЦТ апарата, (односно 1,46 апарата на 100.000 становника) и 3 апарата за магнетну резонанцу (0,49 на 100.000 становника Јужнобачког округа). Просечан број апарата у болницама на 100.000 становника на нивоу Европског региона је већи и износи 1,9 ЦТ и 0,9 апарата за магнетну резонанцу.

Заштита менталног здравља

У оквиру три објекта Дома здравља Нови Сад организована је Служба за заштиту менталног здравља. Услуге се остварују кроз специјалистичко-консултативне прегледе и дијагностичко-терапијске услуге за чију реализацију је одговоран лекар специјалиста неуропсихијатрије. У 2014. години остварен је 35.801 преглед лекара специјалисте и 10.070 дијагностичко-терапијских услуга.

У оквиру Клинике за психијатрију Клиничког центра Војводине организован је рад дневне болнице чији је капацитет 30 места. Лечење се остварује у виду групног рада са пацијентима. У 2014. години остварено је 2.522 епизоде лечења.

3.3 СТИЛ ЖИВОТА

3.3.1 ПУШЕЊЕ

Преваленција (заступљеност) пушења током живота код ученика првих разреда средњих школа, узраста 16 година у Новом Саду је 37,7% (40,5% младића и 34,7% девојака), током последњих 30 дана је 17,6% (19,5% младића и 15,5% девојака), а свакодневна 12,6% (12,6% и код младића и код девојака), при чему је број дневно потрошених цигарета код ученика који су пушили поледњих 30 дана најчешће био мањи од 1 цигарете дневно (графикон 16).

Графикон 16: Потрошња цигарета у последњих 30 дана код шеснаесто-годишњака у Новом Саду, 2012. година (ESPAD метод)

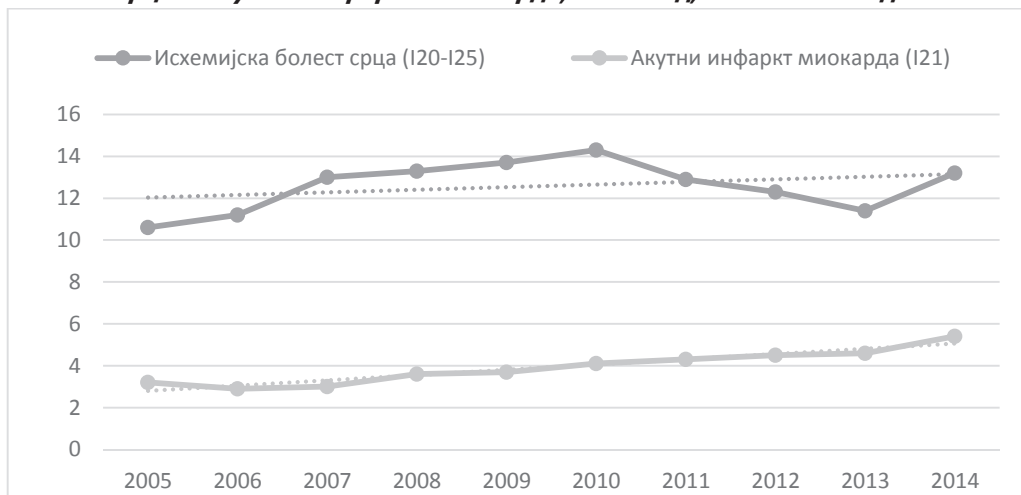

⁹ Република Србија. Одабрани здравствени показатељи за 2013. годину. Институт за јавно здравље Србије "Др Милан Јовановић Батут". Београд, 2014. European health for all database (HFA-DB) World Health Organization Regional Office for Europe.

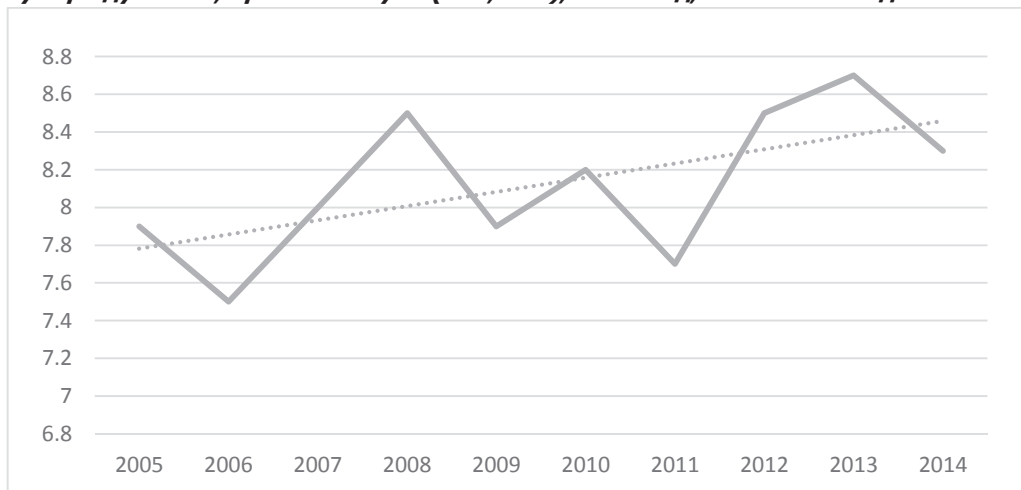
Истраживање здравља становника Србије 2013. године (нерепрезентативан узорак за Нови Сад) показује да је преваленција пушења становништва Новог Сада, узраста 15 и више година:

- свакодневно пушење цигарета - 48,5% (мушкарци 46,8% и жене 49,6%);
- повремено пушење цигарета - 13,4% (мушкарци 8,9% и жене 16,5%).

Графикон 17: Болнички морбидитет (стопа хоспитализације) услед исхемијске болести срца и акутног инфаркта миокарда, Нови Сад, 2005-2014. година.

Графикон 18: Болнички морбидитет (стопа хоспитализације) услед злоћудних тумора душника, бронха и плућа (C33, C34), Нови Сад, 2005-2014. година

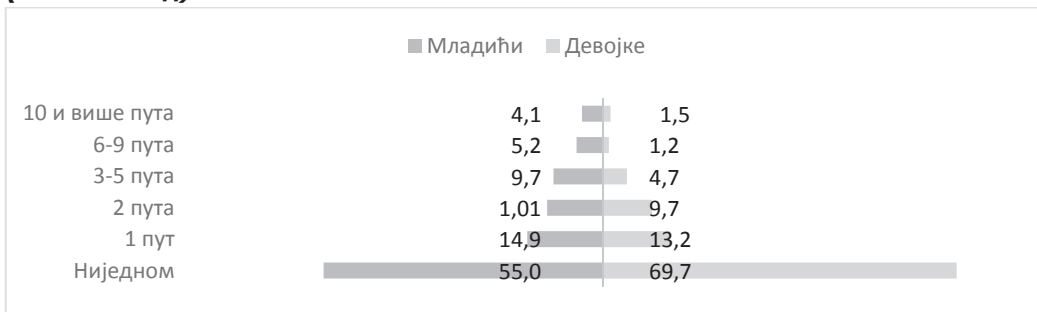

3.3.2 АЛКОХОЛ

Конзумација алкохола

Преваленција (раширеност) употребе алкохолних пића током живота код ученика првих разреда средњих школа, узраста 16 година у Новом Саду је 87,6% (91,5% младића и 83,4% девојака), током последњих 12 месеци је 76,1% (79,8% младића и 72,2% девојака), а током последњих 30 дана 55,1% (62,6% младића и 47,2% девојака), при чему је чак 38,0% шеснаестогодишњака (45,0% младића и 30,6% девојака) у последњих 30 дана било бар у једној прилици када су попили 5 или више алкохолних пића (графикон 19).

Графикон 19: Раширеност пијења 5 или више алкохолних пића у једној прилици у последњих 30 дана код шеснаестогодишњака у Новом Саду, 2012. година (ESPAD метод) ¹⁰

У оквиру програма статистичких истраживања од интереса за Републику Србију, од 2003. године спроводи се статистичко истраживање „Анкета о потрошњи домаћинства“, по међународним стандардима и препорукама Евростата, ИЛО-а и УН-а, чиме се обезбеђује међународна упоредивост података. Анкетом се прикупљају подаци о приходима, расходима и потрошњи домаћинства, односно подаци о основним елементима личне потрошње.

Потрошња алкохола

Анкета о потрошњи домаћинства спроводи се на целој територији Србије, а приказани су резултати који се односе на потрошњу алкохола за регион Војводине. Јединица посматрања је домаћинство. Током приказаних 8 година, на територији Војводине анкетирано је пресечно 1.180 домаћинства годишње, са просечно 2,89 члана домаћинства.

¹⁰ „Једна прилика“ се односи на један излазак, једну журку, један концерт, једно дружење са пријатељима и слично, док се под „пићем“ подразумева чаша/флаша/конзерва пива (око 0,5l), 2 чаше/флаше алкопопса (око 0,5l), чаша вина (око 1,5dl), чаша жестоког пића (око 0,5dl) или мешано пиће.

Табела 14: Потрошња алкохола по домаћинству у Војводини*

Врста алкохола	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
	I (литре)							
Жестока алкохолна пића	2.3	2.5	3	3	3.8	3.7	4.3	4.7
Пиво	41	50.1	52.1	47.9	50	51.8	54.4	55.9
Вино	5.2	5.5	7.5	7.9	6.6	9.2	7.9	11

**Анкета о потрошњи домаћинства, Републички завод за статистику - Household Budget Survey, Statistical Office of the Republic of Serbia*

Хоспитализације због болести које могу настати као последица конзумирања алкохола

Број хоспитализација у 2014. години због цирозе јетре је 66.

Графикон 20: Болнички морбидитет (стопа хоспитализације) услед душевних поремећаја и поремећаја понашања узрокованих алкохолем и цирозе јетре изазване алкохолем, Нови Сад, 2005-2014. година

Подаци из полицијске евиденције о вожњи у пијаном стању

На подручју Новог Сада се у току 2014. године десило укупно 3.568 саобраћајних незгода у којима је повређено 2.012 грађана (306 тешких и 1.658 лаких телесних повреда), а 48 је погинуло.

Укупан број саобраћајних незгода у којима је узрок алкохолисаност возача на подручју Града Новог Сада за период 2014. године износио је 359¹¹.

3.3.3 ЗЛОУПОТРЕБА ДРОГА

Преваленција злоупотребе илегалних дрога (канабис, амфетамини, кокаин, крек, екстази, LSD, хероин и GHB) током живота код ученика првих разреда средњих школа, узраста 16 година, у Новом Саду је 9% (11,0% младића и 7,0% девојака).

- Младићи у већем проценту злоупотребљавају све врсте дрога, осим средстава за смирење, чија је злоупотреба током живота заступљенија код девојака (9% наспрам 6%).
- Најчешће злоупотребљаване дроге у овом узрасту су канабис (преваленција током живота 8,3%), средства за смирење (7,0%) и инхаланси (4,4%) (графикон 21).

Графикон 21: Раширеност злоупотребе дрога током живота код младих узраста 16 година у Новом Саду, 2012. година (ESPAD метод)

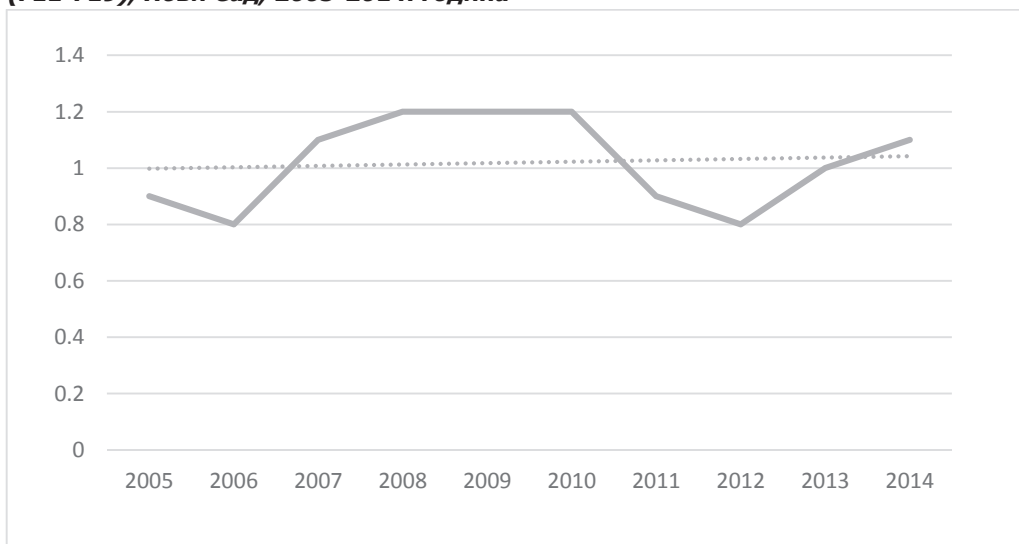

- Преваленција злоупотребе канабиса током живота код младића је 10%, а код девојака 6%; преваленција злоупотребе канабиса у последњих годину дана код младића је 9% а девојака 5%, док је у последњих 30 дана код младића 4%, а девојака 2%.

¹¹ Извор: Министарство унутрашњих послова Републике Србије, Сектор за аналитику, телекомуникационе и информационе технологије, Одељење за аналитику, телекомуникационе и информационе технологије у Новом Саду.

- Као значајни предиктори за злоупотребу канабиса бар једном у животу код шеснаестогодишњака у Новом Саду издвојили су се (по редоследу значајности): пријатељи који користе канабис, старија браћа и/или сестре који користе канабис, низак ниво образовања мајке (основна школа или мање), пушење некад у животу, живот без оба биолошка родитеља, недостатак контроле од стране родитеља и свакодневно пушење код испитаника.

Графикон 22: Болнички морбидитет (стопа хоспитализације) услед душевних поремећаја и поремећаја понашања узрокованих употребом илегалних ПАС (F11-F19), Нови Сад, 2005-2014. година

3.3.4 ФИЗИЧКА АКТИВНОСТ

Више од половине становника Града Новог Сада старости 15 и више година у току свог радног времена углавном седи (53,3%). Две трећине одраслих (65,9%) хода до сат времена у току дана како би отишли или се вратили са одређеног места. Већина Новосађана, чак 82,4% се не бави физичким активностима у смислу спорта, фитнеса или другог вида рекреације, у слободно време, при чему су жене неактивније (85,8%) у односу на мушкарце (77,4%). Тек сваки десети становник Новог Сада посвећује физичким активностима најмање 10 минута дневно у континуитету, бар три пута недељно.

Када су у питању млађи Новосађани, нешто мање од половине деце старости од 7 до 14 година (45,2%) је скоро сваки дан физички активно у слободно време, тако да се задува и озноји, али скоро свако треће дете (28,8%) никада или је ретко физички активно у слободно време. Сва деца су се изјаснила да редовно похађају наставу физичког васпитања у школи.

Ови подаци су добијени на основу резултата истраживања здравља становника Републике Србије које је спроведено 2013. године на узорку који је

репрезентативан за Србију и Војводину, али не и за ниво Града Новог Сада, што указује на потребу спровођења истраживања оваквог типа на локалном нивоу.

Нови Сад има регистрованих 830 спортских организација.

3.3.5 ИСХРАНА

У оквиру Истраживања здравља становништва Републике Србије у 2013. години, добијени подаци за одрасло становништво (15 или више година) Новог Сада¹² показују да је утврђена просечна вредност индекса телесне масе (*BMI, body mass index*) износила $25,68 \pm 4,71$. Имајући у виду чињеницу да према класификацији Светске здравствене организације (СЗО) физиолошка ухрањеност подразумева индекс телесне масе у опсегу од 18,5 до 24,9 kg/m², и да је пожељно да просечна вредност индекса телесне масе у популацији буде између 21 и 23, утврђена вредност указује да је популација Војводине просечно прекомерно ухрањена, односно, предгојазна. На основу вредности индекса телесне масе, 36,1% одраслог становништва Војводине је било предгојазно и 16,6% је било гојазно, односно више од половине (52,7%) одраслог становништва је било са прекомерном телесном масом. У односу на претходна истраживања, дошло је до значајно повећања заступљености гојазности у популацији.

У оквиру Истраживања здравља становништва испитиване су навике у исхрани, као: свакодневни унос воћа и поврћа, млека и/или млечних производа, хлеба, врсте масноћа које се користе у исхрани/за припрему хране, заступљеност доручка, заступљеност рибе, навика досољавања хране.

У 2013. години навику да свакодневно доручкује имало је 70,3% становника Новог Сада. Свакодневни доручак је у најмањем проценту заступљен међу становништвом Војводине и Новог Сада, у односу на просечну заступљеност доручка на територији Србије (78,1%).

Бар једну шољу млека или млечних производа свакодневно је конзумирало 47,6% одраслих становника Новог Сада. Конзумирање белог хлеба је доминантна навика међу становништвом Новог Сада с обзиром на чињеницу да свега 15,1% становништва има навику да користи интегрални хлеб. Најмање два пута недељно рибу на менију је имала петина (19,8%) становника Новог Сада, што је значајно више од просека за Републику Србију (12,5%).

Препоруку да свакодневно уноси довољне количине воћа и поврћа, у количини од 400 до 800 грама или најмање 5 порција, у Новом Саду упражњава само 7,8% одраслог становништва. Свакодневно, али у недовољној количини поврће и воће уноси 36,3% одраслих становника Новог Сада. Свакодневни унос воћа има 48,8% популације и поврћа 53,3% Новосађана.

У 12 месеци који су претходили истраживању, 15,6% становника Новог Сада је смањило унос соли, углавном из здравствених разлога.

¹² Подаци, добијени на основу резултата Истраживања здравља становника Републике Србије су репрезентативни за Србију и Војводину, али не и за ниво Града Новог Сада, што указује на потребу спровођења истраживања оваквог типа на локалном нивоу.

Када су у питању деца узраста од 7 до 14 година, навику да свакодневно доручкује на територији Војводине има 88% деце.

На репрезентативном узорку деце наведеног узраста на територији Војводине утврђено је 5,2% потхрањене, 6,7% умерено ухрањене, 59,2% физиолошки ухрањене, 16,6% умерено гојазне и 12,3% изразито гојазне деце.

Антропометријска мерења и процена стања ухрањености¹³

Подаци о стању ухрањености ученика I разреда из 2014. године у Новом Саду добијени антропометријским мерењем и проценом стања ухрањености у оквиру пројекта „Мала школа правилне исхране“ реализованог у сарадњи Института за јавно здравље Војводине са Градском управом за здравство Новог Сада показали су да је било:

- Физиолошки ухрањено 55,09% ученика (односно 45,68% дечака и 63,95% девојчица),
- Потхрањено и веома потхрањено 10,78% ученика (односно 16,05% дечака и 5,82% девојчица).
- Предгојазно и гојазно 34,13% ученика (односно 38,27% дечака и 30,23% девојчица).

Потрошња намирница

Анкета о потрошњи домаћинстава на територији Србије¹⁴, обухватила је и податке о потрошњи рибе и црвеног меса. Резултати који се односе на потрошњу рибе за регион Војводине су показали да се одржава ниска просечна потрошња свеже, замрзнуте и конзервисане рибе по домаћинству у Војводини – 13 kg у 2013. години у односу на 13,6 kg током 2006. године. Бележи се пад потрошње црвеног (свињског и јунећег) меса – 61 kg (2013), 76 kg (2006); као и пилећег меса – 59 kg (2013), 75 kg (2006).

Унос соли

Истраживање о уносу соли спроведено у Новом Саду међу одраслим становништвом методом препорученом од стране Светске здравствене организације у 24-часовном узорку урина¹⁵, утврдило је да је просечан унос соли износио 12,12 грама. Утврђене просечне популационе вредности уноса соли су готово 2,5 пута веће од препорученог популационог уноса соли од 5 грама дневно. Практично, готово сви становници (97,3%) уносе количине соли које превазилазе наведене препоручене вредности соли.

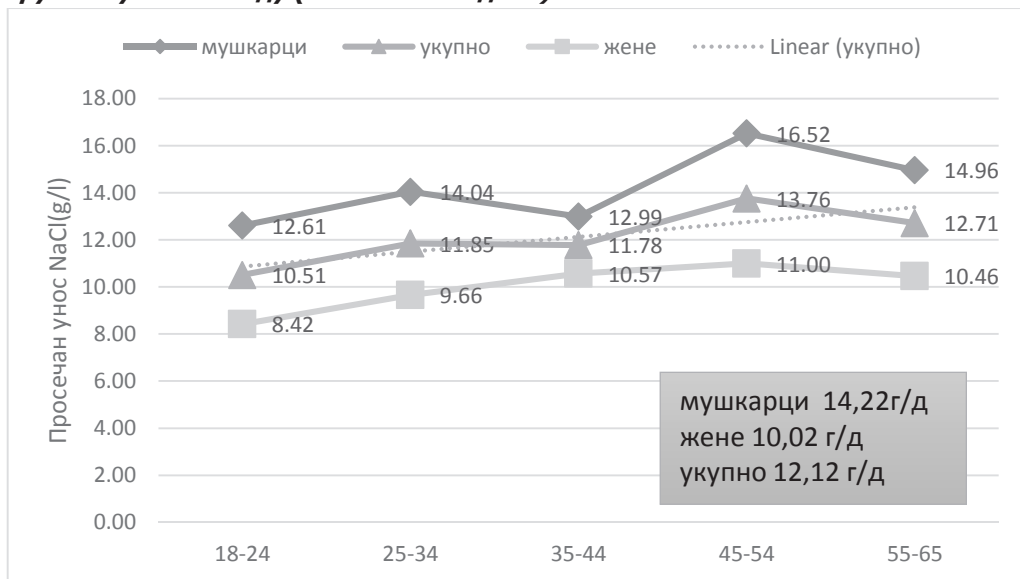
¹³ Подаци Института за јавно здравље Војводине (пројекат „Мала школа правилне исхране“)

¹⁴ Анкета о потрошњи домаћинстава 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, Republički zavod za statistiku - Household Budget Survey, Statistical Office of the Republic of Serbia

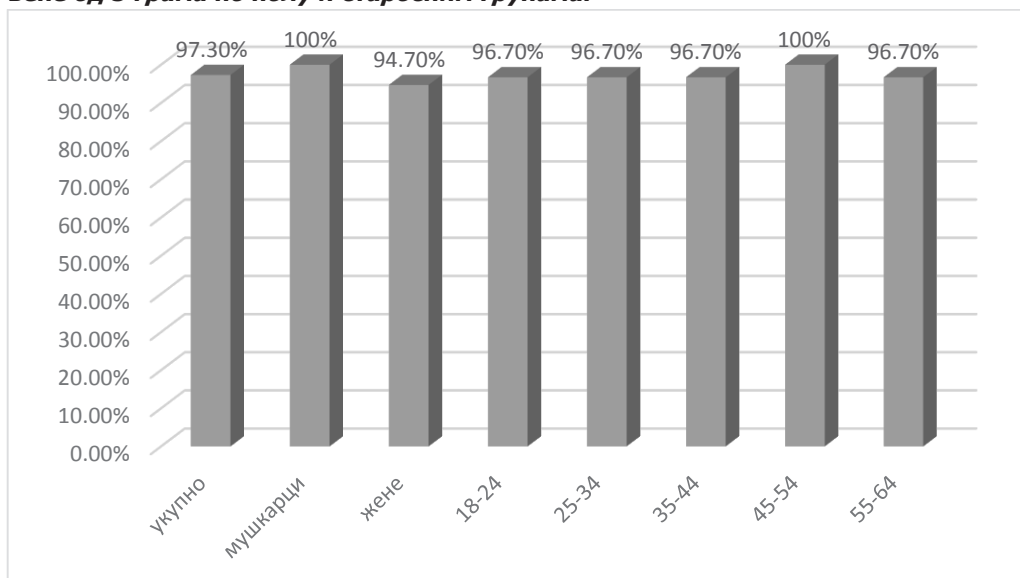
¹⁵ Поповић М. Унос соли у узорку одраслог становништва Новог Сада [докторска дисертација] Медицински факултет, Универзитет у Новом Саду, 2013.

Мушкарци уносе статистички значајно више соли у односу на жене, просечно 14,22 грама у односу на просечних 10,02 грама код жена. Највеће количине соли од просечно 16,5 грама уносе мушкарци старости 45-54 године.

Графикон 23: Дистрибуција просечног дневног уноса соли по полу и старосним групама у Новом Саду (2011-2012. година).

Графикон 24: Процентуална дистрибуција испитаника који уносе количине соли веће од 5 грама по полу и старосним групама.

3.4 СТАНОВАЊЕ

Према подацима Пописа из 2011. године на територији града Новог Сада забележено је 128.876 домаћинстава са просечно 2,6 чланова по домаћинству (домаћинством се сматрају лица која заједно станују и заједнички троше средства за подмиривање основних животних потреба). У структури домаћинстава четвртину чине домаћинства са само једним чланом (26%), односно са два члана (26,5%).

На територији Града Новог Сада налази се укупно 160.282 станова (стан је грађевински повезана целина намењена за становање, која се састоји од једне или више соба са одговарајућим помоћним просторијама као што су то кухиња, остава, купатило, нужник и сл. или без помоћних просторија и има један или више посебних улаза), од којих је 21,6% ненастањено како привремено, тако и стално (као ненастањен стан пописан је стан који се користи само за обављање делатности; стан који је у време пописа био празан због тога што је нов и неусељен или је испражњен ради пресељења, адаптације, поправке и слично; празан стан чији власник живи у другом стану или у другом месту, а стан не користи нити га издаје; уколико је цело домаћинство у моменту пописа било дуже од једне године на раду или боравку у иностранству; станови које у целини користе само лица која бораве у месту пописа због рада или школовања а чија домаћинства стално станују у другом месту. Као напуштен стан пописан је стан који се дуже време не користи јер је напуштен; уколико се власник иселио у друго место а стан није издао, или је власник умро, па наследници нису издали стан нити га повремено користе као породичну кућу за одмор и рекреацију).

У односу на опремљеност инсталацијама већина станова (87%) спада у комфорне станове (присуство централног/етажног грејања или гасовода, водовода, канализације и електричне енергије). Приступ електричној енергији, водоводу и канализацији има 12% станова, приступ само електричној енергији има 0,9% станова, а 0,1% станова нема никакве инсталације.

Већина станова поседује кухињу (99,6%), купатило (97,3%) и тоалет (97,3%).

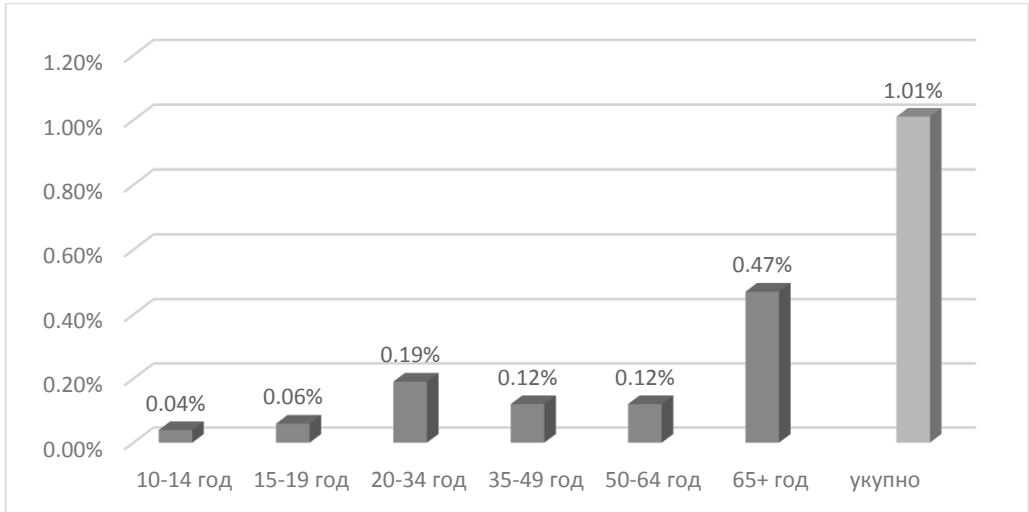
3.5 СОЦИО-ЕКОНОМСКИ ПОКАЗАТЕЉИ

3.5.1 ОБРАЗОВАЊЕ

Стопа писмености

Писменост се дефинише као способност читања и писања. Писменим се сматрају ученици основних школа, ученици школа вишег ранга од основне, као и лица која се у моменту пописа не школују, али су завршила више од три разреда основне школе. Такође, писменим се сматрају и лица без школе и лица која су завршила 1–3 разреда основне школе и која су се изјаснила да могу да прочитају и да напишу текст у вези са свакодневним животом, без обзира на то којим језиком и писмом се служе. На територији Града Новог Сада писмено је 99% становништва старијег од 10 година.

Графикон 25: Процент неписмених становника града Новог Сада по старосним групама

Компјутерска писменост

Компјутерска писменост је дефинисана као способност лица да користи основне рачунарске апликације у извршењу свакодневних задатака (на послу, у школи, код куће). У вези с тим прикупљени су подаци о томе да ли лице зна да врши обраду текста, израђује табеле, шаље и прима електронску пошту, као и да ли зна да користи интернет. На територији Града Новог Сада компјутерски је писмено 50,8% становништва старијег од 15 година, уз 14,3% лица која делимично познају рад на рачунару¹⁶.

¹⁶ Извор: Попис становништва, домаћинстава и станова 2011. године у Републици Србији, Републички завод за статистику

Графикон 26: Компјутерска писменост према броју и полу становништва

3.5.2 ЗАПОСЛЕНОСТ И ПРИХОДИ

Број људи регистрованих у Националној служби за запошљавање

Према подацима објављеним на сајту Националне службе за запошљавање током августа 2015. године, на територији Града Новог Сада укупан број незапослених лица је био 27.144, од чега су 15.078 биле жене¹⁷.

Просечна зарада по запосленом

У Новом Саду, просечна зарада по запосленом за период јануар – октобар 2015. године износила је:

- 49.572 РСД (без пореза и доприноса),
- 67.974 РСД (са порезима и доприносима).

3.5.3 КРИМИНАЛ И НАСИЉЕ

У току 2014. године на територији Града Новог Сада десило се укупно 12.450 кривичних дела, а број кривичних дела са малолетним учиниоцима износио је 881. Најчешће су то биле крађе (3.656), тешке крађе (3.353), разбојништво (494),

¹⁷ Подаци на годишњем новоу, као и подаци везани за старост лица са евиденције за запошљавање су приказани збирно за Србију и по окрузима, нису доступни подаци за Нови Сад

неовлашћено држање опојних дрога (485), неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (118), насилничко понашање (67), убиство (20), разбојничка крађа (15) и тешко убиство (13)¹⁸.

3.6 ЖИВОТНА СРЕДИНА

На нивоу Града Новог Сада постоје следећи документи који се односе на област заштите животне средине:

- ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ГРАДА НОВОГ САДА ЗА ПЕРИОД 2015-2024. ГОДИНЕ (донет на XL седници Скупштине Града Новог Сада 29. маја 2015. године)
- ОДЛУКА О ОДРЕЂИВАЊУ АКУСТИЧКИХ ЗОНА НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА НОВОГ САДА ("Службени лист Града Новог Сада" бр.54/15)
- СТРАТЕШКА КАРТА БУКЕ ЗА ДЕО НОВОГ САДА КОЈИ ОБУХВАТА ЛИМАН (Израђена од стране ЈП "Урбанизам" Завод за урбанизам Нови Сад 2014. године)
- СТРАТЕШКА КАРТА БУКЕ ЗА ДЕО НОВОГ САДА КОЈИ ОБУХВАТА СТАРИ ГРАД (НОВИ ЦЕНТАР) И ГРБАВИЦУ (Израђена од стране ЈП "Урбанизам" Завод за урбанизам Нови Сад 2015. године)

3.6.1 КВАЛИТЕТ ВАЗДУХА

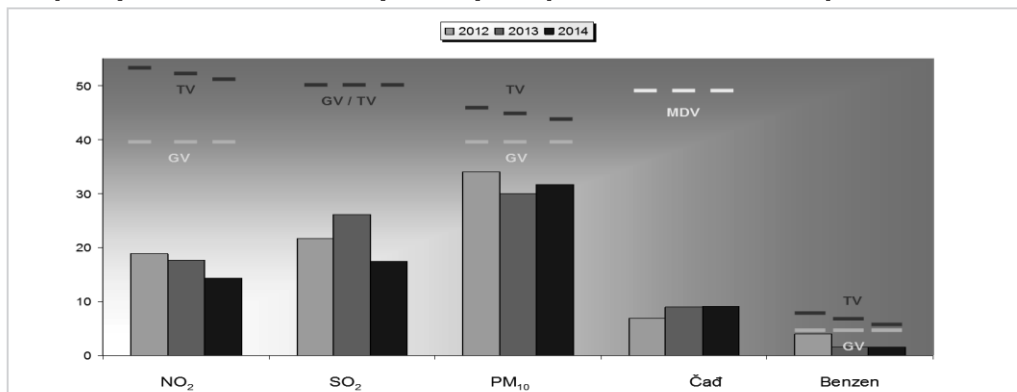
Оцена квалитета ваздуха у Граду Новом Саду

Оцењивање квалитета ваздуха обавља се једном годишње за предходну календарску годину и дефинисано је Законом о заштити ваздуха, Сл. гласник РС бр. 36/09 и 10/2013.

У Граду Новом Саду у периоду 2012-2014. године квалитет ваздуха на годишњем нивоу је, на основу праћења основних и специфичних загађујућих материја, у првој категорији квалитета.

¹⁸ Извор: Министарство унутрашњих послова Републике Србије, Сектор за аналитику, телекомуникационе и информационе технологије, Одељење за аналитику, телекомуникационе и информационе технологије у Новом Саду.

Графикон 27: Просечне концентрације основних и специфичних загађујућих материја* у ваздуху животне средине Града Новог Сада на годишњем нивоу у периоду 2012-2014. године у односу на прописане годишње нормативе

* Подаци Института за јавно здравље Војводине утврђени применом акредитованих метода ГВ - гранична вредност; ТВ - толерантна вредност; МДВ - максимално дозвољена вредност

Категорије квалитета ваздуха одређују се на основу резултата мерења и у складу са прописаним вредностима контролисаних загађујућих материја у ваздуху:

- I категорија** - чист или незнатно загађен ваздух - ваздух у коме нису прекорачене граничне вредности (ГВ) ни за једну загађујућу материју;
- II категорија** - умерено загађен ваздух - ваздух у коме су прекорачене ГВ за једну или више загађујућих материја;
- III категорија** - прекомерно загађен ваздух - ваздух у коме су прекорачене толерантне вредности (ТВ) за једну или више загађујућих материја.

Основне и специфичне загађујуће материје према важећој законској основи коришћене за оцену квалитета ваздуха на годишњем нивоу за Град Нови Сад:

1. Основне - честице (чађ, суспендоване честице (PM) пречника 10 µm и мањег - PM₁₀) и гасови (азот диоксид NO₂, сумпор диоксид SO₂)
2. Специфичне - бензен

Месечни и годишњи резултати доступни су на сајту Градске управе за заштиту животне средине Града Новог Сада (<http://www.environovisad.org.rs/>) и на сајту Института за јавно здравље Војводине (<http://www.izjzv.org.rs/>).

Индекс квалитета ваздуха у Граду Новом Саду

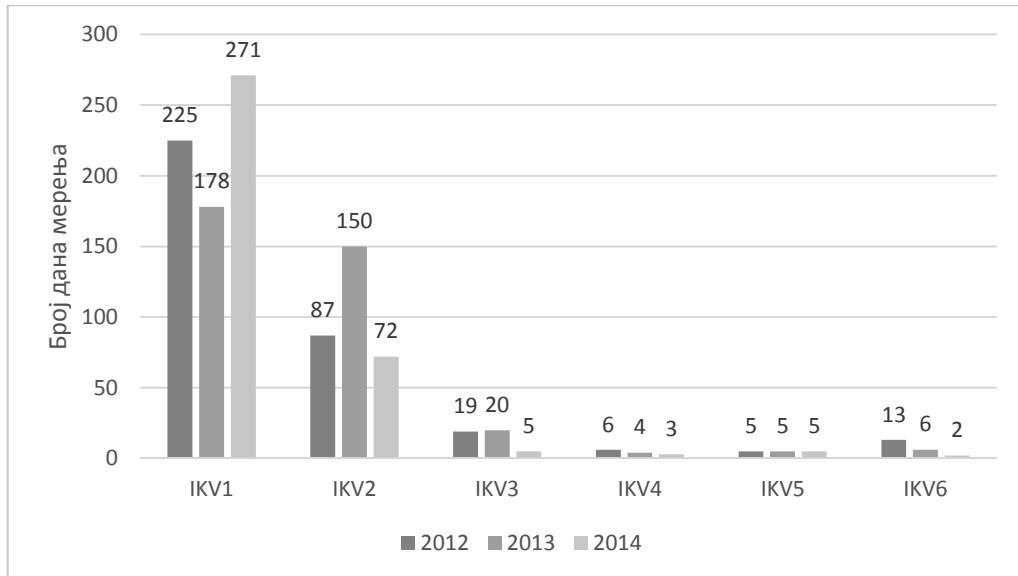
Индекс квалитета ваздуха служи за дневно лако разумљиво извештавање стања квалитета ваздуха и његовог утицаја на здравље изложеног становништва. Разликује се шест класа индекса квалитета, поређаних од најбољег (ИКВ1) до најштетнијег по здравље људи (ИКВ6).

Табела 15: Дневни индекс квалитета ваздуха

Инд-екс	Квалитет ваздуха	Могући утицај на здравље	Препоруке за становништво
1	Добар	Квалитет ваздуха је задовољавајући и присутно загађење ваздуха представља мали или никакав ризик.	Нема препоруке
2	Умерен	Квалитет ваздуха је прихватљив, са могућим блажим негативним утицајем на здравље људи (особе са срчаним и плућним обољењима, старије особе и деца).	Особама са срчаним и плућним обољењима, старим особама и деци се не препоручује дужи боравак на отвореном.
3	Нездрав за осетљиву популацију	Особе са срчаним и плућним обољењима, старије особе и деца могу да имају тегобе у смислу отежаног дисања, кашљања, сузења очију и појачане секреције из носа. Остали део становништва вероватно неће осетити негативан утицај на здравље.	Особе са срчаним и плућним обољењима, старије особе и деца треба да ограниче боравак на отвореном.
4	Нездрав	Свако може почети да осећа негативан утицај ваздуха на здравље. Особе са срчаним и плућним обољењима, старије особе и деца могу осетити озбиљније негативни утицај на здравље.	Особе са срчаним и плућним обољењима, старије особе и деца треба да избегавају боравак на отвореном, као и дугу, напорну физичку активност на отвореном. Пожељно је смањење продужене и напорне физичке активности и осталог дела становништва. Не препоручује се учестало проветравање затворених просторија.
5	Веома нездрав	ЗДРАВСТВЕНО УПОЗОРЕЊЕ Свако може осетити озбиљан утицај загађеног ваздуха на здравље (отежано дисање, кашљање, осећај стезања, пиштања и шиштања у грудима, сузење очију, појачана секреција из носа и непријатан осећај стругања / гребања у грлу).	Особе са срчаним и плућним обољењима, старије особе и деца треба да избегавају било какву активност на отвореном. Остали део становништва би требало да избегава продужену и напорну физичку активност. Не препоручује се отварање прозора и проветравање затворених просторија.
6	Штетан	ЗДРАВСТВЕНО УПОЗОРЕЊЕ Свако може осетити озбиљан утицај загађеног ваздуха на здравље (отежано дисање, кашљање, осећај стезања, пиштања и шиштања у грудима, сузење очију, појачана секреција из носа и непријатан осећај стругања / гребања у грлу).	Целукупном становништву се саветује избегавање активности на отвореном

У Граду Новом Саду у периоду 2012-2014. године најчешће је забележен индекс 1 (од 48% дана током календарске 2013. до 74% дана током календарске 2014. године).

Графикон 28: Дневни индекс квалитета ваздуха у Граду Новом Саду у периоду 2012-2014. године

*Подаци Института за јавно здравље Војводине утврђени применом акредитованих метода

Утврђене дневне вредности индекса квалитета ваздуха доступне су на сајту Института за јавно здравље Војводине (<http://www.izjzv.org.rs/>).

Квалитет ваздуха у Граду Новом Саду на дневном нивоу

У периоду 2012-2014. године у ваздуху животне средине Града Новог Сада забележена су дневна прекорачења честичног и гасовитог загађења ваздуха и то за честице (PM) пречника 10 μm и мањег, за чађ, за азот диоксид (NO_2) и приземни озон (O_3).

Прекорачење и ТВ концентрације сумпор диоксида (SO_2) није забележено у посматраном периоду.

Број дана прекорачења прописаних вредности концентрације загађујућих материја у ваздуху животне средине Града Новог Сада у периоду 2012-2014. године:

1. Честичне загађујуће материје:

- у 2012. години број дана прекорачења ГВ за PM_{10} износио је 32, а ТВ девет; број дана прекорачења МДВ за чађ износио је два;
- у 2013. години број дана прекорачења ГВ за PM_{10} износио је 12, а ТВ три; број дана прекорачења МДВ за чађ износио је 21;
- у 2014. години број дана прекорачења ГВ за PM_{10} износио је 31, а ТВ 13; број дана прекорачења МДВ за чађ износио је 13.

2. Гасовите загађујуће материје:

- у 2012. број дана прекорачења ГВ за NO₂ износио је 15, а ТВ три; број дана прекорачења циљне вредности (ЦВ) за О₃ износио је 20;
- у 2013. број дана прекорачења ГВ за NO₂ износио је четири, а ТВ један; број дана прекорачења ЦВ за О₃ износио је 12;
- у 2014. број дана прекорачења ЦВ за О₃ износио је два.

Током 2014. године није забележено прекорачење ГВ и ТВ концентрације азот диоксида (NO₂).

Утицај ваздуха животне средине на здравље људи

Квалитет ваздуха Града Новог Сада доприноси обољевању и умирању одрасле популације од акутних и хроничних болести дисајних органа, као и хроничних болести срца и крвних судова.

Честично загађење ваздуха животне средине доприноси учесталости обољевања од хроничних опструктивних болести плућа (ХОБП) међу одраслом популацијом Града Новог Сада (свако повећање концентрације PM₁₀ за 10 µg/m³ повећава дневни број хоспитализација од ХОБП за 6%, односно за мање од једног случаја).

Честична загађења ваздуха животне средине доприносе очекиваном броју смрти одрасле популације од болести плућа, срца и крвних судова у 2% (42) случаја.

Гасовита загађајућа материја у ваздуху животне средине, азот-диоксид, доприноси повећању дневног броја хоспитализација од ХОБП и од обољења можданих крвних судова за 6%, односно за 10% (за мање од једног случаја).

Смеша загађујућих материја (PM₁₀, сумпор-диоксид и азот-диоксид), праћено на недељном нивоу, објашњава настанак 30% (117) случајева акутних обољења дисајних органа одрасле популације, где се посебно издваја допринос азот-диоксида као загађујуће материје.

Концентрације гасовитих загађујућих материја (азот-диоксид и сумпор-диоксид) доприносе дневном броју хоспитализација од обољења срца и крвних судова, тако да свако повећање, доминантно концентрације NO₂ за 1 µg/m³ повећава дневни број хоспитализација од обољења срца и крвних судова за 5% (за мање од једног случаја).

3.6.2 ЗДРАВСТВЕНА ИСПРАВНОСТ ВОДЕ ЗА ПИЋЕ

Утврђивање здравствене исправности воде за пиће, дефинисано законским и подзаконским прописима у Земљи, обавља се свакодневно на мрежи градског водовода и месечно из јавних бунара на територији Града Новог Сада и насеља.

У води за пиће пореклом из градског водовода у периоду 2012-2014. године нису утврђене опасности које могу утицати на здравље људи, односно вода за пиће на мрежи градског водовода ЈКП "Водовод и канализација" Нови Сад је здравствено исправна.

У води за пиће из јавних бунара на територији Града Новог Сада и насеља у периоду 2012-2014. године утврђене су и микробиолошке и хемијске опасности које могу проузроковати или допринети настанку обољењу код људи.

У пречишћеној хлорисаној води за пиће доступној са градске водоводне мреже у периоду 2012-2014. године утврђене су промене сензорних особина воде (промена боје, укуса, појава мириса, присуство смеђег талога или црних пахуља), најчешће узроковане повећаном концентрацијом укупног гвожђа и мангана, које оправдано могу условити одбијање употребе воде међу потрошачима, али немају утицаја на здравље људи.

У непречишћеној води за пиће из јавних бунара на територији Града Новог Сада и насеља у периоду 2012-2014. године од утврђених опасности које могу проузроковати или допринети настанку обољењу код људи, посебно осетљиве популације (деца, труднице, дојилге, стара и хронично оболела лица, особе са ослабљеним одбрамбеним способностима организма) издвајају се:

- микробиолошке опасности - микроорганизми показатељи свежег и старог фекалног загађења и
- хемијске опасности - повећана концентрација нитрата.

Наведене опасности су најчешће утврђене у води за пиће из јавних бунара на тзв. „Сремској страни“ (Петроварадин, Сремска Каменица, Буковац, Лединци).

Дефиниције:

Под здравственом безбедношћу воде подразумева се здравствена исправност (микробиолошка, физичка и хемијска исправност воде), обезбеђена заштита изворишта воде, здравствено безбедно водоснабдевање и здравствено безбедно руковање водом.

Водом за пиће сматра се вода која се користи за пиће, одржавање личне и опште хигијене, припрему хране и исхрану стоке.

Законска основа за утврђивање здравствене исправности - квалитет воде за рекреацију у Граду Новом Саду

У воде за рекреацију убрајају се вода базена и површинска вода намењена купању и рекреацији грађана.

Утврђивање здравствене исправности воде базена није законски регулисано у Републици Србији.

Утврђивање квалитета површинске воде намењене купању и рекреацији грађана је дефинисано законским прописима.

Учесталост и обим контроле воде базена дефинисан је појединачним захтевима власника објеката у складу са прописима воде за пиће и међународно признатим стручним препорукама (смернице Светске здравствене организације).

У Граду Новом Саду постоје два затворена јавна базена за одраслу и један затворени јавни базен за дечију популацију, док лети грађанима за освежење, купање и рекреацију служе два отворена јавна базена за одрасле и два отворена јавна базена за децу. Базени у приватном власништву се контролишу само према захтеву власника објекта и доступност резултата је у надлежности власника.

Учесталост контроле воде јавних купалишта током купалишне сезоне у Граду Новом Саду се обавља у складу са Програмом Градске Управе Града Новог Сада, а резултати контрола се свакодневно јавно објављују на огласној табли јавног купалишта „Штранд“ у Новом Саду, на сајту Градске управе за заштиту животне средине Града Новог Сада (<http://www.environmentvisad.org.rs/>), месечно на конференцијама за штампу и на сајту Института за јавно здравље Војводине (<http://www.izjzv.org.rs/>) и годишње у облику годишњег Извештаја на сајту Градске управе за заштиту животне средине Града Новог Сада.

Микробиолошке и физичко-хемијске опасности у води за рекреацију на територији Града Новог Сада

Микробиолошке опасности су утврђене у мање од 10% контролисаних узорак воде јавних затворених и више од 50% контролисаних узорак воде јавних отворених базена у периоду 2012-2014. године.

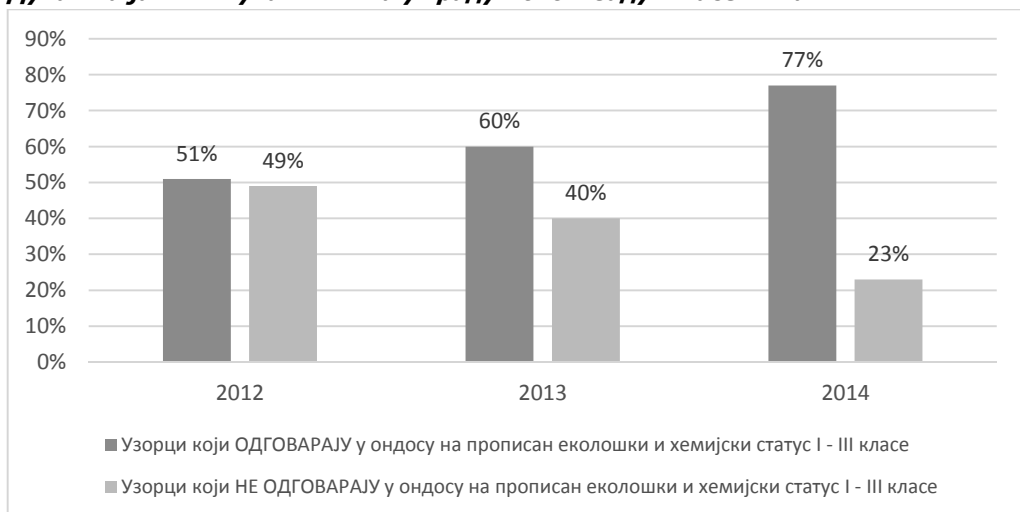
У периоду 2012–2014. године свега 7% контролисаних узорак јавних затворених базена у Граду Новом Саду се одликовало усклађеношћу физичко-

хемијских показатеља исправности/квалитета са прописаним и/или препорученим вредностима, док су резултати анализа физичко-хемијских показатеља отворених базена показивали разноликост (од минималних 9% који су одговарали прописима/препорукама у 2013. до максималних 39% у 2014.).

Вода јавних купалишта, односно реке Дунав на којој су сва јавна купалишта у Граду Новом Саду, у 51% до 77% контролисаних узорака посматрано по годинама (2012.-2014.) задовољавала је прописане нормативе квалитета, односно еколошког и хемијског статуса површинске воде намењене купању и рекреацији грађана.

Графикон 33: Квалитет / еколошки и хемијски статус површинске воде реке Дунав на јавним купалиштима у Граду Новом Саду и насељима

Значајан индикатор за процену безбедности воде јавних купалишта је утврђивање присуства вируса у води, јер се вируси у води не умножавају, дуж се задржавају од бактерија и отпорнији су на третмане пречишћавања. Стога је доказивање вируса у површинској води сигуран показатељ фекалног загађења воде. Испитивања спроведена 2014. године на јавним купалиштима на територији АП Војводине, која су обухватила и јавна купалишта на територији Града Новог Сада и насеља (Шtrand Нови Сад и плажа Футог), доказала су присуство вируса (адено вируса у 67% и рота вируса у 34%) у контролисаним узорцима.

Табела 16: Присуство адено вируса и рота вируса у узорцима површинске воде на територији АП Војводине током 2014. године

Јавно купалиште	Укупан број узорака	Доказано присуство адено вируса		Доказано присуство рота вируса	
		н	%	н	%
Шtrand Нови Сад	18	13	72,22	9	50,00
Плажа Футог	18	16	88,89	5	27,78
Бегечка јама	18	6	33,33	2	11,11
Плажа Бачка Паланка	18	17	94,44	6	33,33
Плажа Апатин	18	8	44,44	9	50,00
УКУПНО	90	60	66,67	31	34,44

Резултати анализе воде базена показују да су квасци, плесни и микроорганизми показатељи свежег фекалног загађења најчешће утврђене микробиолошке опасности, док се међу хемијским опасностима издвајају повећане концентрације разградних продуката употребљених дезинфекционих средстава, повећане концентрације нитрата и нитрита. Може се закључити да је одржавање и постизање исправности воде базена зависно од економских могућности пречишћавања и техничко-технолошких могућности одржавања објекта, као и знања, свести и поштовања прописаних хигијенских норми понашања међу корисницима јавних базена.

Опасност по здравље људи у води Дунава, чак и у узорцима који одговарају националним нормативима, представљају микроорганизми показатељи свежег и старог фекалног загађења, како бактерије, тако и вируси, те се свим корисницима, посебно осетљивој популацији, саветује опрезно понашање и предузимање неопходних превентивних мера.

Доступност здравствено исправној води и ризик по здравље становништва Града Новог Сада и насеља

Податак о доступности здравственој исправној води за пиће становништву Града Новог Сада, који дефинише укупан број људи са сталном доступношћу здравствено исправној води за пиће на крајњој славини потрошача, не постоји.

Процент домаћинстава прикључених на градску водоводну мрежу износи 99%, а на градску канализацију 87%.

На територији Града Новог Сада нису забележене епидемије болести преносивих водом.

3.6.3 БУКА У ЖИВОТНОЈ СРЕДИНИ

Законска основа за утврђивање нивоа буке у животној средини Града Новог Сада

Под буком се подразумева субјективно непријатни слушни доживљај, свеприсутни штетни чинилац у животној средини који се убраја међу физичке чиниоце штетне по здравље.

Утврђивање нивоа буке у животној средини Града Новог Сада обавља се континуирано током године у складу са законском основом у Републици Србији.

Законском основом дефинисано је мерење нивоа укупне буке током 24 сата (L_{den}), дневног нивоа буке (L_{day}), вечерњег нивоа буке ($L_{evening}$) и ноћног нивоа буке (L_{night}), при чему су, за разлику од европских директива, прописане вредности за дневни, вечерњи и ноћни ниво буке, али не и за укупан ниво буке.

Број мерних места и учесталост праћења нивоа буке у животној средини дефинисани су Програмом Градске Управе Града Новог Сада.

Резултати контрола утврђених нивоа буке се свакодневно јавно објављују месечно и годишње на сајту Градске управе за заштиту животне средине Града Новог Сада (<http://www.environovisad.org.rs/>) и на конференцијама за штампу, као и сајту Института за јавно здравље Војводине (<http://izjzv.org.rs/>).

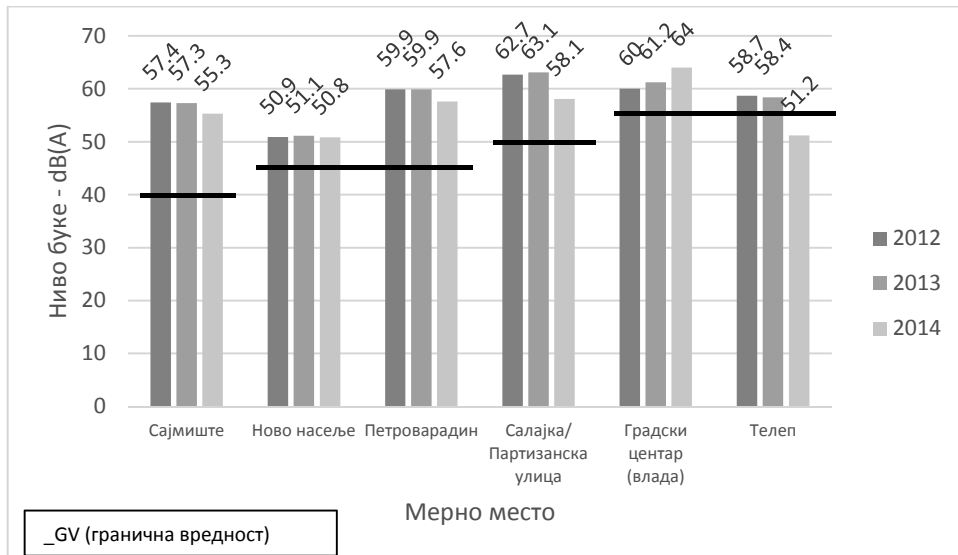
Мониторинг буке у животној средини

Град Нови Сад је „бучан“ град, посебно током ноћи када готово све измерене вредности нивоа буке у животној средини (у распону 50 - 64 dB(A)) годинама прелазе прописане вредности (40 dB(A) за подручја за одмор и рекреацију - Сајмиште, 45 dB(A) за стамбена подручја и школске зоне - Ново Насеље и Петроварадин, 50 dB(A) за пословно-стамбена подручја - Салајка/Партизанска улица и 55 dB(A) за зоне градског центра - Стари град и Телеп).

Укупан ниво буке у животној средини креће се од просечних минималних 60 dB(A) утврђених у стамбеном подручју (Ново насеље) Града до просечних

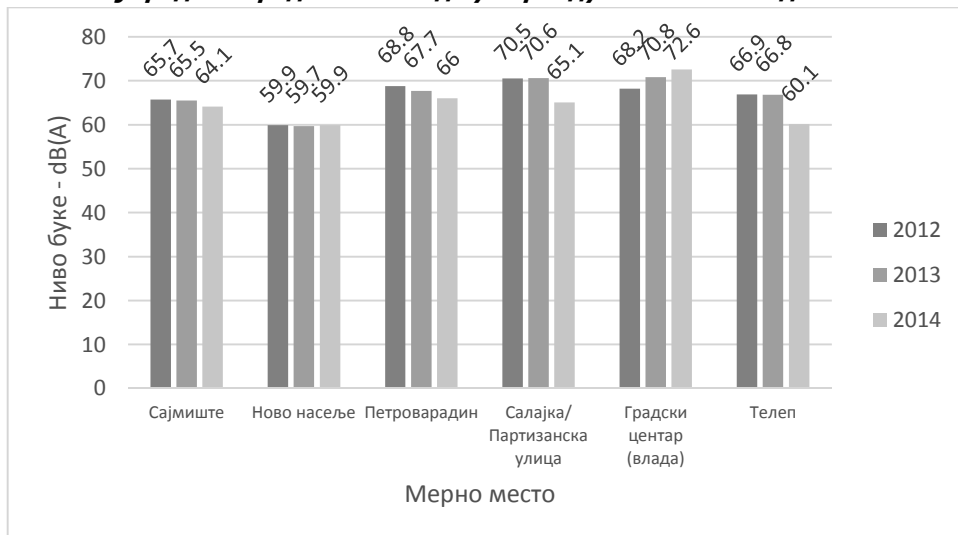
максималних 70 dB(A) у зони градског центра (Стари град). „Најбучнији" делови Града су центар Града, Салајка, посебно Партизанска улица, Петроварадин и Сајмиште, док су „најтиши" делови Ново насеље и Тепеп.

Графикон 34. Просечне годишње вредности ноћне буке (L_{night}) у животnoj средини Града Новог Сада у периоду 2012-2014. година*

* Градско веће Града Новог Сада прописало је разврставање мерних места према намени простора

Графикон 35: Просечне годишње вредности укупне буке (L_{den}) у животnoj средини Града Новог Сада у периоду 2012-2014. година

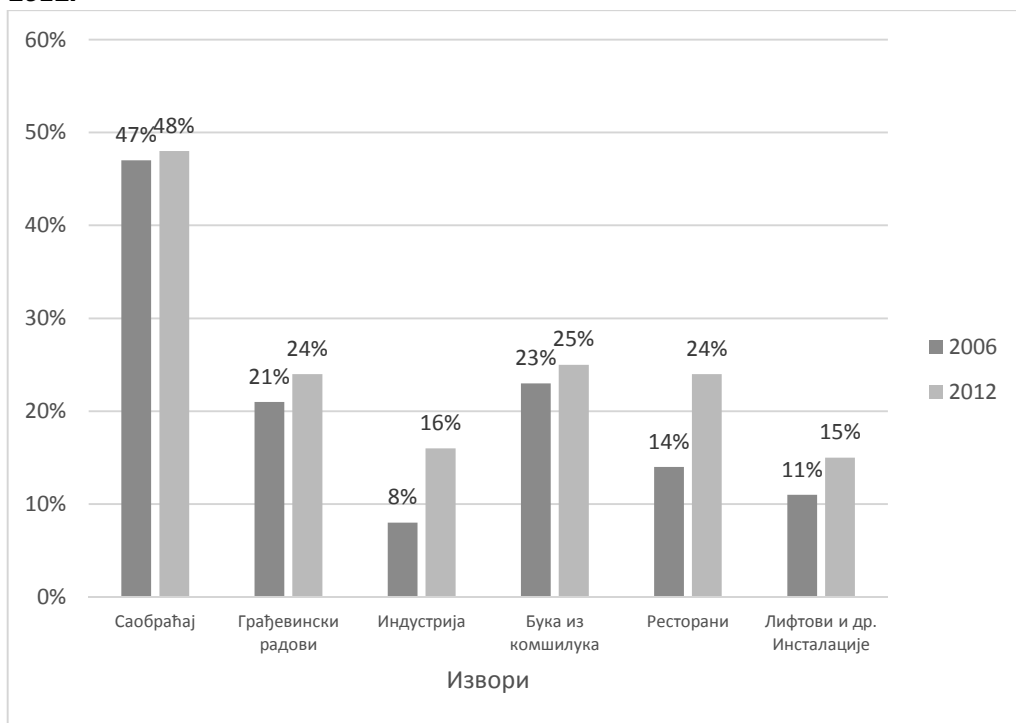
Узнемиреност становиштва - утицај буке на здравље популације

Бука из животне средине међу становницима Града Новог Сада се препознаје као штетан чинилац који нарушава здравље Новосађана.

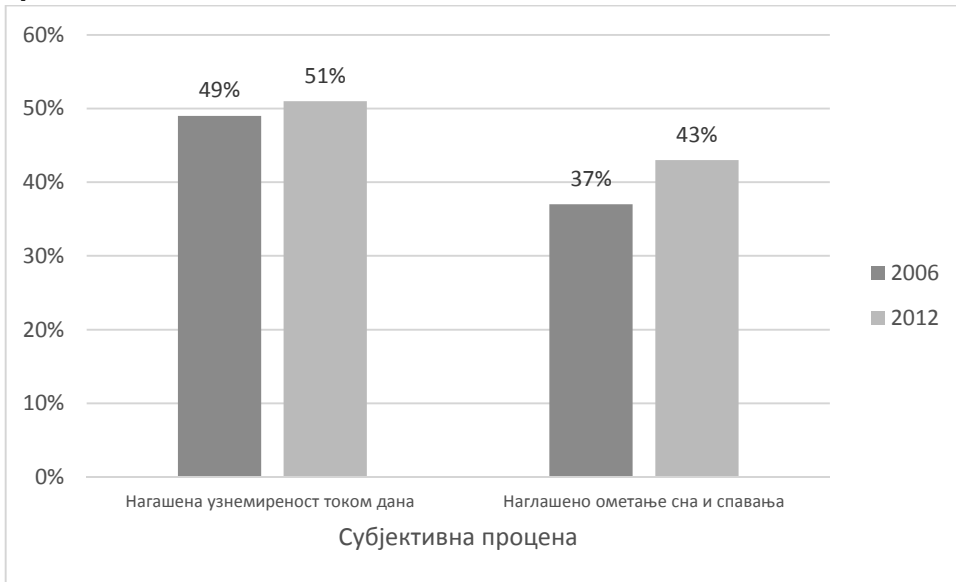
Испитивање утицаја буке на здравље је показало да се највећи проценат становништва жали на саобраћајну буку, потом на буку из комшилуга, на буку из суседних угоститељских објеката и грађевинских радова у близини стамбених објеката, на буку пореклом од индустрије, а најмање на буку пореклом из кућних инсталација.

Дневни ниво буке у животnoj средини наглашено узнемирава око 50% анкетираног становништва Града Новог Сада (1.079 у 2006. и 347 у 2012. години), док се око 40% становника жали да им бука из животне средине током ноћи наглашено омета сан и спавање. Више од 1/3 становника Града Новог Сада би мењало стан/кућу због нивоа саобраћајне буке. Испитивања у 2006. години су показала да просечан ниво буке у животnoj средини од 69 dB(A) доприноси настанку 14% случајева исхемичне болести срца међу становницима Града Новог Сада.

Графикон 36: Најзначајнији извори буке из животне средине за становништво Града Новог Сада - упоредни приказ података из 2006. и 2012.

Графикон 37: Субјективна процена утицаја буке из животне средине на свакодневне активности становништва Града Новог Сада - упоредни приказ података из 2006. и 2012. године

3.6.4 НИВО РАДИЈАЦИЈЕ

Извештај о излагању становништва Новог Сада јонизујућем зрачењу у 2014. години

Да би се проценила угроженост животне средине и омогућио правовремени одговор, на територији Републике Србије, те града Новог Сада, врши се систематско испитивање радиоактивности у животној средини (тзв. мониторинг радиоактивности). Процењује се присуство радионуклида у животној средини и ниво излагања становништва јонизујућем зрачењу. Годишња ефективна доза коју прими просечан становник Србије највећим делом потиче од зрачења природног порекла (из свемира, на нивоу тла, земљине коре и људског организма).

Овлашћено правно лице на територији Града Новог Сада задужено за мониторинг радиоактивности је Лабораторија за испитивање узорака и дозе јонизујућег и нејонизујућег зрачења, Природно-математички факултет Нови Сад. Сви прикупљени подаци за 2014. годину доступни су на сајту Агенције за заштиту од јонизујућег зрачења и нуклеарну сигурност Србије (<http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/monitoring-radioaktivnosti.htm>), а у даљем тексту наведени су најважнији резултати мерења на територији Новог Сада.

Вредност јачине амбијенталног еквивалента дозе гама зрачења у ваздуху има средњу годишњу вредност од 120 nSv/h за територију Новог Сада.

У чврстим и течним падавинама, гамаспектрометријском анализом месечних узорака вредност концентрације радионуклида цезијума (^{137}Cs) од минималне је детекционе концентрације и износи $0,042 \text{ Bq/m}^2$.

Испитивања садржаја радионуклида у животним намирницама и сточној храни показала су да је активност ^{137}Cs у млеку била углавном испод граница детекције, док се активност стронцијума (^{90}Sr) кретала од $0,01$ до $0,03 \text{ Bq/l}$. Измерене концентрације су далеко испод садржаја границе од 15 Bq/l за цезијум и 64 Bq/l за стронцијум.

Резултати гамаспектрометријске анализе у намирницама из прехранбених комбината и индивидуалне производње показују значајно ниске нивое активности ^{137}Cs и ^{90}Sr у узорцима поврћа, воћа, житарица, меса и млечних производа и углавном су испод вредности од 1 Bq/kg . На основу ових мерења закључено је да је ефективна доза за 2014. годину која потиче од уноса поменутих радионуклида ингестијом мања од $0,01 \text{ mSv}$.

У збирним месечним узорцима воде за пиће одређује се укупна алфа и укупна бета активност и садржај радионуклида емитера гама зрачења. Поред ових испитивања, у збирним тромесечним узорцима воде за пиће из водовода одређује се и садржај ^3H и ^{90}Sr . Измерене концентрације укупне алфа и бета активности у водама за пиће су блиске границама детекције. Садржај ^{137}Cs је у свим испитиваним узорцима био испод границе детекције. Измерене вредности садржаја трицијума ^3H и стронцијума ^{90}Sr у тромесечним узорцима вода за пиће су далеко ниже од максималних законски дозвољених вредности.

Нивои излагања јонизујућем зрачењу у боравишним просторима одређени су мерењем концентрације радона ^{222}Rn у ваздуху. Мерења су обављана у објектима старије градње на подручју Новог Сада и средња вредност концентрације активности ^{222}Rn износи $110 \pm 106 \text{ Bq/m}^3$. Измерене концентрације су показале нижи ниво активности у односу на просечне годишње концентрације одређене као интервентни нивои за хронично излагање радону.

Може се закључити да се активност природних радионуклида, те дугоживећих радионуклида вештачког порекла у различитим врстама узорака кретала у ниским нивоима. Приказани резултати мерења активности ^{137}Cs и ^{90}Sr у прехранбеном циклусу су у ниским нивоима, па је унос радионуклида ингестијом значајно испод препоручене годишње границе.

На основу вредности ефективне дозе од вештачки произведених радионуклида коју је у 2014. години примио просечан становник Републике Србије ингестијом и инхалацијом, а која је мања од $0,01 \text{ mSv}$, закључак је да је радијациони ризик за становништво од вештачки произведених радионуклида занемарљив.

3.6.5 ЗЕЛЕНЕ ПОВРШИНЕ¹⁹

На територији Града Новог Сада налазе се зелене површине које покривају укупно 3.298,15 хектара територије Града Новог Сада.

Паркови, јавни вртови, отворени зелени простор у које спадају: парк суседства (квартовски - дистрикт парк на нивоу месне заједнице), зонски парк и градски (централни) паркови, обухватају површину од 75,16 хектара.

Зелени простори у оквиру простора специфичне намене у које спадају: зеленило отворених спортских објеката, градске баште, гробља, купалишта, камп-насеља, комплекси војних и полицијских објеката, простори за истрчавање паса и остале комуналне површине, обухватају површину од 232,67 хектара.

Зеленило саобраћајница у које спадају: сквер, трг, пешачке улице, стамбене улице, градске саобраћајнице, булевари, магистралне саобраћајнице, паркинг-простори, бицикличке стазе и железнички коридори, обухватају површину од 31,11 хектара.

Зелене површине у зони становања у које спадају: зелене површине у оквиру законом заштићених стамбених зона, зеленило у оквиру једнопородичног становања, зеленило у оквиру резиденцијалног становања (Камењар, Рибњак, Татарско брдо), зелене површине у оквиру нелегалне изградње, зелене површине у оквиру вишепородичног становања, отворени блокови (Ново насеље, Стара Детелинара, Лимани, итд.), зелене површине у оквиру вишепородичног становања, затворени блокови са малим фондом зеленила (Нова Детелинара, Грбавица, Телеп и други), урбани блокови мешовитог становања без зеленила (централно градско језгро), урбани блокови мешовитог становања са зеленилом (централно градско језгро) и дечија игралишта, обухватају површину од 1.654,94 хектара.

Зелене површине културно-историјског значаја у које спадаја: зеленило уз културно-историјске и верске објекте и споменике и солитерна стабла заштићена законом, обухватају површину од 13,50 хектара.

Зелене површине уз водене токове у које спадају: зелене области уз реке (насипи, докови), зелене области уз канале (насипи, докови), уређена и неуређена шеталишта, луке, зелене области око језера, зеленило плавних подручја и мочварно земљиште, обухватају површину од 337,41 хектара.

Зелене површине око јавних објеката у које спадају: зеленило образовних установа (вртићи, школе, факултети, студентски домови итд.), зеленило у оквиру зоне пословања (пословни објекти, комерцијалне зоне), зеленило у оквиру здравствених уснова (болница, старачких домова...), зеленило индустријских комплекса у урбаном окружењу, зеленило осталих јавних објеката (градске институције), кровни вртови, вертикално зеленило и мобилно зеленило, обухватају површину од 409,29 хектара.

¹⁹ Извор: Студија зелених и рекреативних површина – у циљу израде ревизије генералног плана Новог Сада, Пољопривредни факултет Универзитета у Новом Саду, Департман за воћарство, виноградарство, хортикултуру и пејзашну архитектуру, 2009. година

Рубно зеленило у које спадају: обрадиво земљиште, шуме (шума-парк), сметлишта, зелени простор у урбаном окружењу који није приведен намени, линијско рубно зеленило, некоришћени железнички коридори и расадници, обухватају површину од 544,07 хектара.

У грађевинском рејону Новог Сада, у оквиру заштите природних добара, Законом о заштити природе заштићене су парковске просторне целине: Дунавски парк, Футошки парк, Каменички парк и парк Института за плућне болести у Сремској Каменици као и изузетни примерци дендрофлоре.

3.6.6 ИНФЕСТАЦИЈЕ

Према подацима Пољопривредног факултета у Новом Саду нису забележене инфестације, а број инсеката и глодара је регулисан редовном дератизацијом и дезинсекцијом.

3.6.7 КВАЛИТЕТ ХРАНЕ

Подаци из рутинског праћења хране од извора до дистрибутивних центара

Објекти друштвене исхране:

1. Предшколска установа „Радосно детињство“ Нови Сад обезбеђује исхрану из две централне кухиње за 15.000 деце у 66 објеката;
2. у Граду Новом Саду се за децу школског узраста обезбеђује исхрана у 34 објекта основних школа (школски оброк и исхрана током продуженог боравка).

Квалитет исхране, здравствена безбедност хране и контрола брисева површина у објектима су под сталним надзором Института за јавно здравље Војводине.

У погледу објеката за друштвену исхрану, у 2014. години, забележена је једна епидемија хистаминског тровања рибом у објектима Предшколске установе „Радосно детињство“ услед конзумирања конзервисане рибе са повишеном концентрацијом хистамина.

3.7 ФИЗИЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

3.7.1 ЈАВНИ ПРЕВОЗ

Јавно градско саобраћајно предузеће (ЈГСП) „Нови Сад“ дневно превезе око 280 хиљада путника са 206 аутобуса (од којих је 102 нископодних) који остваре 3.700 полазака дневно (сезона јесен-зима) на 22 градске и 33 приградских линије. Њихови аутобуси годишње пређу више од 15 милиона километара, а најдуже линије у градском саобраћају су линије број 6 (Подбара-Центар-Адице), број 9

(Ново насеље-Петроварадин) и број 8 (Ново насеље-Центар-Лиман 1), а у приградском саобраћају линије које саобраћају за Ковилъ, Степановићево и Бегеч.

На основу Закључка Градског већа сваке године се дефинишу категорије становништва које имају право куповине годишње карте по повлашћеним ценама. За 2015. годину то су слепа и слабовида лица, особе оболеле од параплегије, дистрофије и сродних обољења, церебралне и дечије парализе, мултипле склерозе и реуматског артритиса, особе оболеле од хемофилије, цистичне фиброзе и других ретких болести, пратиоци особа са инвалидитетом, деца са инвалидитетом кој похађају школу или дневни боравак, студенти са инвалидитетом, особе на дијализи и са трансплантираним органима које су оствариле право на туђу негу и помоћ, ратни, војни инвалиди, цивилни инвалиди рата, корисници породичне инвалиднине, чланови породица погинулих у оружаним сукобима након 17.08.1990. године, избегла, прогнана и расељена лица (на основу решења градског органа надлежног за здравство и социјалну заштиту), добровољни даваоци крви, деца из породица са троје и више деце и особе старије од 65 година. Поред тога, ЈГСП „Нови Сад“ даје могућност ученицима и студентима да месечне карте купују по знатно нижим ценама.

У циљу обезбеђивања функционалног, квалитетног и безбедног превоза ЈГСП „Нови Сад“ набавља нова возила (просечна старост аутобуса је 12,5 година). Током 2015. године планирана је куповина 16 нових аутобуса. Сви новокупљени аутобуси су климатизовани, опремљени тапацираним седиштима, електронским дисплејима, рампом на другим вратима за особе са инвалидитетом²⁰.

Током 2011. године Нови Сад је као први град у Србији развио пројекат *Nsbike*, систем који омогућава изнајмљивање градских бициклова и њихово коришћење. Систем функционише тако што корисник изнајми бицикл, превезе се до жељеног одредишта и затим бицикл раздужи на најближој станици. *Nsbike* систем је током 2013. године потпуно аутоматизован и тренутно постоји 11 станица на 11 различитих локација у граду на којима се могу изнајмити бициклови. У сезони 2015. године регистровало се око 700 нових корисника, тако да их укупно има 4.000. Само током 2015. године остварено је преко 27.000 изнајмљивања бициклова. *Nsbike* је и веома атрактивна туристичка понуда Новог Сада. Многи туристи се одлучују за бицикл приликом разгледања и упознавања града, паркова и музеја²¹.

3.7.2 БИЦИКЛИСТИЧКЕ СТАЗЕ

Град Нови Сад има укупно 65 километара бициклистичких саобраћајница.

У скоро 30 улица Новог Сада изграђене су бициклистичке саобраћајнице (самосталне бициклистичке стазе, бициклистичке стазе у склопу тротоара или колских трака).

²⁰ Извор: ЈГСП „Нови Сад“

²¹ Извор: Интернет страна *Nsbike* <http://nsbike.rs/> и Стратегија приступачности Града Новог Сада 2012-2018)

Околина Новог Сада, са посебним освртом на терене који гравитирају према Фрушкој гори, је веома погодна за бављење планинским бициклизмом. За планински бициклизам посебно су атрактивне означене стазе Фрушкогорског маратона и то: мали маратон - дугачак 32 km, средњи маратон – 55 km и велики маратон – 79 km²².

3.7.3 НОВОСАДСКИ САОБРАЋАЈНИ ТРАНСПОРТНИ МОДЕЛ

Новосадски саобраћајни транспортни модел (НОСТРАМ) представља базу података о саобраћају у Граду Новом Саду и изузетно је користан алат не само за анализу саобраћаја него и других области на које саобраћајна решења утичу, као што је на пример заштита од буке. Израђен је од стране ЈП "Урбанизам" и ажуриран је 2015. године.

3.8 ПОЛИТИКА ЈАВНОГ ЗДРАВЉА И ДОСТУПНОСТ УСЛУГА ЈАВНОГ ЗДРАВЉА

3.8.1 СКРИНИНГ ПРОГРАМИ НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА НОВОГ САДА

Скрининг је превентивна процедура раног откривања болести, односно проналажење потенцијално оболелих у што ранијој фази, која је најчешће без симптома, са циљем благовременог лечења и спречавања даљег развоја болести.

На територији Града Новог Сада од 2013. године спроводе се Национални програми раног откривања рака дојке и рака грлића материце. Дом здравља Нови Сад је носилац скрининг програма заједно са Клиником за радиологију Клиничког центра Војводине која је укључена у скрининг рака дојке.

Национални програм раног откривања карцинома грлића материце²³ (у даљем тексту: скрининг) спроводи се коришћењем скрининг теста у привидно здравој популацији, која не показује знаке болести и омогућава не само откривање карцинома грлића материце у раној фази, већ и откривање преканцерозних промена, чијим се уклањањем спречава настанак малигних промена. Као скрининг тест користи се цитолошки брис грлића материце (Папаниколау тест (ПАП-а тест)). Скрининг рака грлића материце је организовано, масовно позивање циљне популације на ПАП-а тест и тумачење резултата. Позивање жена врши се телефоном и заказује се термин. Заказаног дана жена долази у службу за здравствену заштиту жена где је здравствени радник упућује код изабраног лекара на преглед. Циљна популација за скрининг рака грлића материце су жене узраста од 25 до 64 године. Тежи се обухвату од најмање 75% популације. На

²² Извор: *Званична презентација Града Новог Сада* <http://www.novisad.rs/biciklisticke-staze>

²³ Национални програм раног откривања карцинома грлића материце, Сл. гласник РС 73/13

подручју Града Новог Сада, Петроварадина и Сремских Карловаца на основу базе осигураника Службе опште медицине укупно има 112.828 жена ове старосне доби. Од почетка спровођења скрининга рака грлића материце до сада је тестирано 34.037 жена (обухват 30,2%), код 14 жена су откривене премалигне промене и код једне жене карцином у почетној фази. Стопа морталитета (број умрлих на 100.000 становника) рака грлића материце на територији Града Новог Сада за 2014. годину је била 7,1/100.000 жена, према подацима Републичког завода за статистику.

Национални програм раног откривања карцинома дојке²⁴ спроводи се организовањем мамографских прегледа. Карцином дојке остаје дуго асимптоматски, сматра се да преклиничка фаза развоја карцинома дојке траје 6-8 година и у тој фази га је могуће открити само скринингом. Откривање карцинома дојке у раној фази поред високе шансе за излечење, омогућава и примену поштедних хирушких интервенција, бржи опоравак, смањење инвалидитета, бољи квалитет живота као и смањење трошкова лечења и индиректних трошкова болести. Дом здравља Нови Сад организује позивање и тестирање. Позивање се врши телефоном преко „call“ центра. У заказаном термину жена долази у службу за здравствену заштиту жена, где је задужени здравствени радник упућује код гинеколога који узима анамнезу, попуњава стандардни протокол и упућује жену на мамографско снимање. Циљна популација за скрининг рака дојке су жене узраста од 50 до 69 година. Тежи се обухвату од најмање 75% популације. На подручју Града Новог Сада, Петроварадина и Сремских Карловаца на основу базе осигураника Службе опште медицине укупно има 53.300 жена ове старосне доби. Од почетка спровођења скрининга рака дојке до сада је тестирано 3.206 жена (обухват 6%) а код 24 жене је добијен позитиван мамографски налаз. Према подацима Републичког завода за статистику, стопа морталитета рака дојке на територији Града Новог Сада у 2014. години је била 49/100.000 жена.

Табела 17: Утврђена обољења у примарној здравственој заштити у 2014. години

Обољење	Служба опште медицине	Служба здравствене заштите жена
Карцином грлића материце (C53)	39	54
Карцином дојке (C50)	558	75
Колоректални карцином (C18-C21)	487	-

²⁴ Национални програм раног откривања карцинома дојке, Сл. гласник РС 73/13

3.8.2 ЕДУКАТИВНЕ МЕРЕ И УСЛУГЕ

Здравствено васпитање

Поред редовних програма здравственог васпитања које у школама спроводе здравствене установе (Дом здравља Нови Сад, Институт за јавно здравље Војводине) индивидуалним или групним радом, Градска управа за здравство Града Новог Сада сваке године суфинансира програме које реализују здравствене установе, удружења, задужбине и фондације, и то у области јавног здравља, превенције хроничних незаразних болести, пронаталитетне политике и превенције злоупотребе дрога. Програми који су се односили на децу и младе подразумевали су рад са ученицима (предавања, радионице, трибине, едукативне представе за децу, конкурсе за ликовне и литерарне радове), едукацију просветних радника и стручних сарадника, припрему здравствено - васпитних средстава, спровођење здравствено-промотивних кампања, анкетна истраживања знања, ставова и навика ученика на одређене теме, антрополошка мерења, а реализовали су их здравствени радници различитог профила, вршњачки едукатори и претходно едуковани просветни радници и стручни сарадници.

У протеклом периоду најзначајније теме здравствено-васпитног рада са децом предшколског узраста биле су: лична хигијена, правилна исхрана, значај физичке активности, орално здравље, емоционална компетенција (писменост). У основним и средњим школама, као и удружењима особа са инвалидитетом, реализовани су програми на тему правилна исхрана, значај физичке активности, орално здравље, превенција злоупотребе дувана, алкохола и дрога, обука у пружању прве помоћи, обука вршњачких едукатора у превенцији болести зависности и превенцији *HIV*-а, унапређење менталног здравља, развијање емоционалних вештина.

- **Укупан годишњи број индивидуалног здравствено-васпитног рада у Дому здравља Нови Сад** (извор верификације: табела 30, Обрасца за Извештај о извршењу плана рада): 154.692
- **Укупан годишњи број групног здравствено-васпитног рада у Дому здравља Нови Сад** (извор верификације: табела 30, Обрасца за Извештај о извршењу плана рада): 20.447, чиме је обухваћено 123.784 лица.
- **Укупан годишњи број организационих састанака у Дому здравља Нови Сад** (извор верификације: табела 30, Обрасца за Извештај о извршењу плана рада): 679.
- **Укупан број кампања у промоцији здравља у установама примарне здравствене заштите у Новом Саду** (извор верификације: документ ИЗЈЗВ – Здравствено стање становништва Новог Сада за 2014. годину): 707.

Едукација о полно преносивим болестима и превенцији *HIV* инфекције

Табела 18: Рад Саветовалишта за *HIV*, хепатитисе и сексуално преносиве инфекције (ДПСТ) у Институту за јавно здравље Војводине, 2010-2014. година

Број (резултат) тестирања и популационе групе	Године					
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Просек
<i>HIV</i> (број позитивних)	1485 (13)	1297 (13)	1181 (14)	1374 (16)	980 (6)	1263 (12,4)
<i>HbsAg</i> (број позитивних)	458 (3)	663 (5)	925 (5)	1298 (10)	704 (6)	810 (5,8)
<i>antiHCV</i> (број позитивних)	980 (40)	820 (42)	904 (27)	1300 (56)	691 (33)	940 (39,6)
Корисници дрога (број <i>HIV+</i>)	207 (0)	173 (0)	56 (0)	143 (0)	63 (0)	128 (0)
Мушкарци који су имали секс са мушкарцима МСМ* (број <i>HIV+</i>)	90 (13)	117 (13)	129 (14)	172 (16)	118 (6)	125 (12,4)

3.9 ДОДАТНА ЛИТЕРАТУРА

1. Петровић В, ур. Здравствено стање становништва Града Новог Сада 2014. године. Нови Сад: Институт за јавно здравље Војводине; 2015.
2. Петровић В, ур. Здравствено стање становништва Града Новог Сада 2013. године. Нови Сад: Институт за јавно здравље Војводине; 2014.
3. Петровић В, ур. Здравствено стање становништва Града Новог Сада 2012. године. Нови Сад: Институт за јавно здравље Војводине; 2013.
4. World Health Organization, Regional Office for Europe. Phase VI (2014–2018) of the WHO European Healthy Cities Network: goals and requirements. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2013.
5. World Health Organization, Regional Office for Europe. City health profiles: How to report on health in your city. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 1994.

4. КАКО НОВОСАЂАНИ ДОЖИВЉАВАЈУ СВОЈ ГРАД? „БРЗА ПРОЦЕНА КВАЛИТЕТА ЖИВОТА У ГРАДУ НОВОМ САДУ“

4.1 УВОД

„Брза процена квалитета живота у Граду Новом Саду“ је спроведена у склопу пројекта „Нови Сад – здрав град“ који је део Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације.

Прва фаза пројекта „Нови Сад – здрав град“ предвиђа креирање Здравственог профила Града Новог Сада и Градског плана за здравље којој претходе три активности:

1. анализа квантитативних показатеља о здрављу становништа Новог Сада;
2. „Брза процена квалитета живота у заједници“ у склопу које одабрани представници заједнице одговарањем на упитник отвореног типа исказују своје мишљење у вези са квалитетом живота у Новом Саду;
3. организовање Консензус конференције на којој се приказују резултати „Брзе процене“ и заједно са представницима заједнице одређују приоритети за здравље у граду.

У тексту који следи биће приказана методологија и резултати „Брзе процене квалитета живота у Граду Новом Саду“.

4.2 МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Шта је то „Брза процена“?

„Брза процена“ је метода за прикупљање информација о здравственом стању неке заједнице у кратком временском периоду, без великог ангажмана времена стручњака и трошења финансијских средстава. „Брза процена“ је први корак у процесу планирања здравствених интервенција у заједници.

„Брза процена“ здравствених потреба - РПА (енглески: *Rapid participatory appraisal to assess community health needs*) се базира на следећим принципима и начинима спровођења:

- процена се спроводи у релативно кратком временском периоду уз утрошак релативно мало новчаних средстава;
- начин спровођења процене се прилагођава локалним условима и специфичностима дате заједнице;
- метода није фиксна већ се стално развијају нове технике;
- она је практично оријентисана, односно сазнања до којих се долази имају пре практичну него научну вредност;
- представници заједнице се укључују у одређивање потреба и могућих решења;

- нагласак је на интерсекторској сарадњи те се у процену укључују стручњаци из свих сектора који су релевантни за здравље заједнице.

Зашто је користимо?

Метода „РПА“ је прилагођена и коришћена како би се дошло до приоритетних подручја за активност пројекта „Нови Сад – здрав град“.

Примена ове методе нам омогућује:

- креирање здравственог профила града;
- консензус представника градске владе, стручњака из различитих области и грађана око приоритета за рад на унапређењу здравља и унапређењу квалитета живота у граду;
- дугорочни (стратешки) и краткорочни (оперативни) план/програм активности на унапређењу здравља;
- заједнички и координирани програм, тј. савезништво свих заинтересованих група (политичари, стручњаци и заједница) у унапређењу квалитета живота у граду.

Примена методе „Брзе процене“ у Граду Новом Саду

Градска управа за здравство Града Новог Сада, као и Институт за јавно здравље Војводине (ИЗЈЗВ) покренули су током 2013. године иницијативу за спровођење „Брзе процене здравствених потреба“ (РПА) у оквиру пројекта „Нови Сад – здрав град“. Стручни тим ИЗЈЗВ-а осмислио је и спровео брзу процену здравствених потреба заједнице са фокусом на **концепт квалитета живота**.

Методологија брзе процене се ослањала на искуство Хрватске мреже здравих градова, а прилагођена је локалним условима Града Новог Сада.

Пристап

„Брза процена“ је спроведена коришћењем квалитативне методологије истраживања. Карактеристика квалитативних истраживања јесте да су она усмерена на разумевање одређене истраживачке теме или проблема из перспективе локалне популације коју укључује. Она су посебно ефикасна у прикупљању културолошки одређених података о вредностима, мишљењима, понашању и социјалном контексту одређене популације. Подаци нису нумерички, већ текстуални, а акценат није на томе КОЛИКО је људи обухваћено неким проблемом већ на томе ШТА су проблеми. У случају овог истраживања радило се о текстуалној анализи есеја.

Процедура

Креиран је упитник са питањима отвореног типа који је имао за циљ да испита доживљај и мишљење грађана Новог Сада о различитим аспектима квалитета живота у граду. Упитник се састојао из следећих шест питања:

1. Какав је, за Вас, Град Нови Сад?
2. Како живе Новосађани?
3. Шта умањује квалитет живота у Новом Саду?
4. Шта доприноси квалитету живота у Новом Саду?
5. Какав Нови Сад желите да видите за десет година?
6. Шта треба предузети да би се остварила та визија?

Учесници истраживања

У циљу обухватања свих нивоа и сектора градског живота релевантних за здравље заједнице, стручни тим ИЗЈЗВ-а уз подршку Градских управа изабрао је 150 „процењивача“. Позвани „процењивачи“ су долазили из следећих сектора:

1. службеници управе,
2. запослени у здравству и социјалној заштити,
3. запослени у васпитно-образовним установама,
4. значајни представници заједнице,
 - посланици у Скупштини
 - представници локалних удружења грађана
 - представници верских заједница
5. представници медија и
6. привредници.

Од 150 позваних одазвало се 62 „процењивача“ што и представља очекивани проценат одговора.

Обрада прикупљених упитника

Прикупљени упитници обрађени су методом тематске анализе текста која подразумева издвајање значајних текстуалних индикатора и њихово организовање у тематске целине. Одговори на свако од шест питања посматрани су као једна целина, те као крајњи резултат анализе имамо најчешће теме и подтеме које осликавају одговоре на свако од шест питања из упитника. Као додатна илустрација, издвојени су и цитати одговора испитаника, како би допринели већем разумевању дате теме.

4.3 ПРИКАЗ РЕЗУЛТАТА

Резултати истраживања су приказани одвојено за свако питање приликом чега су прво набројане теме, а затим су приказане детаљније, уз њихове подтеме и навођење цитата одговора процењивача. Број који се налази у загради поред сваке теме означава фреквенцију појављивања дате теме у упитницима.

Напомена: Цитати есеја који су приказани у тексту који следи не одражавају ставове уредништва већ изражавају искључиво став учесника истраживања (процењивача).

4.3.1 Анализа есеја на питање „Какав је, за Вас, Град Нови Сад?“

Питање „Какав је, за Вас, Град Нови Сад?“, испитује идентитет града, односно начин на који грађани доживљавају свој град и издвајају карактеристике које га чине препознатљивим. Основне теме тичу се Новог Сада као „доброг места за живот“ где се испитаници изражавају користећи афективни говор: „мој“, „најлепши“, „таман“, итд. Нови Сад је препознат од стране испитаника као „главни град регије“, модеран са уређеним булеварима и добрим географским положајем. Такође, испитаници посматрају Нови Сад као град који је доживео драстичне промене у последњих 20 година које се тичу како урбанистичких промена тако и промена у начину живота и вредносном систему грађана.

Основне теме:

1. Добро место за живот (29)
2. Главни град Војводине (22)
3. Град са добрим географским положајем (16)
4. Модеран град са уређеним булеварима (10)
5. Град непромишљене градње (12)
6. Нови Сад – некад и сад: велике промене последњих 20 година (12)
7. Град културе (14)
8. Град спорта и рекреације (10)
9. Мултикултурална и мултинационална средина (10)

Теме, подтеме и илустрације из есеја

1. Добро место за живот (29)

- „Град који се воли“
- Нови Сад је „таман“
- Нови Сад је леп

„Нови Сад је – како би се рекло – град по мери Човека.“

„Нови Сад је град који се воли, што због историје, традиције, тако и због светала достојних велеграда, модерних излога и кућа, нових широких булевара, поново издигнутих мостова, бројних манифестација...Нови Сад су једнако канделабри и рефлектори, жути клинкер и калдрма и широки булевари, музика кафића и црквена звона, тамбуре и "Егзит", мирис "соса и меса" и ресторани брзе хране, богате виле и трошне куће...“

„Довољно је велики да поседује све садржаје неопходне за квалитетан живот, а опет, довољно мали да сви ти садржају буду лако доступни и да се до њих брзо може стићи.“

„Нови Сад је за мене најлепши град икада. Једноставно, мој је...“

2. Главни град Војводине (22)

- административни, политички и економски центар
- културни центар
- универзитетски центар
- здравствени центар

„Нови Сад је град у коме живимо. Административни, културни и политички центар Војводине. У доброј мери град у коме можемо да задовољимо материјалне, социјалне, здравствене и културолошке потребе. Ово стога што су у Новом Саду смештене институције од значаја за живот и рад његових становника, као и становника целе Војводине. Нови Сад по величини и садржају који нуди испуњава услове за квалитетан живот.“

3. Град са добрим географским положајем (16)

- смештен на великој реци
- смештен у подножју Фрушке горе

„Нови Сад је град позициониран на веома занимљивој и атрактивној локацији. Центар је Војводине као најплодније регије у средњој Европи, налази се на раскрсници многих значајних путева, излази на велику европску реку Дунав, а у непосредној близини је национални парк Фрушка гора која пружа изузетне могућности за туризам, рекреацију, спорт и многе друге активности...“

4. Модеран град са уређеним булеварима (10)

„Нови Сад је уређен као права европска метропола која лежи у загрљају Дунава, прошарана булеварима, нетакнутим калдрмама, парковима, игралиштима, стадионима, улицама, високим зградама и породичним кућама.“

„Град широких булевара, најлепше речне плаже, град пешака и бициклиста.“

5. Град непромишљене градње (12)

- непланско пројектовање
- губитак аутентичности града
- неприлагођеност јавних простора људским потребама

„Рушењем делова града, поготово старог језгра и ширег центра, те дизањем вишеспратница на ширини улица пројектованих за породичне куће са припадајућим двориштима и баштама, добили смо нехумане услове становања, без довољно места за паркирање, за пролаз пешака и поготово, без зелених оаза, без тргова, игралишта... Дакле, премало је паркова, ботаничку башту и даље немамо, многи и даље маштају о зоо врту, малобројне фонтане најчешће не раде, тргови су претворени у паркиралишта... улице у сивило...”

„Сматрам да је Нови Сад доживео многе промене које су га драматично мењале од II светског рата до данашњег времена. Док је урбанизација првих деценија имала као подлогу проучене планске документе од стране урбаниста, деведесете су донеле хаос у пројектовању и урбанистичком планирању. И тим ранијим квалитетним документима, на жалост, подразумевало се да „модерност“ једино даје квалитет, па је нестајање старих објеката или њихово запуштање дало друго лице граду. Постао је урбанији али је полако почео да личи на многе друге градове тј. њихове нове делове. Нови Сад је изгубио доста старих објеката као нпр. Малу Јеврејску улицу, где је данас Српско народно позориште. На овом месту се јасно види разорено ткиво града и осиромашено Старо граско језгро. Новији објекти драстично нарушавају изглед града, а лоше планирање и последња експанзија су веома умањиле квалитет живота у граду. Изгубљена је препознатљивост улица, изграђени нестручно пројектовани објекти као производи директних жеља некомпетентних инвеститора. С друге стране, стари објекти се и даље не одржавају и руше, такође под притиском инвеститора, који бахато уништавају амбијенте, не базирајући се на интересе заједнице. Аутентичност је квалитет сваке вредне људске творевине а Нови Сад је губи.“

6. Нови Сад – некад и сад: велике промене последњих 20 година (12)

- нагло повећање броја становника
- промене изгледа града
- промене вредности и начина живота

„На ивици да прерасте оквир самоодрживости. Велико физичко досељавање становништва током последњих двадесет година произвело је драстичне промене у саобраћају, интерној и екстерној комуникацији, начинима живота, коегзистенцији и додирима културних модела и људи.“

„На квалитет живота у граду највише утиче општи вредносни и морални образац усвојен у последњих двадесетак година, на територији целе Србије, али и неке специфичности карактеристичне за Град Нови Сад, као што је

удвостручен број становништва, непромењена инфраструктура и неприлагођавање управних органа новом стању. Мислим да је досељавање становништва у град, условљено, више лошим квалитетом живота у срединама из којих долазе, него квалитетом живота у Новом Саду. Подужи списак негативних појава, од пораста криминала и лошег функционисања комуналних предузећа, преко повећања загађености и буке, па све до премалог броја паркинг места, веома утичу на квалитет живота.“

„Током деведесетих је у Нови Сад избегло са ратишта у Хрватској преко 50.000 људи, након тог догађаја се у Новом Саду почиње осећати промена, на горе, у културном и социјалном обрасцу становника. Али, у последњих неколико година осећа се враћање старим вредностима и полако се Новом Саду враћа стари сјај, са местимичним фашистичким, криминалним, насилничким и простачким испадима, појединаца и појединки, који живе и раде у Новом Саду.“

7. Град културе (14)

- постоји пуно културних садржаја и манифестација
- град са споменицима културе и установама културе

„Културни садржаји могу да задовоље све укусе, а многе манифестације које се организују доступне су свим грађанима, јер се дешавају и на градским улицама и трговима.“

„Једна од највећих вредности свакако је и Петроварадинска тврђава као најзначајнији идентитет и место за разноврсне активности грађана, која се користи током целе године.“

„Велики значај за Град има Петроварадинска тврђава, музеји и галерије у граду, као и Универзитет у Новом Саду, који може да представља стратешку предност и важан ресурс развоја Града.“

8. Град спорта и рекреације (10)

„...у многим другим деловима града могуће је пешачити, трчати, бавити се спортом или рекреацијом. Могуће је то чак и мимо простора и терена намењих рекреацији.“

„Похвално је што постоје бицикличке стазе у већем делу града, што је кеј уређен и опремљен теретаном на отвореном, што се граде игралишта за децу“

9. Мултикултурална и мултинационална средина (10)

„Нови Сад је величанствени град мултикултуралног и мултилингвалног сензибилитета...Нови Сад воли своје Новосађане, европски се поставља према свакој различитости, према сваком појединцу, према свакој групи. У Новом Саду поштују се све нације и националне мањине, прича се на много језика, слуша се са много слуха, свира се на много инструмената, рецитије се са више нагласака, слика се у више боја.“

„Нови Сад је град богат историјом, град са посебним културолошким и верским наслеђем, и у исто време и место где су се сусреле разне националности. Нови Сад је показао и доказао да је сложен и уравнотежен живот људи различитог верског и националног порекла могућ. Град мира и спокоја чији су печати Петроварадинска тврђава, стари сат и Дунав.“

4.3.2 Анализа есеја на питање „ Како живе Новосађани?“

У одговорима на питање „Како живе Новосађани?“ доминирају теме које се тичу економске ситуације и њених последица на квалитет живота грађана. Према есејима испитаника, Новосађани живе различито у односу на социјални статус, у великој мери осећају последице економске кризе што има утицај на ментално здравље грађана, њихов породични, социјални живот и доступност културе. Ипак, испитаници примећују да постоји богата лепеза културних дешавања. Оно што утиче на живот Новосађана, према испитаницима, је такође и доживљај небезбедности живота у граду.

Основне теме

Новосађани...

1. Осећају последице економске кризе (30)
2. Живе различито у односу на економску ситуацију – раслојавање друштва (11)
3. Живе боље него у остатку Србије, лошије него у Европи (13)
4. Имају угрожено ментално здравље (14)
5. Имају прилику за богат културни живот (14)
6. Живе у небезбедној заједници (12)

Теме, подтеме и илустрације из есеја

1. Осећају последице економске кризе (30), а то се огледа у:

- великој незапослености,
- ниском животном стандарду,
- све већем сиромаштву и
- смањеном улагању у лични развој, здравље, породицу и културну надоградњу.

„Незапосленост, тумор целокупног друштва, веома је упадљива и непријатна чињеница градске свакодневице.“

„...Мањак радних места, неизвесна будућност чини да Новосађани живе у страху и несигурности...“

„С обзиром на све лошији стандард и смањену куповну моћ, Новосађани су све ређе у прилици да купе себи књигу, оду у биоскоп или позориште. Лош стандард утиче и на то да се ређе купује воће и поврће, те су приморани да купују нездраву храну.“

„Новосађани се сналазе са посетама Најлон пијаци, одласцима на Кванташ, а понекад и неким пазарима по робним кућама. Јако пуно Новосађана је сиромашно. Често се из ташне помоли само неки хлеб и млеко, јогурт ређе.“

2. Живе различито у односу на економску ситуацију - раслојавање друштва (11)

- богати наспрам сиромашних
- постојање маргинализованих група

„Новосађани који имају добро образовање, сигурно запослење и добре услове становања, живе знатно квалитетније од људи без квалификације и образовања, људи средњих година и старијих који су изгубили посао и немају шансе да нађу нови, младих без радног искуства и образовања, а нарочито припадника РАЕ популације (Роми, Ашкалије, Египћани). Ромска популација у великом броју живи у нелегалним насељима у предграђу, где су стамбени и хигијенски услови врло лоши, а сиромаштво дубоко и трансгенерацијско...“

„У зависности којој групи становништва припадају. Заправо, имамо две групе: 1. богати и 2. сиромашни. У првој групи су суграђани који су изузетно ситуирани са изванредним приходима. Поседују куће-станове, фирме, луксузне аутомобиле и добро плаћен посао (функцију). Они живе лагодно окружени луксузом и безбрижно иду на одмор у позориште, код лекара и сл. Друга група су грађани који су на ивици беде. Посао иако га имају, стрепе јер се може угасити, могу постати технолошки вишак, а због посла су принуђени да подносе иживљавања послодаваца и ускраћивања основних права. Колико има грађана који раде, а не примају зараду? О броју незапослених не треба посебно говорити. Ова групација људи живи веома тешко. Режијски трошкови и остали намети су превелики. За храну и гардеробу остаје веома мало, а о културном животу ни говора...“

3. Живе боље него у остатку Србије, лошије него у Европи (13)

„Новосађани живе добро у односу на становнике осталих градова у Србији, међутим стандард европски је далеко испред њих, тако да се заједничким снагама мора тежити достизању европских стандарда, односно бољем квалитету живота, кроз имплементацију и примену европских закона, технологија, односа према раду, запошљавању младих, односа према животној средини, економији и сл. што не би требало да буде тешко, ако волимо овај град и желимо да се нађе по развитуку и односу према заштити животне средине на месту развијених европских градова, које му по његовој локацији и историји и припада.“

4. Имају угрожено ментално здравље (14)

- присутно је пуно негативних осећања
- отуђени међуљудски односи

„...ако погледамо лица пролазника на булеварима, пијацама, чекаоницама, уочићемо погледе у празно, изражену тугу и замишљеност, бригу на свакој бори, а оно најбитније “осмех” више не постоји. Већина Новосађана живи тужно и у ишчекивању бољег сутра.“

„Стиче се општи утисак безнађа, лутања и усмерености ка спољним приликама које би се могле искористити. Оваква ситуација чини да се појединац мање усмерава на сопствену снагу на решење и помаке у себи који су кључни за промену. Овакво стање у Новом Саду погодује развоју другачијих, нездравих система вредности, најочигледнијих у понашању омладине. Велики напор потребан да се чињенично стање промени и утисак да је нека прошлост била лепша, боља утиче на нагомилавање незадовољства и беса међу Новосађанима.“

5. Имају прилику за богат културни живот (13)

„Културно забавни живот Новосађана је на завидном нивоу. Свакодневно се одвијају различити концерти како озбиљне тако и забавне музике, позоришне представе, филмски и дечији фестивали, музејске поставке, спортска догађања.“

„Овде људи воле културне манифестације и радо их посећују. Нарочито су популарна културна дешавања која се одвијају на улицама и трговима попут Змајевих дечјих игара, Фестивала уличних свирача, новогодишњих и божићних концерата.“

6. Живе у небезбедној заједници (12)

- доживљај небезбедности
- пораст насиља и криминала

„Због пораста насиља међу младима могуће је да већина Новосађана сматра да је безбедносна ситуација у граду лоша него раније.“

„Видљив је пораст криминала, крађа, насилничког понашања и несигурности у сваком погледу.“

„Више није безбедно кретати се улицама, појавило се насиље и наша деца су угрожена.“

„Људи су преплашени и узурпирани разним лошим вестима, криминалним радњама и беспарицом.“

„Стопа криминала, на основу извештаја из медија, је све већа а посебно крађа, малолетничког насиља и задесних кривичних дела.“

4.3.3 Анализа есеја на питање „Шта умањује квалитет живота у Новом Саду?“

Основне теме у оквиру одговора на питање „Шта умањује квалитет живота у Новом Саду?“ тичу се последица непланске односно некоординисане урбанизације. Она се огледа у доживљају неприлагођености јавних простора људским потребама, као и бројним комуналним проблемима. Даље, неповољно по квалитет живота, према испитаницима, утиче и лоша организација здравственог система, као и угроженост како менталног тако и физичког здравља грађана. Стање економске несигурности је препознато као фактор који поред проблема у области здравства утиче и на пораст насиља и осталих негативних друштвених појава. Такође, као значајне теме издвојају су се и проблеми у саобраћају, као и проблеми животне средине.

Основне теме

1. Последице непланске/некоординисане урбанизације (36)
2. Здравље становништва – проблеми у области здравствене заштите (26)
3. Економска несигурност (22)
4. Смањена безбедност грађана (20)
5. Проблеми у саобраћају (23)
6. Проблеми животне средине (23)

Теме, подтеме и илустрације из есеја

1. Последице непланске/некоординисане урбанизације (36)

1.а Неприлагођеност јавних простора људским потребама (23)

- мало паркинг места
- мало зелених површина и паркова
- мало дечијих игралишта
- мало простора за рекреацију (у појединим деловима града)
- мало бициклистичких стаза
- лоша покривеност градског превоза (приградска насеља)
- неприступачност објеката за особе са инвалидитетом

1.б Комунални проблеми (17)

- проблем нечистоће и одлагања отпада
- запостављеност неких насеља (нпр. Клиса, Адице)
- неприлагођеност канализационог система
- небрига о псима и мачкама луталицама

„Моје је мишљење да квалитет живота у Новом Саду умањује то што је у Граду Новом Саду (чини ми се) неплански порастао број становника и Град не може ни инфраструктурно, ни институционално ни на друге начине да испрати то повећање броја становника.“

„Квалитет живота Новосађана, када се о здравом начину живота ради, умањује недостатак већих паркова у многим деловима града, недостатак отворених игралишта, не само за децу него и за омладину и одрасле, недостатак спортских дворана, мали број бициклических стаза, неискоришћеност дунавских обала на којима би било добро организовати простор тако да здраве активности буду доступне великом броју грађана, шеталишта (осим кеја) и др.“

„Поред тога, требало би више пажње обратити на чистоћу и потребно је поставити више канти и контејнера (као и разврставања смећа за рециклажу).“

„...последњих година се на подручју Новог Сада повећала количина падавина, што повремено изазива поплаве у неким деловима града, будући да садашњи градски канализациони систем није пројектован за измењене климатске услове.“

2. Здравље становништва – проблеми у области здравствене заштите (26)

- угрожено ментално здравље (apatiја, анксиозност, депресија, усамљеност)
- лоша организација здравственог система (дуге листе чекања, ограничавајуће заказивање прегледа, несташице лекова, мали смештајни капацитети, итд.)
- здравствени проблеми (дијабетес, гојазност, итд)
- нездрави животни стилови (лоша исхрана, недостатак физичке активности, пушење, итд.)
- ретки превентивни прегледи

“Поред тог оптимистичног духа који је распрострањен на овим просторима мало је ствари које Новосађанима могу да побољшају квалитет живота. На улици је јако тешко видети насмејане и срећне људе јер су сви заокупљени егзистенцијалним проблемима, живот се своди на голи опстанак и људи су полако почели да се удаљавају једни од других. Та ситуација траје већ дуги низ година и постали смо депресивни и немоћни да то стање променимо па велики број њих (поготово млађа популација), посеже за конзумирањем алкохола или неких других супстанци како би побегли од те реалности.“

„Дуге су листе чекања за обављање лекарских прегледа, а понекад их је немогуће и заказати. Несташнице лекова су честе. Смештајни капацитети за збрињавање старих и болесних суграђана су недовољни.“

„На квалитет живота се свакако одражава и рад државних здравствених институција, које превеликом бирократизацијом доводе до све мањег броја превентивних прегледа Новосађана, а неопходни прегледи представљају временски неприуштив луксуз.“

3. Економска несигурност (22)

- низак животни стандард
- висока стопа незапослености

Квалитет живота умањује економска несигурност, велика стопа незапослености, повећана стопа криминала, амбијент неизвесности који нарушава квалитет живота, и појединца и читаве заједнице. Оваква ситуација доводи до перманентног стања стреса па не чуди што су најзаступљенија обољења Новосађана повезана са оваквим начином живота.“

4. Смањена безбедност грађана (20)

- пораст насиља (младих)
- небезбедне улице
- пораст криминала
- немоћ/неефикасност надлежне службе

„Безбедност грађана није на адекватном нивоу - криминалитет, насиље, нарочито малолетника, као и уништавање игралишта и околине значајно умањује квалитет живота. “

„Квалитет живота умањује, горе наведена небезбедност на улицама града и немогућност надлежних органа да се са тим проблемом изборе.“

5. Проблеми у саобраћају (23)

- гужва – превише аутомобила
- мало паркинг места
- лоша регулација
- недовољан број аутобуса ГСПа (приградска насеља)

„Сви грађани су константно изложени повећаним нивоима буке услед градског саобраћаја као и смањеном квалитету ваздуха, што се уредно документује у Еколошком билтену Града Новог Сада, који издаје Управа за животну средину. Такође, квалитет живота умањују неадекватно дизајниране улице, стамбени објекти, као и регулација градског саобраћаја.“

„Квалитет живота умањује то што пешачких стаза нема довољно, а и оне које постоје често су заузете паркираним колима. Недовољно је и паркинг места у граду, те су возила често паркирана и на коловозу, као и на тротоарима.“

„Поједина приградска места немају довољно аутобуса, те становницима тих места није лако да дођу града, оду до лекара, на посао, у школу.“

6. Проблеми животне средине (23)

- загађеност ваздуха
- бука
- лош квалитет воде
- ниска еколошка свест
- непостојање система за рециклажу

„...Загађеност ваздуха услед повећаног броја аутомобила.“

„...Лош квалитет воде.“

„...Вода за пиће која услед пуштања непречишћених или делимично пречишћених комуналних и индустријских отпадних вода, уношења чврстог отпада, укључујући и тешко разградив пластични отпад, као и активности у сливном подручју воденог екосистема, драстично утичу на погоршање квалитета воде.“

„Према подацима из октобра 2012. године, четвртина становништва Града Новог Сада се сматра веома угрожено буком, доминантно у индустријској зони и зони градског центра и градских саобраћајница (Загорац Маринела и др, 2012.).“

"Квалитет живота у Новом Саду умањује градска гужва и бука. На саобраћајницама се често ствара гужва, јер радови често нису добро испланирани и координисани и дуго доводе до немогућности пролаза.“

„Недовољно присуство свести грађана о потреби чувања здраве средине.“

4.3.4 Анализа есеја на питање „Шта доприноси квалитету живота у Новом Саду?“

Теме које осликавају одговоре испитаника на питање „Шта доприноси квалитету живота у Новом Саду?“ тичу се положаја Новог Сада као регионалног центра у коме се налази мрежа институција из свих области, али и његовог повољног географског положаја. Уређени градски простори су препознати као важна ставка која доприноси квалитету живота у граду. Новосађани, њихов менталитет и вредности, као и бројна дешавања културног, спортско-рекреативног и забавног карактера су испитаници издвојили као факторе који доприносе лепоти живљења у Новом Саду.

Основне теме:

1. Уређени градски простори (21)
2. Регионални центар: постојање мреже институција (18)
3. Географски положај (18)
4. Дешавања у граду (18)
5. Људи и вредности (7)
6. Ангажман организација цивилног друштва (6)

Теме, подтеме и илустрације из есеја

1. Уређени градски простори (21)

- зеленило у граду и паркови
- реконструисан кеј
- постојање/изградња бицилистичких стаза
- Штранд
- старо језгро и поједини квартави
- шеталишта и улице
- спортски терени и теретане
- изграђени велики булевари

„Квалитету живота доприноси велика концентрација младих људи и идеја, као и неке акције које су спроведене у граду а по мери и потреби грађана. Један веома добар и позитиван пример је реконструкција Новосадског кеја, где су изграђене нове пешачке и бицилистичке стазе, као и стазе за трчање. Такође, изграђени су и многобројни спортски терени и отворене теретане што свакодневно привлачи много грађана.“

„Велики допринос квалитету живота је и то што се све више пажње посвећује изградњи и обнови бицилистичке инфраструктуре, што доприноси бољем, бржем, здравијем и квалитетнијем превозу великог броја грађана.“

„... Зелена дворишта урбанијих делова града, попут Лимана и мирни квартави старинских кућа, попут Подбаре штите грађане од саобраћајног загађења.“

2. Регионални центар: постојање мреже институција (18)

- мрежа здравствених институција
- универзитетски центар
- културно-уметнички центар
- мрежа васпитно-образовних институција
- институције социјалне заштите

„Постојање добро развијене мреже здравствених установа свих нивоа, као и број стручног медицинског особља, доприносе квалитетној здравственој заштити становника Новог Сада упркос сиромаштву и економској кризи. Град такође има развијену мрежу образовних установа, установа културе, спортских објеката и др.“

„...Велика вредност Новог Сада је Универзитет који омогућује да млади људи остану у граду, али још више да велики број младих из ближег и даљег окружења гравитира ка њему као образовном центру...“

3. Географски положај (18)

- Фрушка гора
- Дунав
- могућност бављења рекреацијом

„У Новом Саду квалитету живота доприносе многобројни аспекти. У првом реду природни, река Дунав и Фрушка гора, непрегледна равница као извор многих пољопривредних култура којима ова регија обилује...“

„...Новосађани имају среће што је надамак њиховог града прелепа Фрушка гора, и што шетајући њеним многобројним планинарским стазама могу да предупредe болести и тако избегну потребу блиског контакта с нашим здравственим установама.“

4. Дешавања у граду (18)

- богат културно-уметнички живот
- спортско-рекреативни живот
- забавни живот

„Свакако велики број различитих културних и спортских дешавања и манифестација. Изложбе, представе, пројекције филмова, квалитетан спортски програм, омогућавају Новосађанима да своје слободно време утроше на најбољи могући начин.“

„Уређена плажа ШТРАНД, срећен кеј са спортским теренима, релативно довољан број бицикличких стаза, близина Фрушкогорских излетишта, постојање извесног броја базена. Предност постојања свих нивоу образовних и здравствених установа.“

5. Људи и вредности (7)

- менталитет Новосађана
- међуљудски односи
- традиција и култура

„Прави Новосађани “

„Имамо једни друге да заједно складно живимо и уживамо у својим различитостима.“

„Грађани Новог Сада, дефинитивно.“

„Природа, добар географски положај, близина Фрушке горе, Дунав, али и карактер Новосађана, доприносе квалитету живота“

„Посебно треба истаћи традиционалну позитивну мултикултуралну сарадњу у међунационалним односима која обогаћује живот грађана.“

„Квалитету живота доприноси највише квалитет људи као појединаца, традиција, култура, историјско наслеђе, реноме који је стекао у претходном периоду, мултиетичност и толеранција грађана.“

Ангажман организација цивилног друштва (6)

- подстицање волонтеризма
- залагање за хуманије друштво
- неформално образовање деце и младих о здрављу

„...У граду постоји значајан број организација цивилног друштва које се залажу за већи квалитет живота у Новом Саду, здравију животну средину, здравије људе и хуманије друштво. По свом опредељењу, то су непрофитна удружења која окупљају мотивисане људе, заинтересоване да активно подстичу и доприносе унапређењу квалитета живота у Новом Саду. Ово је ресурс који Нови Сад може да користи у унапређењу услова живота у граду.“

4.3.5 Анализа есеја на питање „Какав Нови Сад желите да видите за 10 година?“

Најбројнија тема која се тиче визије Новог Сада за десет година односи се на различите аспекте урбанистичког планирања: урбанистичку, инфраструктурну, комуналну уређеност града, а акценат је и на Новом Саду као зеленијем граду и граду са развијенијом бициклическом културом. Нови Сад за десет година је представљен од стране испитаника и као економски напредан, безбедан град са модерним саобраћајним системом, а здравствена заштита и брига о животnoj средини би биле на високом нивоу. Према одговорима испитаника, атмосфера у граду за десет година би одисала развијеношћу и благостањем, културни живот би био богатији, те би у њему постојале могућности за све популације.

Основне теме:

1. Боље урбанистичко планирање (38)
2. Економски напредак (22)
3. Безбедан Нови Сад (21)
4. Здравствена заштита на вишем нивоу (10)
5. Модеран саобраћајни систем (13)
6. Град могућности за све популације (12)
7. Културни живот града (12)
8. Атмосфера у граду : развијеност и благостање (17)
9. Брига о животnoj средини (14)

Теме, подтеме и илустрације из есеја

1. Боље урбанистичко планирање (38)

1.а Зеленији Нови Сад (20)

„Да град буде чист, пун зеленила и оплемењеног простора у ужем делу центра“

„Нови Сад 2023. Крећем на посао, носим са собом разврстане отпатке (јер до тада имамо успостављено рециклирање комуналног отпада), седам на градски бицикли (изнајмљивање градских бициклова је постало уобичајни вид превоза запослених до посла), возим по савршеној бициклистичкој стази, сунце се промаља кроз дрвореде који су постављени дуж целе улице (зелени коридори се протежу дуж целе Србије), паузу од напорног рада проводим у башти на крову зграде. По повратку кући са породицом одлазим у један од многобројних паркова, у шетњу или на један од многобројних терена за рекреацију. Нови Сад је Урбана шума, а уређеност саобраћаја, постојање зелених коридора и терена за рекреацију допринели су побољшању стандарда, као и психичког и физичког здравља Новосађана.“

1.б Урбанистичка уређеност (15)

- проширено и одржавано старо језгро
- уједначен развој у свим деловима града
- улагање у подграђе Петроварадина
- „дизајн за све“

„Као архитекта конзерватор, желела бих да се посебна пажња посвети санацији и реконструкцији старих објеката. Да у Старом језгру града заживе пасажии, да објекти не буду само уређених фасада него целовито оспособљени, без нарушавања аутентичности старе архитектуре. Да се сачувају многи објекти од даљег пропадања тј. да се улаже у одржавање и ради према правилима струке.“

„Желимо да градски тргови буду враћени грађанима на коришћење а не да буду јавни паркинзи (нпр. Трг Републике, Трифковићев трг, итд.). Желимо да приступ приватним моторним возилима у центар града буде ограничен. Желимо да свако градско насеље има свој парк, а да град добије и један велики градски парк (рецимо површина између Новог Насеља и Нове Детелинаре).“

„Требало би да сваки део града добије свој центар, или пешачку улицу, ка којима ће гравитирати становници тих делова, са објектима управе и културе за те делове града. Једном речју град би требало да се планира као децентрализована урбана структура, а будући центри да буду повезани системима пешачко бициклистичких праваца.“

„Такође, потребно је сачувати и старе зграде које подећају на историју града, али и улагати у инфраструктуру и саобраћајнице, како би Нови Сад могао да парира највећим европским градовима по квалитету.“

„Требало би потпуно укинути колски саобраћај из Подграђа Петроварадина и ту направити културни центар.“

„Да сви који имају посебне потребе могу да имају комфоран боравак у граду, како би се укључили у живот и комуникацију. (Усвојена је Стратегија приступачности која као први стратешки циљ има стварање услова за примену приступачности у Граду Новом Саду, у складу са концептом „Дизајн за све“, на јавним површинама, у јавном превозу, у јавним објектима и у области информација и комуникација.)“

1.в Комунално уређен град (15)

- чистији
- развијен систем одлагања отпада

„...Желим да видим град без смећа кога сада има на сваком кораку.“

„...Са очуваним контејнерима, који омогућавају сортирање робе за рециклажу.“

1.г Инфраструктурно уређен град (12)

- више паркинга
- саграђене саобраћајнице
- више мостова

„Широке саобраћајнице, добра саобраћајна повезаност делова града, модерне, квалитетне зграде, добра урбанистичка решења, чистоћа, култура...“

1.д Нови Сад – град бициклиста (8)

- добра бициклистичка повезаност
- развијена бициклистичка култура

„За десет година желимо да видимо такав Нови Сад који ће да буде подређен пешачком, бициклистичком и јавном саобраћају и који ће бити много зеленији него што је то случај данас. Желимо да свако насеље има безбедну бициклистичку стазу која ће да води до центра града, као и да повезује то насеље са осталим насељима. Желимо такође, да шири центар града буде добро повезан бициклистичким стазама или да саобраћај буде тако регулисан да бициклисти могу да се безбедно крећу најпрометнијим улицама (нпр. Булеваром Михајла Пупина, Суботичком улицом). Желимо да испред сваке јавне установе, као и испред приватних предузећа која пружају услуге великом броју грађана (типа трговине, супер маркети, тржни центри, итд.) увек буде обезбеђен паркинг простор за бицикла на адекватном месту.“

2. Економски напредак (22)

- привредно развијен град
- развијена индустрија
- више радних места
- бољи животни стандард
- (одржив) економски развој

„...Потребно је радити на покретању индустријске производње, поспешивати сваки вид производње, јер је некадашња индустрија Новог Сада била позната на територији бивше земље, а данас је веома мало предузећа која се баве производњом, а без ње нема стварног напретка. Постоје велики потенцијали у индустријском подручју које излази на реку и канал али су капацитети данас најчешће празни и неискоришћени. Улагањем у индустрију отворила би се преко потребна радна места чиме би се велики број грађана који данас не раде упустио и допринесио привредном развоју града.“

„Пре свега да се покрене производња у свим аветињски празним предузећима. да се уреди простор око фирми, цвеће, да се добије пријатнији осећај када се нађе у окружењу тих предузећа. Да се повећају примања, а тиме и куповна моћ. Да могу да се планирају одмори...“

3. Безбедан Нови Сад (21)

„Желео бих да се криминал смањи на најмању могућу меру, и да полиција и остали органи реда помажу грађанима а не само да их кажњавају.“

„Да град буде безбедан за кретање кроз град и живот у домовима грађана.“

4. Здравствена заштита на вишем нивоу (10)

„...мање чекања приликом заказивања код доктора и већа љубазност медицинског особља.“

„Град који би обезбедио све што недостаје тренутно у Новом Саду (болница на секундарном нивоу, инфраструктурна уређеност целог града, смањење бирократских процедура, нормалан однос запослених у јавној управи према грађанима, институционално решавање проблема напуштених животиња, подизање нивоа бриге и помоћи социјално угорженим категоријама становништва, здравствена заштита на европском нивоу у сваком погледу.“

5. Модеран саобраћајни систем (13)

- бољи градски превоз
- уређенији саобраћај
- еколошки модели транспорта

„...Градски превоз треба да буде још боље организован, те да сва приградска места имају чешће обезбеђен превоз до, као и од града.“

„Увести дане без саобраћаја моторних возила. Решити питање увођења трамваја и возила на електрични погон.“

6. Град могућности за све популације (12)

- бољи услови за родитеље
- боља брига о вулнерабилним групама
- довољно вртића за сву децу
- да млади не желе да оду из државе

„...да радно време родитеља буде прилагођено вртићима и школама, да породице буду снажне...“

„Посебну пажњу требало би посветити особама са инвалидитетом, у смислу више начина који омогућују прилаз особама са инвалидитетом стамбеним зградама, школама, факултетима, библиотекама, болницама и домовима здравља, биоскопима, позоришту, културним и спортским дворанама; као и промоцији равноправног запошљавања особа са инвалидитетом. Паралелно са запошљавањем, требало би више радити на организацији и промоцији спортских манифестација и рекреације особа са инвалидитетом, уз могућност бесплатних здравствених прегледа ових лица, адекватне савете и бесплатан услужни сервис, у смислу пратње код лекара, пратње на рекреацију, помоћ у кући и др. Посебну пажњу требало би посветити и старијим лицима који заслужују достојанствену негу, бригу и пажњу, у смислу изградње хостела за стара и болесна лица, који би пружали адекватну негу и смештај, са одговарајућим садржајима, бесплатно или уз симболичну накнаду.“

„Сва деца предшколског узраста требало би да имају неометан и сигуран приступ предшколском образовању, које би за сву социјално угрожену децу било обезбеђено и финансирано средствима Града, без обзира да ли похађају јавне или приватне предшколске установе. Сва деца из маргинализованих група требало би да буду укључена у вртиће, и то од што ранијег узраста, да би се надокнадили недостаци и мањак подстицаја у њиховим породицама. Сва деца би требало да буду укључена у основно образовање. Поред вртића, основне школе у граду требало би да буду места на којима се интензивно промовише здравље и здравствено васпитавају деца од првог до осмог разреда. То подразумева стварање здравих школа, са условима у којима се деца навикавају и уче о основним животним вештинама за здравље, као и о вештинама заштите и очувања животне средине.“

7. Културни живот града (12)

- улагање у културу
- повећан квалитет и обим културних садржаја
- нов простори за културу (за све)

„...Град би требало да развија своје туристичке и културне потенцијале и брине о заштити животне.“

„Желим да се у том интервалу подигне квалитет и обим културних садржаја а сходно томе и одговорност задужених институција без политичких утицаја.“

„...да град добије градске галерије и концертну салу, културни центар у коме би се одржавале бесплатне психолошке радионице, обуке за рад на рачунару, предавања за младе и друге едукације...“

„Отворити бесплатну библиотеку за све грађане.“

8. Атмосфера у граду : развијеност и благостање (17)

- модеран, развијен, културан, здрав град
- насмејани , задовољни и оптимистични људи
- складни међуљудски односи

„Као модеран, развијен и богат град који поштује своју традицију, као град безбедних улица, насмејаних људи, без бахатог понашања и некултуре.“

„Задовољне, насмејане људе. Здраву и обећавајућу младост, вредну и жељну знања, без незаслужених терета остављених им у наслеђе, са вољом и жељом да остваре више, лепше и боље од својих родитеља. Оптимизам младих мајки и очева, који ће имати довољно времена за пажњу и љубав према својој деци, и који ће дочекати своје унуке и праунуке. Задовољство оних који заслужено уживају у јесени својих живота, и не рачунају време по датуму за пензију, него по лепим стварима, загрљајима и бризи својих ближњих, датумима рођендана својих брижних потомака. Школарце који су већи и јачи од своје школске торбе, који се друже, играју, баве се спортом, жуде за знањем, поштују учитеље и родитеље, безбедно иду до школе и куће, памте своје школске дане по првом заљубљивању, а не по првој цигарети, сами стичу своје знање и звање, а не купују га.“

„Било би дивно да за 10 година у Новом Саду владају добри међуљудски односи у смислу међусобног разумевања, поштовања и добре комуникације (што свакако подразумева способност слушања), безусловног прихватања (не само толеранције) у свим односима (у породици, на послу итд.), као и да се политичари залажу за истинске вредности и воде политику у интересу и добробити свих грађана, а не да буду вођени личним интересима.“

9. Брига о животној средини (14)

- развијена еколошка свест грађана
- развијен систем раздвајања отпада и рециклаже
- висок степен заштите животне средине

„За 10 година Нови Сад би требало да има потпуно развијену свест о важности очувања животне средине. Дивље депоније, као и проблем са којим се данас срећемо свакодневно би се решио на адекватан начин тако да дивље

депоније више не би ни постојале. Еколошки освешћени грађани више не би одлагали отпад на било коју површину, већ само на одређена места за ту намену. Овим начином више се не би сусретали са ружном сликом разбацаног смећа по граду."

„Нови Сад за десет година видим као град са развијеним механизмима раздвајања отпада, и развијеном свешћу о значају заштите животне средине.“

„За десет година желим да видим Нови Сад, као еколошки уређену средину на нивоу водећих европских градова, препознатљивих по уређеним комуналним системима и здравој животној средини.“

4.3.6 Анализа есеја на питање „Шта је потребно учинити како би се остварила та визија?“

У одговорима испитаника на питање „Шта је потребно учинити како би се остварила та визија?“ најприсутнија тема тиче се **начина управљања градом**, где грађани виде могућност остварења визије коју би желели за Нови Сад за десет година кроз промену начина запошљавања, кроз стварање универзалне стратегије за развој града која је независна од политичких прилика, бољу комуникацију између институција, сектора и појединаца, као и кроз укључивање грађана у доношење одлука које су важне за град. Даље, побољшању квалитета живота у граду према одговорима испитаника, би допринела и промена односа појединца према граду у смислу активне партиципације, доживљаја припадности граду те развијеној свести о заједничкој имовини. Такође, унапређење правног система је још један корак препознат као битан за развој Новог Сада.

Напомена: додатне теме су издвојене у склопу овог питања а то су: развити економију, унапредити саобраћај, здравствени систем, животну средину, прилагодити урбани дизајн потребама грађана, повећати безбедност. Оне неће бити обрађене детаљније овде с обзиром да представљају понављање тема из претходног одељка. Теме и подтеме које су детаљније обрађене тичу се одговора на 6. питање у ужем смислу.

Основне теме

1. Променити начине управљања (22)
2. Променити однос појединца према граду (21)
3. Унапредити правни систем (10)

Теме, подтеме и илустрације из есеја

1. Променити начине управљања (22)

- дати предност стручњацима, а не интересним групама
- створити праведнији систем: смањити бирократију и искоренити мито и корупцију

- планирање развоја града и решавања проблема: систематски, јавно, независно од политичких прилика
- боља комуникација између сектора, институција и појединаца
- укључити грађане (младе) у процес доношења одлука

„...У остваривању горе наведеног потребно је установити принципе и критеријуме којих се треба чврсто држати. Увести Институцију личне одговорности. Стати на пут негативној селекцији кадрова у свим струкама, структурама и институцијама...”

„Под хитно морају заживети институције система ослобођене вишка бирократије, мора да завлада право, а да се искорени колико је то могуће мито и корупција.”

„Требало би укључити стручне људе у планирање града! Стручњаци са Универзитета ретко се позивају да учествују у процесима доношења стратегија и одлука које су битне за развој града. Наше стратегије су углавном краткорочне и због тога се не остварују јер трају од избора до избора, те не постоји континуитет у планирању и доношењу битних одлука развоја. **Треба формирати стратегију која ће бити независна од политике, и спроводити је континуирано у дугом временском периоду**, која ће бити подређена својим становницима и стално радити на унапређењу градских простора који су огледала људи који у њима живе.”

„Неопходна је координација свих актера који учествују у планирању и реализацији различитих градских стратегија, уз промоцију сарадње и партнерства јавног и приватног сектора. У планирању, организовању и пружању услуга грађанима Новом Сада треба да буде омогућено равноправно учешће актера из оба сектора.”

„За остварење ове визије неопходан је труд и сарадња на свим нивоима и међу свим институцијама, али и сарадња између свих нас појединачно, јер сматрамо да сваки град, сваку институцију и свако предузеће чине управо људи. Ми смо ти који смо одговорни за стварање доброг, квалитетног (здравог) живота у неком граду, институцији, фирми и породици.“

„Улагати у младе, у вредне и паметне студенте. Оформити тим младих људи који ће направити дугорочан план, из сваког угла сагледати Нови Сад и зацртати неке оствариве циљеве. Нови Сад треба прво на најбољи начин да искористи све што има да понуди, а то су по мом мишљењу млади, и њима дати прилику да учине нешто више. Дакле, подмладити управу града и мало пустити њих да воде. Верујте, млади имају много више потенцијала него што људи мисле. Не желе само да се зезају, журкају итд. Желе да учине нешто више, јер воле Нови Сад и не желе да га напусте. А многи то ураде, јер, нажалост, не могу своје циљеве да остваре овде. Омогућите младима да све своје циљеве остваре баш у Новом Саду и на добром смо путу!”

2. Променити однос појединца према граду (21)

- подстицати личне иницијативе - активна партиципација
- развијати доживљај припадности граду
- повећати свест грађана о заједничком животу и друштвеној имовини

„Потребно је да се грађани и удружења грађана стимулишу и едукују како да се активно укључују у процес планирања политика града, тј. у развој и унапређење својих локалних заједница...Грађани морају бити упознати да 'имају право на свој град' и да живот у Новом Саду може, мора и треба да буде хуманији.”

„Једно су инвестиције у објекте, а друго утицање на побољшање свести грађана о правилима живота у граду. Код деце полазника вртића и основних школа стварати свест да је град њихов и да воде рачуна о њему.”

„...Оно што је такође потребно јесте повећање свести грађана о заједничком животу и друштвеној имовини. То би требало првенствено да се ради у породици али и школа организованом едукацијом мора да има утицај на колективну свест наше деце где би генерације превазишле родитеље у том смислу. Довољно је да нико не баци папирић, пикавац, да чисти испред своје зграде, да одржава аутомобил чистим, да радници одржавају заједнички простор испред радњи и јавне комуналне службе не би имале толико посла.”

3. Унапредити правни систем (10)

- поштовање и ефектна примена законских и подзаконских аката
- промена прописа и регулатива

„Сви ми кад прођемо таблу са натписом Република Србија и изађемо из ње, истог секунда све радимо по правилима службе, али и обрнуто кад се вратимо из белог света одмах, без обзира колико смо времена тамо провели, почнемо да се понашамо по нашки и не вежемо појас, правимо прекршаје који се тамо наплаћују и до 100 евра, вичемо на друге путнике, а тамо шапућемо и не пада нам на памет да помислимо да се они нису родили такви већ су од малена научени да се морају због свог добра, морају понашати у складу са тим правилима јер ће им тако свима бити боље, а систем сталне контроле им не дозвољава другачије.”

„...Потребно је донети низ промена у прописима који се тичу планирања објеката, планирању саобраћајне инфраструктуре као и измене у политикама регулације саобраћаја и политици планирања зелених површина. Нпр. треба увести обавезу да инвеститори морају да у новим објектима обезбеде просторију за паркирање бицикала (бициклану) као и да морају да граде подземне гараже и обезбеде зелене површине у дворишту зграде. Мора се променити политика паркирања у граду, као и дестимулисати коришћење приватних аутомобила за долазак у централне делове града, као и узурпација зелених површина за паркиралишта.”

„Треба да се настави и интезивира са едукацијом становника Новог Сада, али и да се поштри систем кажњавања за комуналне, саобраћајне и друге прекршаје, али и социолошке и културолошке разлике дотеривати кроз додатне активности на терену за све у Новом Саду.”

4.4 ЗАКЉУЧАК

„Брза процена“ квалитета живота у Новом Саду спроведена је у оквиру пројекта „Нови Сад – здрав град“ према методологији Европске мреже здравих у циљу бољег разумевања перцепције коју значајни представници заједнице имају о различитим аспектима квалитета живота у Граду Новом Саду. У наредном кораку одржан је радни састанак односно „Консензус конференција“ са учесницима „брзе процене“ током које су предстваници различитих сектора градског живота заједно радили на одређивању приоритетних области за здравствене интервенције у Граду Новом Саду.

4.5 ЛИТЕРАТУРА

1. Anneth H, Rifkin S. Guidelines for Rapid participatory appraisals for assessing community health needs: A focus on health improvements for low-income urban and rural areas. Geneva: World Health Organization, Division of Strengthening of Health Services; 1995.
2. Green J, Thorogood N. Qualitative methods for health research. London: Sage; 2014.
3. Mukulčić T, Basanić Čuš N, Rajčević M, Šogorić S. Gradska slika zdravlja i okvir gradskog plana za zdravlje Grada Poreča. Poreč: “Zdravi grad” Poreč i Grad Poreč; 2008.
4. World Health Organization, Regional Office for Europe. City Health Development Planning. A Working tool: concept, process, structure and content. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2001.
5. World Health Organization, Regional Office for Europe. City health planning. The Framework. WHO Regional Office for Europe; 1996.
6. World Health Organization, Regional Office for Europe. Community participation in local health and sustainable development. Approaches and techniques. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 1996.
7. World Health Organization, Regional Office for Europe. City health profiles: How to report on health in your city. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 1994.
8. World Health Organization, Regional Office for Europe. Twenty steps for developing a healthy cities project. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 1992.

5. КОНСЕНЗУС КОНФЕРЕНЦИЈА

Град Нови Сад, Градска управа за здравство Града Новог Сада и Институт за јавно здравље Војводине у оквиру пројекта „Нови Сад – здрав град“ организовали су радни састанак односно Консензус конференцију која је одржана 9. децембра 2014. године у ШОСО „Милан Петровић“, Бате Бркића бб (Ново насеље).

На конференцији су учесници, представници заједнице, били у прилици да дају свој допринос у формулисању циљева за унапређење и очување здравља грађана. Тако формулисани циљеви биће, у наредном периоду, полазна тачка приликом креирања стратешког документа - Градског плана за здравље Града Новог Сада.

На конференцију су позвани грађани, релевантни представници институција/организација из свих сектора и нивоа функционисања града, чиме је испуњен један од основних принципа „Здравих градова“ - активна партиципација и мултисекторски приступ у креирању здравствених интервенција у заједници.

На основу регистрације учесника конференцији је присуствовао 61 учесник и 14 модератора из Института за јавно здравље Војводине.

Програм Консензус конференције

- Отварање Конференције и поздравна реч
- Основне информације о пројекту „Нови Сад – здрав град“
- Доц. др Оља Нићифоровић Шурковић
- Здравствено стање становништва Града Новог Сада
- Проф. др Ержебет Ач Николић
- Представљање резултата „Брзе процене квалитета живота у Новом Саду“
- Доц. др Снежана Укропина
- Рад по групама: формулисање приоритетних подручја будућег деловања на унапређењу здравља Града Новог Сада
- Презентација резултата рада по групама и закључци

Консензус конференцију је отворила прим. др Мила Уверић Радовић, начелница Градске управе за здравство Града Новог Сада, која је упознала учеснике са досадашњим активностима у оквиру Пројекта „Нови Сад – здрав град“ и обавестила их о добијању потврде о приступању Шестој фази Европске мреже здравих градова.

Уводни део састојао се из три предавања. У првом је доц. др Оља Нићифоровић Шурковић упознала присутне са концептом и циљевима Европске мреже здравих градова, затим је проф. др Ержебет Ач Николић представила најважније индикаторе здравственог стања становништва Новог Сада за 2013.

годину и на крају је доц. др Снежана Укропина изнела резултате „Брзе процене квалитета живота у Новом Саду“.

У другом делу одвијао се рад по групама. На основу пет приоритетних области дефинисаних анализом резултата „Брзе процене“ (РПА анализе) учесници су разврстани у пет група:

- 1) урбанизација, екологија и развој,
- 2) безбедност,
- 3) култура,
- 4) здравствена заштита и
- 5) запошљавање и социјална сигурност.

Учесницима је дато упутство за рад по групама и путем презентације објашњен начин рада на опису проблема, дефинисању циљева и носилаца активности на унапређењу здравља у Граду Новом Саду. Циљ рада по групама је био формулисање приоритетних подручја будућег деловања на унапређењу здравља Града Новог Сада.

Листа учесника Консензус конференције по радним групама

1. Урбанизам, екологија и развој

Редни број	Име и презиме	Институција/организација и радно место
1.	Јелена Шимала	ГУ за заштиту животне средине Града Новог Сада; виши сарадник
2.	Владимир Мркајић	Новосадска бицикличка иницијатива Саветник за развој бицикличког саобраћаја
3.	Лука Бајић	ЈКП „Зеленило“ Одговорни пројектант
4.	Славица Ликић	Завод за изградњу града С.организатор за урбанизам и инфраструктуру
5.	Билјана Јовичић	ЈКП „Информатика“ Менаџер квалитета
6.	Катарина Ћурчић	ЈКП „Водовод и канализација“ Сектор: Контрола квалитета и животне средине
7.	Драган Јовановић	Факултет техничких наука Ванредни професор
8.	Срђан Црквењаков	ЈП „Пословни простор“ Помоћник директора
9.	Јулијана Торовић	ГУ за инспекцијске послове Града Новог Сада Главни инспектор за заштиту животне средине

Редни број	Име и презиме	Институција/организација и радно место
10.	Маја Субаков	Градска управа за урбанизам и стамбене послове Шеф одељења
11.	Бурсаћ Александар	ЈКП „Зоохигијена и ветерина“ Директор
12.	Маријана Стипић	Градска управа за комуналне послове Шеф одсека
13.	Стеван Пиварски	Градска управа за привреду Стручни сарадник

2. Безбедност

Редни број	Име и презиме	Институција/организација и радно место
1.	Мирјана Вукоје Доротка	Основно јавно тужилаштво у Новом Саду Заменик основног јавног тужиоца
2.	Савка Војводић	МУП Полицијска управа Нови Сад Шеф одсека за људске ресурсе
3.	Младен Петровић	Институт за јавно здравље Војводине Начелник Центра за контролу и превенцију болести
4.	Никола Велхес	Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање, Филијала Нови Сад Виши сарадник за против-пожарну заштититуту
5.	Бранислава Станимиров	Дом здравља Нови Сад Начелница Службе за здравствену заштиту деце
6.	Дане Жигић	Адвокатска комора Приватна пракса
7.	Божана Драгишић Докмановић	Завод за хитну медицинску помоћ Нови Сад Лекар
8.	Нада Илић	Апотекарска установа Нови Сад Директор за здравствену делатност
9.	Маријана Чачић	Природно-математички факултете Нови Сад Референт за безбедност на раду и ППЗ
10.	Лидиа Туро	Завод за здравствену заштиту студената Лекар
11.	Дејан Вучковић	Црвени крст Новог Сада - Градска организација Координатор за ванредне ситуације
12.	Золтан Заварго	Технолошки факултет у Новом Саду Декан

3. Култура

Редни број	Име и презиме	Институција/организација и радно место
1.	Јасна Ђерманов	Музеј Града Новог Сада Секретар
2.	Бојана Петровић	Градска управа за културу Града Новог Сада Помоћник начелника за међународну сарадњу
3.	Иван Тушек	Медицински факултет Нови Сад Дечији стоматолог
4.	Ивана Гајић	Српско народно позориште Уредник дирекционог програма
5.	Наташа Стевановић	ОШ „Ђура Јакшић“ Каћ Професор хемије
6.	Горан Дуковић	<i>Chill out</i> , удружење грађана Председник удружења
7.	Милан Парошки	Завод за заштиту споменика културе Града Новог Сада; информатор
8.	Милан Долга	Новосадски Маратон Председник извршног одбора
9.	Данило Лучић	Веслачки клуб Данубијус Тренер
10.	Милица Кирћански	Градска библиотека Помоћник директора за библиотечке послове
11.	Светлана Боројевић	ГУ за спорт и омладину Града Новог Сада Извршилац за нормативне и правне послове
12.	Недељко Ђорђевић	ОШ „Ђорђе Натошевић“ Нови Сад Директор
13.	Јасмина Тушек	Специјалиста превентивне и дечије стоматологије

4. Здравствена заштита

Редни број	Име и презиме	Институција/организација и радно место
1.	Ана Хархаји	Медицинска школа „7. април“ Нови Сад Наставник стручне праксе
2.	Светлана Илић	Институт за јавно здравље Војводине Епидемиолог
3.	Татјана Егић	Дом здравља Нови Сад Начелница службе опште медицине
4.	Светлана Малешевић	Регионална лекарска комора Војводине Члан извршног одбора
5.	Александра Маринков	Завод за здравствену заштиту студената Координатор здравственог васпитања
6.	Милена Табаковић	Републички фонд за здравствено осигурање, Филијала за Јужнобачки округ Помоћник директора филијале
7.	Тајана Николић	Геронтолошки центар „Нови Сад“ Руководилац здравствене заштите

Редни број	Име и презиме	Институција/организација и радно место
8.	Небојша Ђурашовић	Удружење Превент Председник
9.	Милош Пеулић	Омладина Јазаса Координатор волонтера
10.	Драгана Којадиновић	Градска управа за здравство Града Новог Сада Помоћник начелника
11.	Владислава Турчиновић	Градска управа за здравство Града Новог Сада Заменик начелника

5. Запошљавање и социјална сигурност

Редни број	Име и презиме	Институција/организација и радно место
1.	Нада Милић	Геронтолошки центар „Нови Сад“ Главна сестра
2.	Милутин Вукас	Месна заједница „Футог“ Савет МЗ
3.	Нада Арсенин	Национална служба за запошљавање, Филијала Нови Сад Руководилац Центра за особе са инвалидитетом
4.	Бранка Алексић	Градска управа за опште послове Стр. сарадник за праћење остваривања права
5.	Марина Мојић	Дечије село Педагог
6.	Милица Миковић	Градска управа за образовање Града Новог Сада Сам. стр. сар. за капиталне инвестиције за објекте средњих школа и вртића
7.	Нина Барановски	Организација глувих НС Секретар организације
8.	Стојанка Варајић	Заштитник Грађана града Новог Сада Заменик заштитника грађана
9.	Злата Нађ	Апотекарска установа Нови Сад фармакоинформатичар
10.	Марија Парници	Екуменска хуманитарна организација Члан
11.	Ђакон Лазар Мајсторовић	Српска православна црква - Епархија бачка Алмашки храм
12.	Миленка Обрадовић	Удружење за подршку особама са Даун синдромом, Нови Сад Стручни сарадник

Након завршетка рада по групама у завршном пленарном делу конференције, представници група су изнели своје закључке, који су, након дискусије, усвојени.

6. ОКВИР ГРАДСКОГ ПЛАНА ЗА ЗДРАВЉЕ ГРАДА НОВОГ САДА

На основу закључака Консензус конференције, израђен је радни документ - Оквир градског плана за здравље Града Новог Сада који ће бити полазна основа стручњацима за израду и доношење стратешког документа: Градског плана за здравље Града Новог Сада.

Као полазна тачка за унапређење здравља у граду, формулисани су приоритетни проблеми, циљеви и предложени носиоци активности у оквиру следећих области: 1) урбанизација, екологија и развој, 2) безбедност, 3) култура, 4) здравствена заштита и 5) запошљавање и социјална сигурност.

1. УРБАНИЗАЦИЈА, ЕКОЛОГИЈА И РАЗВОЈ

Приоритетни проблеми

1. Проблем планског уређења града – доношење планова и њихово спровођење, просторни и урбанистички планови (средњорочни и дугорочни), међусекторска сарадња, очување, надзор и контрола; проблем прилагођавања инфраструктуре броју становника; проблем приступачности јавним објектима, саобраћају и информацијама; број, доступност и управљање дечијим игралиштима; средњорочни програм уређивања грађевинског земљишта.
2. Пречистач отпадних вода и санитарна депонија, посебно медицински и електронски отпад; неодговорно власништво као извор проблема напуштених паса и мачака; прихватилиште за животиње.
3. Изградња саобраћајне инфраструктуре руралних делова Града; мало паркинг места (бесплатних) и јавних гаража, не на рачун зелених површина, стратешко планирање; гужва у саобраћају; учесталост броја полазака за приградска насеља.
4. Недовољно учешће грађана у доношењу одлука у области заштите животне средине; доношење градских одлука везаних за очување, надзор и контролу животне средине; неусаглашеност градских управа и предузећа, планова, недостатак координације на нивоу града; недовољно поштовање и сакционисање у оквиру важеће легислативе, примена прописа; нерешени имовинско-правни односи кроз градске одлуке; јачање професионализма појединаца у оквиру институција; примери добре праксе; континуална мерења квалитета ваздуха животне средине; чистоћа у граду; бољи рад инспекцијских служби; заштита изворишта воде – поштовање зона санитарне заштите.
5. Едукација запослених на радном месту и повећање просвећености становништва, едукација деце; подизање нивоа свести и културе живљења у граду; ниска еколошка свест – посебно енергетска ефикасност.

Циљеви и носиоци активности

1. Подизање нивоа еколошке свести и едукација свих категорија становништва уз учешће медија. Јачање професионализма у оквиру институција, примери добре праксе.

Носиоци: ГУ за заштиту животне средине, ГУ за образовање, ГУ за здравство и ГУ за социјалну и дечију заштиту, Универзитет у Новом Саду, НВО, медији, од момента усвајања континуирано.

2. Формирање координационог тела за мултисекторску сарадњу ради координисаног рада свих јавних служби у Граду.

Носилац: Град Нови Сад.

3. Побољшање управљања отпадом и опасним отпадом (изградња пречистача отпадних вода и санитарне депоније).

Носиоци: Град Нови Сад, Универзитет у Новом Саду 2016-2030.

4. Унапређење здравља свих категорија становништва кроз израду и имплементацију стратегија: одрживог саобраћаја, приступачности и зелених површина (2016-2030).

Носиоци: Град Нови Сад, Универзитет у Новом Саду, ЈКП, НВО.

5. Хумано планирање Града у складу са националном и међународно признатом регулативом.

Носиоци: Град Нови Сад - ЗИГ, ЈП Урбанизам, од усвајања континуирано.

Препоруке стручњака Института за јавно здравље Војводине

У оквиру приоритетне области *Урбанизација, екологија и развој* стручњаци Института за јавно здравље Војводине су допунили предложене циљеве:

1. Подизање капацитета за:
 - контролу емисије загађујућих материја у ваздуху животне средине;
 - повећање броја мерних места за аутоматско праћење квалитета ваздуха животне средине;
 - обезбеђивање здравствене исправности воде за пиће из јавних бунара на територији Града и насеља;
 - обезбеђивање здравствене безбедности воде за рекреацију - контрола емисије свих загађивача, обавезно пречишћавање отпадних вода пре испуштања у реципијент, поштовање зона санитарне заштите, обезбеђивање здравствене безбедности воде базена, изградња нових објеката, пречишћавање воде базена;
 - смањење нивоа буке у животној средини Града Новог Сада мултидисциплинарним приступом (урбанизам, саобраћај, зеленило, здравство);

- процену ризика животне средине на здравље становника Града Новог Сада.
- 2. Израда Акционих планова из области заштите животне средине у циљу прилагођавања становништва условима животне средине.
- 3. Израда прописа из области здравствене исправности воде базена и допуна прописа о укупном нивоу буке у животној средини Града Новог Сада.
- 4. Едукација становништва о контроли загађења ваздуха животне средине, о значају обезбеђивања довољне количине здравствено безбедне воде сваком становнику, безбедном начину коришћења воде за пиће и воде за рекреацију, контролисаном одлагању течног и чврстог отпада, о утицају чинилаца животне средине на здравље људи.

2. БЕЗБЕДНОСТ

Приоритетни проблеми

1. (Не)безбедност деце и младих: у саобраћају, вршњачко насиље, организовање младих у групе (нпр. навијачке, по деловима града, итд.) и нетолеранција према другим групама, касни изласци, злоупотреба психоактивних супстанци, алкохол, кладионице, коцкарнице, безбедност на интернету, утицај игрица и медија, безбедност објеката за младе – изласци и радно време (утицај законодавства, инспекција, спровођење санкција).
2. Породица као модел понашања, утицај породице на безбедност (занемаривање деце, пасивно родитељство, неодговарајући модел понашања, моралне вредности, проблем у комуникацији), проблем санкционисања проблематичног понашања, старе особе, особе са инвалидитетом, занемаривање, здравствена и социјална заштита).
3. Утицај друштва на безбедност, друштвене вредности, образовни систем без васпитног дела, безбедност људи и животиња, однос према животињама, азил, утицај медија, мањак ауторитета и позитивних идола, заштита података насупрот широко доступним информацијама, неодговарајућа, неефикасна казнена политика.

Циљеви и носиоци активности

1. Учење деце, младих и родитеља (будућих родитеља) о свим аспектима безбедности путем едукације у вртићима, школама, одговарајућим службама, медијима.

Носиоци: ГУ за образовање, ГУ за социјалну и дечију заштиту, ГУ за здравство, вртићи, школе, медији, религиозне заједнице, НВО, удружења родитеља.

2. Унапређење безбедности младих у угоститељским и спортским објектима путем ограничења и поштовања ограничења радног времена, поштовања закона о забрани продаје алкохола малолетним лицима, поштовање принципа добијање дозвола за рад, контроле објеката, рада инспекција, квалитетно и безбедно провођење слободног времена – нпр. омладински клубови у сваком крају града.

Носиоци: релевантне градске управе, инспекцијске службе, полиција, медији, НВО.

3. Унапређење безбедности у граду путем повећања мреже видео надзора и унапређења осветљења јавне расвете у свим деловима града.

Носиоци: локална самоуправа, ЈКП, полиција, ЗИГ.

4. Афирмација позитивних друштвених, породичних вредности, традиције, културе понашања и толеранције.

Носиоци: локална самоуправа, медији, религиозне заједнице, НВО, образовне институције.

3. КУЛТУРА

Приоритетни проблеми

1. Недовољно средстава за рад у култури; расподела средстава за културу; nedovoljno sredstava u smislu prevencije bolesti kroz razne manifestacije i događaje; neophodnost rada na organizaciji дешавања која индиректно кроз филмску, позоришну, ликовну и литерарну форму постају идеалан алат за превенцију болести.
2. Квалитет културне понуде; „једнократни“ културни програми.
3. Стратегија у области културе: дефинисање експлицитних критеријума за расподелу буџетских средстава установама културе и удружењима грађана.
4. Коришћење (и nedovoljno капацитета) простора у власништву Града Новог Сада за културне садржаје (проблем Библиотеке Града Новог Сада).
5. Које културне институције/установе/удружења имају највећи број корисника? (не уважава се ова чињеница, нити потреба да се култура конзумира у континуитету, као стил живота).
6. Нематеријална култура.
7. Неприступачност установа културе - мало се води рачуна о осетљивим групама (посебно особе са инвалидитетом) како да се укључе у социјализацију и културни живот Града Новог Сада (нису им доступне установе културе, недостатак рампи, препреке приликом уласка, људи се не осећају добродошли у такве установе, посета Петроварадинској тврђави, сем у сопственој режији, није могућа).

8. Ситуација изазвана падом морала друштва, образовања и приоритета „квази“ елите траје више од 20 година. Утиче на ментално (здравље уопште) становништва. Превелик утицај и уплив политике.
9. Недовољна подршка алтернативним програмима младих.
10. Недовољна информисаност о културним дешавањима. Недовољно интердисциплинарних тема и кооперације у садржајима културе Града Новог Сада. Побољшање у организацији културних догађаја.
14. Превише негативних садржаја и недовољно промовисање позитивних садржаја у гласилима Града Новог Сада.
11. Недовољна здравствена обавештеност, недовољна развијеност промоције здравља и превенције болести.
12. Економска несигурност и административне препреке (брзина доношења одлука, број формулара, неусклађеност буџетске и календарске године, неусклађеност закона...)
13. Недовољна подршка већ постојећим фестивалима (Златно звонце, Змајеве дечје игре...), нефинансирање школских хорова.
14. Недовољна промоција успеха деце и омладине (успех у школи, спорту, уметности, науци...).

Циљеви и носиоци активности

1. Повећати капацитете за продукцију већег броја културних алата за превенцију болести кроз културне манифестације и догађаје.
2. Информисати новинаре/новинарке о могућностима за коришћење афирмативних тема у циљу очувања менталног здравља.
3. Подршка и афирмација већ постојећим културним садржајима и развој нових.
4. Дефинисати јасну стратегију развоја у области културе (интрасекторска и интерсекторска сарадња, програмско повезивање свих установа културе без обзира на ниво надлежности које су на територији града Новог Сада. *UNESCO* смернице).
5. Већа подршка библиотекама као институцијама од посебног значаја за грађане града Новог Сада.
6. Календар културних догађаја.

Носиоци: локална самоуправа, установе културе, образовне институције, медији, НВО.

4. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Приоритетни проблеми

1. Проблем доступности здравствене заштите (начин заказивање прегледа, информациона неповезаност, дуге листе чекања, разлике у оптерећености изабраних лекара и др).
2. Недовољан обухват становништва превентивним прегледима.
3. Недостатак опште болнице и неискоришћеност капацитета Војно-медицинског центра Нови Сад.
4. Недостатак капацитета за збрињавање оболелих у крајњим стадијумима болести (палијативно збрињавање).
5. Проблеми у области менталног здравља (нарушени међуљудски односи, вршњачко насиље, злоупотреба алкохола и психоактивних супстанци).
6. Недовољна физичка активност.
7. Проблем квалитета и безбедности исхране (у средњим школама нема организоване исхране); проблем конзумирања брзе хране.
8. Проблем медијског извештавања у вези са здравством; значај се даје негативним извештајима и инцидентима, а у мањој мери позитивним примерима и успесима у очувању здравља грађана.

Циљеви и носиоци активности

1. Унапређење доступности здравствене заштите (начин заказивања прегледа).
Носиоци: здравствене установе, органи Града, РФЗО.
2. Повећање обухвата превентивним прегледима (систематски прегледи школске деце и студената, жена, скрининг прегледи на малигне и хроничне болести и др.)
Носиоци: органи Града, здравствене установе, образовне установе, медији и др.
3. Унапређење болничке здравствене заштите на секундарном нивоу оснивањем опште болнице за територију Града Новог Сада и обезбеђење капацитета за палијативно збрињавање (негу) у здравственим установама.
Носиоци: органи Града, ИЗЈЗВ.
4. Унапређење менталног здравља становништва.
Носиоци: органи Града, заједница, здравствене установе, образовне установе, медији, НВО.

- Унапређење здравља становништва кроз промоцију здравих стилова живота (физичка активност, правилна исхрана, квалитетно провођење слободног времена, смањење употребе психоактивних супстанци).

Носиоци: органи Града, заједница, здравствене установе, образовне установе.

- Унапређење квалитета исхране деце и младих у установама васпитно-образовног система.

Носиоци: ИЗЈЗВ, органи Града, медији, образовне установе, итд.

Препоруке стручњака Института за јавно здравље Војводине

У оквиру приоритетне области *Здравствена заштита* стручњаци Института за јавно здравље Војводине су допунили предложене проблеме и циљеве:

Приоритетни проблеми

- Примарну здравствену заштиту становништву Новог Сада обезбеђују Дом здравља Нови Сад, три Завода (за хитну медицинску помоћ, здравствену заштиту студената и здравствену заштиту радника) и Апотека Нови Сад. Више нивое здравствене заштите обезбеђују: Клинички центар Војводине, Институт у Сремској Каменици (за кардиоваскуларне болести, онкологију и плућне болести), Институт за здравствену заштиту деце и омладине Војводине, Специјална болница за реуматске болести Нови Сад, Завод за трансфузију крви Војводине, Завод за антирабичну заштиту, Клиника за стоматологију Војводине и Институт за јавно здравље Војводине. Од 2012. године, у План мреже здравствених установа је укључен и Војномедицински центар Нови Сад са 60 постеља.
- Здравствену заштиту становништва Новог Сада у 2014. години обезбеђивало је 8.085 радника, од тога 6.005 здравствених радника. Од укупног броја 1.517 су лекари (77,6% специјалиста), 125 стоматолога и 121 фармацеут. Кадровска обезбеђеност становништва здравственим радницима и приступачност ванболничке здравствене заштите је задовољавајућа у већини служби, осим у служби опште медицине, поливалентне патронаже и служби за здравствену заштиту деце, где постоји недостатак кадра.
- Обухват превентивним прегледима трудница и одојчади, мале и предшколске деце је одговарајући, док је остварење систематских прегледа ученика основних и средњих школа, студената као и одраслог становништва мање од потребног.
- Нови Сад нема општу болницу, тако да се становништво упућује на лечење у стационаре на терцијарном нивоу, које користи целокупно становништво Војводине.

- Болнички постељни капацитети износе 2.625 постеља, на којима је лечено 86.303 пацијената, уз просечно задржавање од 8,1 дана. У свим стационарним установама на 100 постеља, просечно је обезбеђен 31 лекар и 95 медицинских сестара/техничара. Просечна заузетост постеља на нивоу Општине је била оптимална и износила 72,9%, при чему је заузетост постеља на појединим Клиникама Клиничког центра Војводине била висока због чега су коришћене додатне постеље. Недостатак опште болнице, као и постељни капацитети Војномедицинског центра Нови Сад који не задовољавају потребе становништва за секундарном здравственом заштитом утичу на повећано оптерећење установа на терцијарном нивоу здравствене заштите.
- Ванболнички морбидитет одраслог становништва Новог Сада карактерише доминација хроничних незаразних болести. Болести система крвотока, болести система за дисање, болести мишићно коштаног система и везивног ткива, као и болести система за варење чине половину од укупног ванболничког морбидитета одраслог становништва Новог Сада.
- Најчешћи узроци оболевања деце предшколског и школског узраста Новог Сада су болести система за дисање, заразне болести и паразитарне болести. Код деце предшколског узраста значајно место још заузимају и болести ува и мастодиногог наставка, док код деце школског узраста, повреде, тровања и последице деловања спољних фактора.
- Болести мокраћно-полног система, заразне и паразитарне болести и тумори представљају водеће узроке ванболничког морбидитета жена. Посебан значај у оквиру групе заразних и паразитарних болести имају дијагнозе друге инфекције претежно пренете полним путем и сексуално преносиве инфекције хламидијом, док се у групи тумора значајем издвајају тумори мишића материце и дојке.
- Најзаступљеније групе у оквиру регистрованог болничког морбидитета су тумори, следе: болести система крвотока, трудноћа, рађање и бабиње, фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом, болести система за варење и болести мокраћно–полног система. Најчешћи узроци хоспитализације (уколико се изузму хоспитализације због спонтаног порођаја) су били: злоћудни тумори душника и плућа, злоћудни тумор дојке и друга медицинска нега.
- Проблем прекомерне ухрањености – гојазности деце и одраслих.
- Проблем неадекватних навика у исхрани (прескакање доручка, недовољно млека и млечних производа, недовољно поврћа и воћа, конзумирање претежно белог хлеба и пецива, превелики унос соли, простих шећера, животињске масти); проблем хроничних незаразних болести условљених неправилном исхраном.
- Проблем надзора над здравственом безбедношћу хране.
- Проблем недовољне физичке активности.

Препоруке

- У водеће узроке оболевања и умирања становништва Новог Сада спадају хроничне незаразне болести. У основи ових болести су ризична понашања и штетне навике (неправилна исхрана, физичка неактивност, пушење, гојазност, хипертензија и др.) који се могу ставити под контролу интензивирањем промотивно-превентивних мера и активности и јасним делегирањем задатака за спровођење стратегија са нагласком на мултисекторску сарадњу.
- Службу за поливалентну патронажу као посебно значајну у превентивном раду са свим вулнерабилним категоријама потребно је кадровски ојачати.
- Неопходно је повећати одазив становништва на систематске прегледе као значајне мере у откривању болести и поремећаја у здрављу свих категорија становништва интензивирањем превентивног рада изабраног лекара, едукацијом едукатора (породице, васпитача предшколских установа, наставника и др) и јачањем интерсекторских и мултидисциплинарних активности.
- И поред генерално добре кадровске обезбеђености примарном здравственом заштитом становништва Новог Сада, како би се одржао и унапређивао квалитет здравствене заштите неопходно је радити на ојачању свих ресурса, почевши од подржавања едукације кадрова, набавке нове и замене дотрајале опреме, па до увођења нових здравствених технологија. Такође, неопходно је ојачати и подстицати партнерство унутар свих нивоа здравствене заштите као и са локалном заједницом.
- Укупни болнички постелњни капацитети као и обезбеђеност кадровима у новосадским стационарним установама се највећим делом могу сматрати задовољавајућим. Међутим, формирањем опште болнице повећала би се обезбеђеност становништва секундарном здравственом заштитом што би значајно растеретило установе терцијарног нивоа. Тиме би се остварило побољшање доступности здравствене заштите и смањење листе чекања за одеђене интервенције и процедуре.
- У складу са савременим трендовима болничке здравствене заштите, оријентацијом на амбулатни рад и дневне болнице, неопходне су промене у структури и прерасподела постојећих постелњних капацитета у установама и на одељењима које немају оптималну заузетост постела. Ове промене морају бити усклађене са одговарајућом организационом и кадровском структуром, као и опремљеношћу установа, а у циљу даљег унапређења квалитета здравствене заштите и повећања ефикасности.
- Обезбеђење функционалне повезаности и сарадње болничких установа са другим установама система здравствене заштите а пре свега примарне здравствене заштите је такође неопходно за ефикасно функционисање система као и за унапређење квалитета здравствене заштите.
- Интензивирање популационих интервентних акција за унапређење здравља и превенцију масовних незаразних болести.

- Успостављање сарадње са центрима примарне, секундарне и терцијерне здравствене заштите у циљу превенције и лечења болести условљених неправилном исхраном.
- Успостављање мониторинга стања исхрањености предшколске и школске деце и активности у корекцији неправилне ухрањености.
- Одржавање и стално проширивање обима акредитација за контролу здравствене безбедности хране и предмета опште употребе.
- Успостављање мултидисциплинарне сарадње (ветерина, пољопривреда, фармација, технологија) у циљу што бољег постизања здравствене безбедности хране, obroка и предмета опште употребе.
- Успостављање сталне контроле санитарно-хигијенских услова у предшколским и школским установама.

5. ЗАПОШЉАВАЊЕ И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Приоритетни проблеми

Основни социјални проблем је социјална несигурност грађана која проистиче из високе стопе незапослености како међу младима тако и међу становништвом средње животне доби који су остали без посла (технолошки вишак, затварање предузећа и др). Социјалној несигурности грађана доприносе и неравноправни услови за жене при запошљавању, неравноправност која проистиче из година старости (особе средње доби које остану без посла), неравноправност која проистиче из припадности или неприпадности некој социјалној групи, непридржавање критеријумима који проистичу из квалификације приликом запошљавања.

Друга значајна карактеристика друштва је отуђеност и одсуство „здраве“ комуникације све до неприхватљивих облика понашања (неваспитаност, неуљудност, несусретљивост, несаосећајност).

Циљеви и носиоци активности

1. Доношење стратегије развоја социјалне заштите града Новог Сада, до краја 2016. године.
Носилац: Скупштина Града.
2. Дефинисање политике запошљавања (планирање, извођење и контрола спровођења са кључним елементима: стручност и квалификација, доследна примена законских прописа), у периоду од годину дана од усвајања документа.
3. Побољшати психосоцијалну едукацију грађана свих узраста (континуирана повезаност са школама и факултетима):
 - промовисање добросуседских односа (програмска активност);

- промовисање пристојног грађанског понашања (натписи у аутобусима, билборди);
- промовисање волонтеризма;
- унапређење социјалне мреже подршке (на неформалном и формалном нивоу са оснивањем организација за пружање социјалне подршке);

Носиоци: локална самоуправа, образовне институције, НВО, медији.

7. ГРАД НОВИ САД КРОЗ ОБЈЕКТИВ ГРАЂАНА

Грађани су својим фотографијама дочарали резултате „Брзе процене квалитета живота у Граду Новом Саду“ осврћући се на неке од аспеката који доприносе или умањују квалитет живота у Граду Новом Саду.

Шта доприноси квалитету живота у Новом Саду?

1. УРЕЂЕНИ ГРАДСКИ ПРОСТОРИ, ПРИЛАГОЂЕНИ ЉУДСКИМ ПОТРЕБАМА

Старо језгро

Аутор: Срђан Срђанов

Аутор: Ненад Продановић

Аутор: Ненад Продановић

Аутор: Ненад Продановић

Петроварадинска тврђава

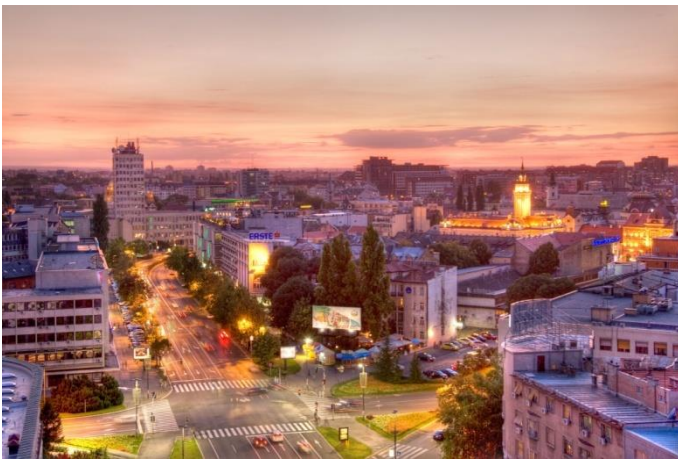

Аутор: Срђан Срђанов

Аутор: Срђан Срђанов

Широки булевари

Аутор: Срђан Срђанов

Аутор: Ненад Продановић

Зеленило

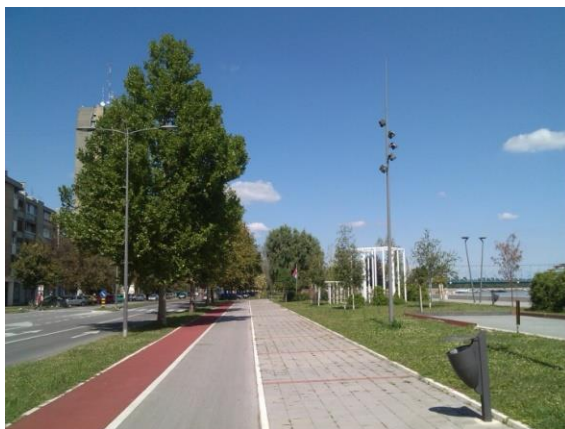

Аутор: Ненад Продановић

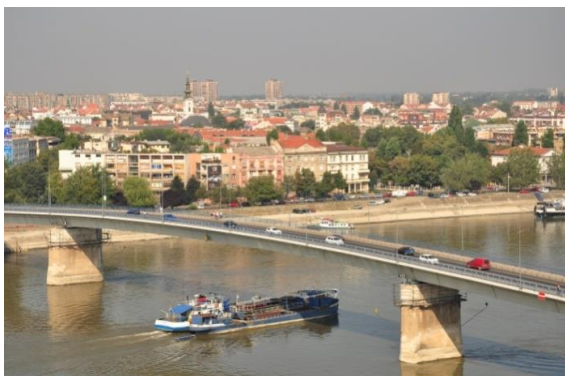
Аутор: Владимир Мркајић

Реконструисан кеј

Аутор: Владимир Мркајић

2. ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ

Аутор: Срђан Срђанов

Аутор: Ненад Продановић

3. ДЕШАВАЊА У ГРАДУ

Аутор: Срђан Срђанов

*Назив: „ЕХИТ Фестивал“
Аутор: Срђан Срђанов*

Назив: „Дани Бразила“
Аутор: Ненад Продановић

Аутор: Срђан Срђанов

4. ЉУДИ И ВРЕДНОСТИ

Аутор: Ненад Продановић

5. АНГАЖМАН ОРГАНИЗАЦИЈА ЦИВИЛНОГ ДРУШТВА

*Назив: „Новосадска Критична маса“
Ауторка: Снежана Русовић*

Назив: „Фестивал Добродошли на Насеље 2”
Ауторка: Моника Мађар

Шта умањује квалитет живота у Граду Новом Саду?

1. НЕУРЕЂЕНИ ГРАДСКИ ПРОСТОРИ

Назив: „Соба са погледом”
Аутор: Ненад Продановић

Аутор: Игор Вукићевић

Ауторка: Биљана Поповић

2. НЕПРИЛАГОЂЕНОСТ ЈАВНИХ ПРОСТОРА ЉУДСКИМ ПОТРЕБАМА

Мало зелених површина и паркова

Аутор: Владимир Мркајић

Аутор: Владимир Мркајић

Мало дечијих игралишта

Аутор: Владимир Мркајић

*Назив: „Место за игру?“
Аутор: Владимир Мркајић*

Мало простора за рекреацију и одмор у појединим деловима града

Аутор: Владимир Мркајић

Аутор: Владимир Мркајић

Ауторка: Биљана Поповић

3. КОМУНАЛНИ ПРОБЛЕМИ

Аутор: Игор Вукићевић

Назив: „Мирис града“
Аутор: Ненад Продановић

4. ПРОБЛЕМИ У САОБРАЋАЈУ

Гужве и мало паркинг места

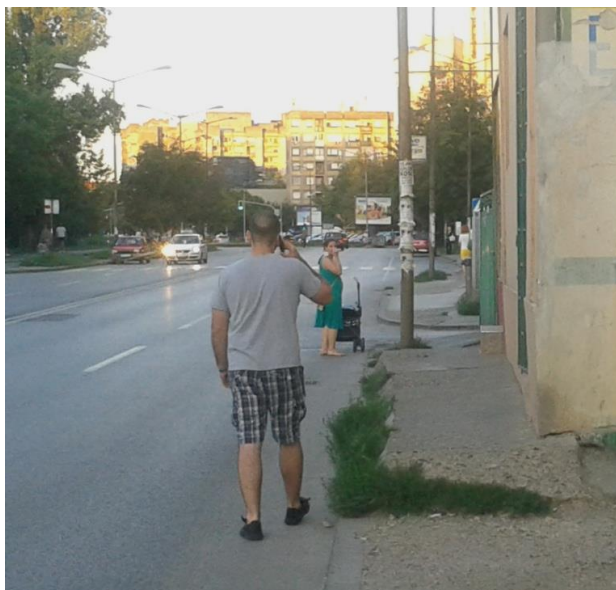

Аутор: Ненад Продановић

Саобраћајни „суживот“

Аутор: Владимир Мркајић

Аутор: Владимир Мркајић

5. УГРОЖЕНО МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ (депресивност, апатија, усамљеност)

Аутор: Игор Вукићевић

Аутор: Вељко Јовановић

Аутор: Вељко Јовановић

6. ЕКОНОМСКА НЕСИГУРНОСТ

Ауторка: Биљана Поповић

Ауторка: Биљана Поповић

Назив: „Сналажење“
Ауторка: Биљана Поповић

7. НАСИЛЪЕ МЛАДИХ

Ауторка: Биљана Поповић

8. „ГРАД НОВИ САД ПО МОЈОЈ МЕРИ“: ЦРТЕЖИ И РЕЧИ ДЕЦЕ И МЛАДИХ

Конкурс: „Мој град“

Радови који следе настали су у оквиру конкурса „Мој град“ који је организовала Предшколска установа „Радосно детињство“, Нови Сад и стручни сарадници за ликовно васпитање Драган Јајић, Јелена Тишма, Викторија Чикош, Душан Басара и Бојан Станков.

*Antony Bayoub, 5 година
Вртић „Плави зец“*

*Аутор: Милан Матановић, 6 година
Вртић „Чаролија“*

Ауторка: Николина Крњетић, 6 година
Вртић „Црвенкапа“

Ауторка: Тамара Којић, 6 година
Вртић „Плав зец“

Ауторка: Ана Лакатош, 6 година
Вртић „Мрвица“

Конкурс: „Град Нови Сад по мојој мери“

Институт за јавно здравље Војводине организовао је конкурс за ликовне и литерарне радове под називом „Град Нови Сад по мојој мери“ за основне и средње школе. Следе радови које је изабрао тим ИЗЈЗВ-а у сарадњи са ликовним педагогом Јеленом Тишмом.

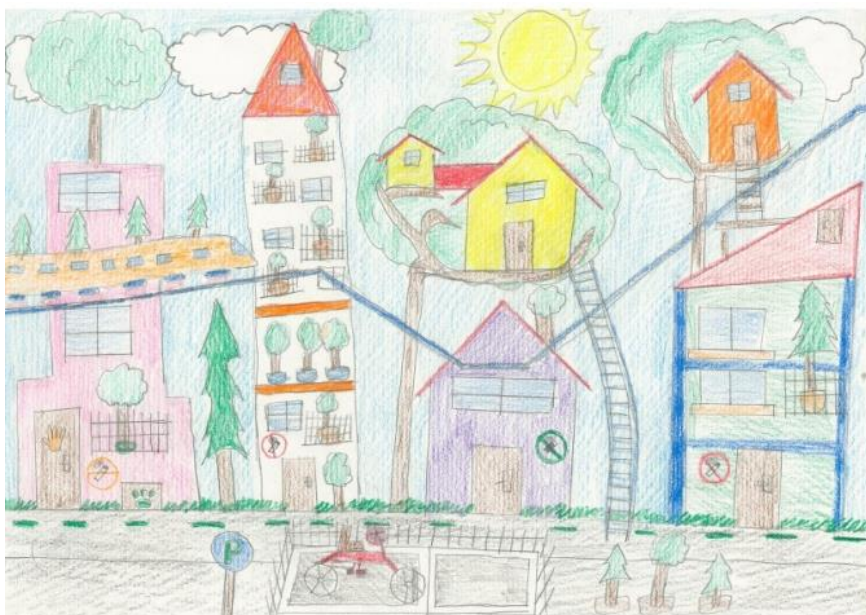
Ликовни радови

Ауторка: Софија Шоћ, 7 година
Учитељица: Ђурђина Саџаков
ОШ „Ђура Даничић“, Нови Сад

Ауторка: Милана Врчинац, 7 година
Учитељица: Ђурђина Саџаков
ОШ „Ђура Даничић“, Нови Сад

Ауторка: Теа Богичевић, 10 година
Учитељица: Маја Диклић
ОШ „Вук Караџић“, Нови Сад

Ауторка: Анастасија Галамбош, 12 година
Наставник: Михаил Ђуровка
ОШ „Људовит Штур“, Кисач

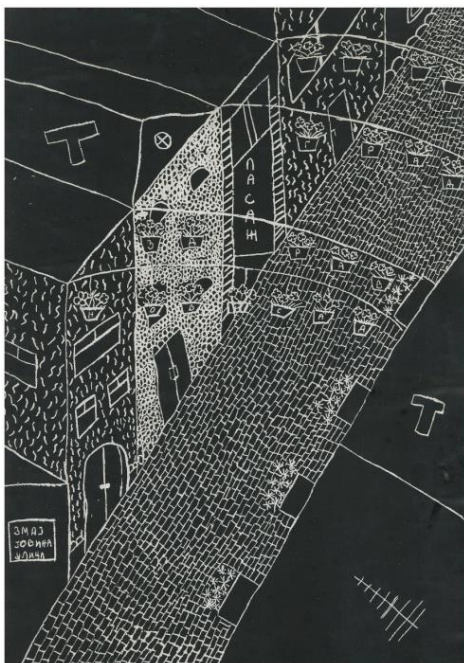
Ауторка: Сара Крачун, 12 година
Наставница: Милица Војводић
ОШ „Јован Дучић“, Петроварадин

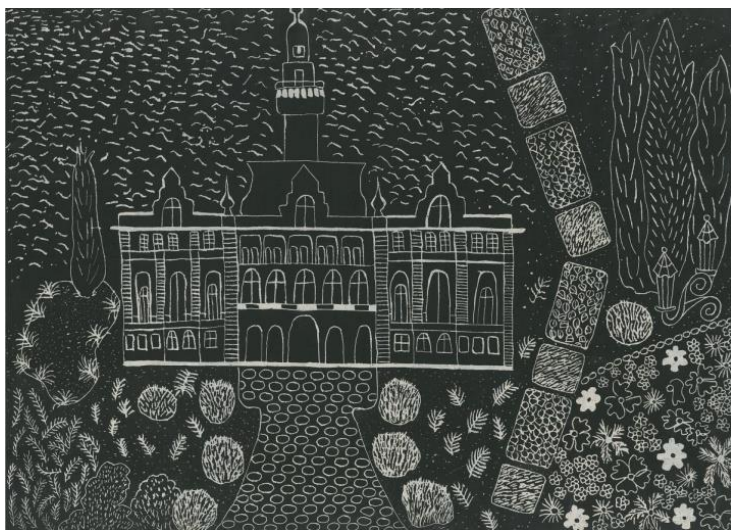
Ауторка: Милица Станковић, 13 година
Наставница: Милица Војводић
ОШ „Јован Дучић”, Петроварадин

Ауторка: Татјана Вукојевић, 16 година
Менторка: Душанка Станковић
Медицинска школа „7 април”, Нови Сад

Ауторка: Јована Старчевић, 15 година
Менторка: Душанка Станковић
Медицинска школа „7 април“, Нови Сад

Ауторка: Лана Дајић, 15 година
Менторка: Душанка Станковић
Медицинска школа „7 април“, Нови Сад

Литерарни радови

Нови Сад – град из снова

Волела бих у Новом Саду,
српском најлепшем граду,
зеленила да буде више
и да ваздух мирише.

Да спорта више има,
да свакога занима.
И све да смемо,
И свугде да учествујемо.

Шуме да чувамо
и у њима уживамо.
Животиње ретке
да волимо ко наше тетке!

*Ауторка: Ана Видић, 10 година
Учитељица: Марија Вујановић
ОШ „Ђура Даничић“, Нови Сад*

Мој град – Нови Сад

Одломак литерарног рада:

„...Много волим Дунавски парк. То је дивно место за уживање у природи и склапање новог пријатељства. Највише волим музеје јер обожавам да истражујем и посматрам експонате. Много тога тамо можемо научити. Хтела бих да помогнем људима који себи не могу да обезбеде излете, одласке у музеје, позоришта, биоскопе и ресторане. Стварно бих то хтела.

Много волим свој град!“

*Ауторка: Даница Стаменковић, 9 година
Учитељица: Мира Стојановић
ОШ „Ђура Даничић“, Нови Сад*

Мој град – Нови Сад

Одломак литерарног рада:

„...У Новом Саду се најлепше осећам на Кеју. На Кеју највише волим да возим скејт, тротинет, бајс. На Кеју исто обожавам да се шетам и да идем у Музеј Војводине.

У Новом Саду бих променила паркове. Препуни су смећа. Барем да ставе мало више корпи за отпатке.“

*Ауторка: Кристиња Јоковић, 9 година
Учитељица: Мира Стојановић
ОШ „Ђура Даничић“, Нови Сад*

Мој град – Нови Сад

Мој град је веома широк, леп, пун паметних људи и лепих ствари. Наш град је посебан у својој шароликости. Волим Штранд зато што ту могу да се купам. Волим Кеј јер могу да возим ролере и волим Дунавски парк због лабудова. Најлепше се осећам на Штранду. Сунце, пиће, забава, хлад и купање. Понекад возим ролере по стази.

Променила бих број цигара на земљи и било би више канти за отпад.

*Ауторка: Дуња Ковачевић, 9 година
Учитељица: Мира Стојановић
ОШ „Ђура Даничић“, Нови Сад*

Град Нови Сад по мојој мери

Нови Сад, други по величини град у Србији. Град на левој обали Дунава. Мултикултурални град. Српска Атина! Средиште одигравања великих европских манифестација.

Волим га! Баш онаквог какав јесте. Са свим његовим предностима, врлинама и манама. Али када бих могла да утичем на његов изглед, наравно да бих га побољшала и тежила да буде по мојој мери. Да буде лепши и сигурнији. Веселији и чистији. Желела бих да поносно и истински тврдим да је „Српска Атина“. Да се ја питам обратила бих пажњу на старе грађевине, од изузетне историјске и културне вредности. Реконструисала бих их и средила. Весели и позитивни Новосађани одмор од свакодневице проналазе у природи и парковима. Желела бих да се број зелених површина, паркова и дрвећа повећа, како би људи могли да се одморе и поврате снагу. А уједно би то обезбедило и чистију и бољу животну средину. Новосађани су по природи весели, гостопримљиви и позитивни, али под дејством свакодневних обавеза и проблема, не умеју у потпуности да сагледају свој град. Сматрам да је од изузетне важности прилагођавање и олакшавање живота особа са инвалидитетом. У неким установама ови стандарди су испуњени, док у многим ово представља проблем. Да могу да променим Нови Сад, тежила бих да се задовоље свачије потребе. У двадестипрвом веку главна превозна средства су аутомобили и аутобуси, па тако и у Новом Саду. Међутим, Новосађани остају верни својим бициклима. Сматрам да је ова ствар једна од позитивних у Новом Саду. Такође ми се допадају и места за изнајмљивање бицикала, али да се ја питам формирала бих још више таквих места. На тај начин подижемо свест о животној средини, а уједно уносимо у свој живот и рекреацију. Што се тиче хигијене волела бих да се она подигне на виши ниво. Постављањем канти за смеће, а уједно и васпитањем деце. Јер то је наш Нови Сад. Нови Сад у којем и живимо, у којем ће живети наша будућа покољења. Као што су и наши преци тежили да га очувају, тако и ми, чак и више, треба да се трудимо да успемо да надокнадимо све недостатке и поправимо лоше ствари како би помогли себи и обезбедили бољи и квалитетнији живот, у најлепшем граду на свету, Новом Саду. Лепота једног града огледа се у лепоти и култури људи који у њему живе. Да ли појединац може да промени нешто? Да ли би Нови Сад био Нови Сад да је по мери сваког појединца? Не би! Нови Сад је онакав какав јесте, али усвајањем ставова, предлога и мишљења појединаца, он постаје бољи. А кад је нешто добро, то свима одговара.

Стога треба тежити и износити своје идеје, јер ко зна, можда се баш једном буду усвојиле и испуниле. Моје идеје, наизглед глупе и детињасте, једнога дана, могу да се остваре. Да нам улепшају и олакшају живот, сачувају и побољшају животну средину. Мењамо, јер само променама долазимо до онога идеалног.

*Ауторка: Катарина Шунтић, 17 година
Медицинска школа „7. април“
Ментор: мр Љиљана Вицо*

Нови Сад – здрав град

Није лако променити изглед града, али ни навике људи који живе у њему. Тешко је замислити идеалан град, а још теже, прећи са речи на дела. Визија Новог Сада као здравог града би требало да опише средину у којој ће се пријатно осећати сви грађани.

Нови Сад би требало да задржи аутентичност. Као што је за Париз својствена Ајфелова кула, тако су и за наш град специфичне куће које су старе по сто и више година. Оне не би требало да се руше, јер свака та кућа у себи крије неку занимљиву причу, која туристички може да се промовише. Кућама је потребна рестаурација, али и више зеленила. Лепо би било видети оазе на крововима зграда, које би биле покривене стакленим кровом на ком би се могла наћи по која соларна плоча из које би текла енергија за расвету оазе. На том месту би се дечица играла, без бојазни да ће им се нешто догодити, а старији би седели и уживали у чајанкама или би се бавили цвећем. Сваки здрави град уколико жели да то здравље очува би водио већ бригу о рециклажи. Било би згодно да на сваком педесетом метру буду постављени еко-контејнери за рециклажу папира, стакла и конзерви. Што се тиче саобраћаја, када би град могао да обезбеди више хиљада бицикала који би били распоређени по граду (нпр. на железничкој станици, Футошкој пијаци, Рибљој пијаци, Телепу, центру, кеју...), тако да би и ђаци који долазе из приградских места могли да користе бицикле до школе. Ђаци би имали чиповане месечне карте (тачно би се знало када је враћен бицикл), оне би биле дупло јефтиније него градски превоз. Такав вид превоза је врло исплатив и користан, јер штеди новац, смањује загађеност, а деца би била физички активнија. Што се тиче паркова, клупе би требало едукативно осликати са темама које указују на проблеме са здрављем, издувним гасовима, важност зелених површина.

За овакав град јесу потребна огромна средства, али овакав пројекат је на дужи период веома исплатив. Треба размишљати о генерацијама које долазе, ако њима уступимо здравије место за живот, у већој мери смањићемо и проценат болести које све више погађају наше друштво. Ја као глас младих, хтела бих да уважите предлоге, јер ипак наши родитељи издвајају средства за овај град.

*Ауторка: Валентина Крагуљ, 16 година
Медицинска школа „7. април”
Ментор: мр Љиљана Вицо*

Нови Сад по мојој мери

Нови Сад, град у коме сам рођена ја, мој отац, деда и прадеда. Сматрам да сам дужна у име својих предака да чувам свој град, да га из дана у дан обогаћујем.

Мој град, одолео је тешким временима, ратовима. Гордо стоји на обалама Дунава. Град који красе знаменитости – Католичка порта, Синагога и много православних храмова. Ево, већ ово поручује да мој град има велико срце за све који живе у њему, али и за путника намерника. То је прво што бих желела, да млади прихвате различитост у вери, култури. Да прихвате друге без предрасуда, без осуђивања зато што се други разликују од њих. Млади су ускраћени за културна дешавања у мом граду. Одигравају се представе, али због новца млади су ускраћени да погледају представу, оперу, балет...Прелепе грађевине красе Нови Сад. Наравно, има зграда које су нове, али су ругло овога града, како по боји, тако и по конструкцији. Ја сам за то да зграде, које се граде у центру подсећају на оне старе зграде, које бар за мене имају срце и душу. Зграде су нам сиве, тмурне и оронуте. Мало добре воље и вредних зидара да поправе фасаде да се не морамо плашити да ће део зграде пасти и повредити некога. Само мало веселих боја, мало украшених тераса са мушкатлама и ноћним фрајлама, које би својим мирисом лети дале посебну ноту ноћи. Мирис који продире право у срце. А око зграда што више зеленила, вратити дрвореде платана. Поред сваке зграде, уместо утабаних стаза засадити цвеће и украсно шибље. Порушена дечја игралишта реновирати и оградити да би деца била бар мало сигурна. А град, сам центар растеретити од саобраћајне гужве и смога. Замислите да кроз Дунавски парк иду коњи чилаши и кочијаши са коњима. Желела бих да људи буди скромни, јер лепота је у малим стварима. Тешка времена урезала су дубоке боре свим мештанима. Људи треба да се друже, а ми смо се сви отуђили. За младе желим креативне радионице, да млади искажу своја умећа и интересовања. Викендом организовати окупљања младих из других средина где би једни другима приказивали своја умећа, а првенствено се дружили. Мој град је најлепши! Паркови у граду су плућа, зато га треба озеленети, а без паркова, град ће престати да дише. Овај град се гуши...много возила, много аутобуских станица. Зато, под хитно преместити међународну аутобуску станицу ван града. На њеном месту засадити велику башту, ту бих и ја засадила једну ружу, како бих допринела да мој град замирише. Али не само ја, него и сви млади. Сваки дан да дођу, заливају своје цвеће и брину о њему, ту да се друже и диве својим умећем. Младе треба бодрити да напредују и расту, баш као и то цвеће у парку.

Мој град треба очувати за многе генерације које ће доћи после нас, а то можемо само МИ, али ако ћемо га чувати, одржавати и чистити. Вратите му достојанство, јер наш град је, како кажу, СРПСКА АТИНА. Ето, мој град је град вредан живљења богова, па зато, направимо рај од нашег града!

*Марија Бураи, 16 година
Медицинска школа „7. април“
Ментор: мр Љиљана Вицо*

Нови Сад из мојих снова

Нервозно гунђајући и мрштећи се, људи пролазе једни поред других. Жале се на лоше економско стање, лоше време и желе промене. Желе да се нешто учини, али ни сами не знају шта, па је лакше жалити се него нешто конкретно учинити. А могу учинити много тога. Нови Сад, „Српска Атина“, град богате историје, старинске уметности и лепоте од које застаје дах. Међутим, има и он своје мане које се могу поправити уз много труда.

Када питате људе како замишљају савршен град, добијате разне одговоре који су у ствари њихове фрустрације и неостварене жеље. Савршен град је, град у коме је наш дом, у ком можемо да будемо спокојни и срећни. Нови Сад нам, на жалост, не може пружити потпуни спокој. Улице нису обезбеђене, а поготово увече, ако нисмо обазриви или у нечијој пратњи, можемо бити мета лоших људи. Након великог музичког фестивала, који се одржава сваког лета, остаје много смећа, онда људи газе по њему док неко не схвати да наш град то не заслужује. Аутобуси и аутомобили би могли да раде на био гориво, и тако мање загађују ваздух. Генерално, сматрам да је Нови Сад спој величанствености, мајке природе и дара људских руку. Али, уколико не научимо да га чувамо и одржавамо његову лепоту настаће бројни проблеми. Није град са вртоглаво високим зградама, прескупим забавним парковима и бројним диско – клубовима. Савршен град има душу. Он прича приче о страшним ратовима, великим љубавима и судбоносним сусретима. Његова прошлост нам омогућује живот у садашњости и зато нам не треба ништа више од онога што заслужујемо и имамо. Само морамо знати да то ценимо.

Има наде за овај град. Чврсто верујем да, уз много труда, снови могу постати стварност, а циљ је низ задовољних лица у гомили. Зато, почнимо да мењамо, првенствено себе, како бисмо били у могућности да мењамо оно то нам смета у Новом Саду. Употпунимо његову савршеност, прикажимо његову праву величину и учинимо га поносним што нас има. Можемо то.

*Ауторка: Жељана Иветић, 17 година
Медицинска школа „7. април“
Ментор: мр Љиљана Вицо*

Град Нови Сад по мојој мери

Свако свој град представља на најбољи могући начин, описујући га као прелепо место у ком је све савршено. Понекад се запитам да ли такав град заиста постоји.

Волим Нови Сад и у њему живим од своје треће године. Свакодневно упознајем нове људе, делове града и његове историју. Људи говоре да журе на посао и да због тога немају времена за остале активности, а кафићи су увек пуни људи. Говоре о значају хигијене и културе, а улице су пуне смећа. Умеју да говоре о проблемима друштва, али се ни на један начин не труде да их искорене. Да би се град променио, наравно, у добром смислу, прво треба променити однос људи према њему. Уколико желимо да град изгледа лепше, не треба да бацамо смеће на улице или да загађујемо околину на неки други начин, треба да негујемо зеленило које имамо и да га проширимо. Како би још више уложили у културу, мислим да је потребно још биоскопа и позоришта. Дунавски парк је прелеп и требало би осмислите и изградити још неколико сличних паркова. Аутомобили загађују околину и штете озонском омотачу, па би било добро подсећати људе на активност и предложити им, на пример, бицикле као превозно средство. Манифестације привлаче људе из Србије, али и осталих земаља. Због тога би било добро организовати више манифестација. Насиље је свакако одбојно и штети привлачности града, па сви треба да се потрудимо у његовом сузбијању.

Када би становници Новог Сада увидели грешке које праве и радили на исправљању истих, овај град би био један од лепших у Европи. Ипак смо ми криви за већину ствари које лоше утичу на изглед Новог Сада.

*Ауторка: Јована Калаба, 16 година
Медицинска школа „7. април“
Ментор: мр Љиљана Вицо*

